

Poštnina plačana v gotovini

GLASILO PLANINSKE ZVEZE
SLOVENIJE

LETNIK • XI • LV

1

JANUAR • 1955

VSEBINA:

1895—1955	1
Igor Levstek: Rumena zajed a v Koglu in še nekaj o današnji alpinistiki	2
Mitja Šarabon: V Podhomu	7
† Dr. Jos. C. Oblak: Ob prvih početkih organiziranega slovenskega planinstva	8
Mitja Šarabon: V severni steni Kalške gore	16
Ivan Tominec: V Trento	17
Mitja Šarabon: Slap	22
Dr. Ivan Grašič: Janče in ptički	23
Mitja Šarabon: Med sedmerimi jezери in Komarčo	26
Makso Meško: Ravna Gora	27
Dr. Vital Manohin: O nastanku in ohranitvi snežišč in ledenikov po gorah	28
Miloš Germovšek: Iz kronike Planinskega društva Slovenj Gradec	31
Društvene novice	35
Iz planinske literature	38
Razgled po svetu	42

Priloga: Prof. J. Ravnik: V dolini Triglavskih jezer
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likoarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

»ALPINA« ŽIRI

proizvaja športne čevlje v bogati izbiri
ima tradicijo za izdelavo športne obutve

»ALPINA« ŽIRI

Vas dobro postreže v svojih poslovalnicah, je pojem odlične kvalitete

Alpina

ŽIRI

želi vsem planincem
srečno in uspehov polno
NOVO LETO 1955

1895—1955

Šestdeseto leto vošči letos Planinski Vestnik svojim bralcem in vsem ljubiteljem gora srečno novo leto. Ko je prvič izšel 8. februarja 1895, je poudaril, da je »veslovensko planinsko društvo rodila srčna želja, da bi Slovenci bolj spoznali prirodno lepoto širne domovine in jo potem toliko iskreneje ljubili«. V ta namen je po § 3 društvenih pravil določilo tudi pripomoček, da »izdaja, pospešuje in podpira zanimljive planinoslovne spise in slike.«

V bistvu so vsi dosedanja letniki izpolnjevali to nalogo in s svojo vsebino izpričevali pomen in namen našega planinstva. Domoljubna nota, postavljena na začetek, je ves čas ohranila svoj poudarek, saj je doba zadnjih 60 let ena sama nepretrgana dejavnost slovenskega človeka za najosnovnejše narodne in človečanske pravice, dejavnost, ki je bila kronana z uspehom in zmago. Prvi letnik je izšel v dobi, ko se je slovenska družba pravkar razdelila v dve meščanski stranki; ko je izhajal drugi letnik, pa se je že ustanovila tudi prva politična organizacija našega delavskega gibanja. Če je prvi letnik v prvi in zadnji številki poudarjal vseslovenski značaj planinstva in hotel biti prijeten pripadnikom vseh strank, je s tem zapisal skupni imenovalec vseh kulturno političnih prizadevanj, ki naj bi, čeprav različna po programu in metodah, vsa okrepila politično, gospodarsko, kulturno in športno moč našega naroda. Ta humanistični patriotizem je v našem planinskem glasilu določal tudi širokogrudnost pri presojanju notranje diferenciacije, ki se je vršila v planinstvu, potem ko se je razvilo in razraslo. S tem globoko utemeljenim humanizmom je Planinski Vestnik spremljal in usmerjal naše planinstvo. Zdaj je najstarejše slovensko društveno glasilo.

Vsako pomembno dejanje nastane samo z zavestjo, s prepričanjem, da je naše delovanje v prostoru in času upravičeno in da so zato potrebni tudi napori in žrtve. Tudi planinsko literarno delovanje predstavlja živo voljo, kako s svojimi doživetji in spoznanji vplivati na širšo javnost, kako izraziti našo človeško in narodno misel. Tudi planinstvo, povezano z vsem našim družbenim življenjem, more in mora služiti najbolj človečanskemu družbenemu idealu, demokratičnemu, humanističnemu socializmu, ki bo privlačen za vse ljudi. Naša revija naj torej tudi v prihodnjih letnikih združuje sodelavce, ki tvorne principe našega družbenega življenja in bitja poznajo in priznajo, s tem pa pomagajo pri moralni ureditvi našega življenja, oznanjajoč zvestobo do pravih človečanskih spoznanj in dognanj.

Naše glasilo naj daje perspektivo planinskemu gibanju, ki ga predstavlja Planinska zveza Slovenije, gibanju, ki v našem socialnem in moralnem tvorstvu tudi predstavlja narodno zmogljivost, odpornost, vztrajnost in samozavest. Čustveno smo navezani na svoje majhno slovensko ozemlje, zavedamo pa se, da rastemo iz sebe in svoje zgodovine samo v občestvu narodov Jugoslavije, s tem pa tudi prodiramo v družbeno aktualnost sodobnega človeštva.

Priporočamo se vsem naročnikom, bralcem, sodelavcem in vsej slovenski javnosti v globokem prepričanju, da so gore z vsem, kar planinstvo predstavlja, nepogrešljiva sestavina našega življenja. Povezujejo nas z naravo, ki se je v gorah z vso silo zavemo, ker je tu ohranjena v svoji pravečini in lepoti. V notranjem soglasju prirodnega človeka se v gorah zavemo tudi tistih duhovnih in moralnih vrednot planinstva, ki se skladajo z najlepšimi ideali človeštva.

Zato pravzaprav ni mogoče, da bi prišlo planinstvo iz najrazličnejših razlogov v krizo in zagato. Tudi če bi bile preplezane vse stene, zavzeti vsi vrhovi! Moderna realnost je taka, da vedno znova omogoča neprenehno pre-
rajanje planinstva.

V tem znamenju — srečno novo leto 1955!

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE,
Uredništvo in uprava Planinskega Vestnika

Igor Levstek:

RUMENA ZAJEDA V KOGLU IN ŠE NEKAJ O DANAŠNJI ALPINISTIKI

Četrtega julija lani sva z Milanom Šaro plezala v južni steni Kogla. Kakih sto petdeset metrov sva sledila Rumeni zajedi. Konča se na grebenčku in se združuje z Virensovo smerjo. Po tej bi lahko plezala dalje in v dobri pol ure dosegla rob stene. A nisva. Zadovoljila sva se s tričetrtnim uspehom in se ob vrvi spustila po stari smeri nazaj.

Ob vznožju stene sva v nekaj minutah dospela pod vstop. Prižgala sva kuhalnik, pristavila za čaj. Sonce je obsevalo zahodna pobočja Kalškega Grebena, da je metal ogromno senco na vzpetine nad Žmavčarji. Pred nama so padala strma travnata pobočja v Gamzov skret, se podaljševala in družila z gozdovi v Bistriški dolini. Mehko jih je razila bela vijuga ceste, izgubljajoča se v daljavo. Nekje daleč na obzorju so se ti barvni kontrasti stapljali in umirjeni izpolnjevali neskončnost. Bogata scena, ki ji je dala rumeno-siva kulisa Kogla zaključen poudarek.

Zadovoljna sva bila, dobro sva odnesla kožo. Plezanje je bilo zanimivo, do kraja sva si utešila plezalno strast. Kratka zadevica je tule Kogel. Pa vendar, sijajno se razume na posel dirigenta, brez odmora je vseh deset ur diktiral svoj ostri, težki tempo in terjal od naju vse, kar znava.

Plezati sva začela tisto jutro okrog sedme ure zjutraj. Ste že kdaj opazovali plezalce pred turo? Še ne? Nič ne de, prihranjeni so vam pogledi na smešno toge, neme obraze, na stlačeno podobo stene, na odsekane kretnje, kup železja in razvitih vrvi — na vse, kar je dalo in daje hladnemu jutru pod Koglom ali kjer koli drugje resen, skorajda slovesen videz.

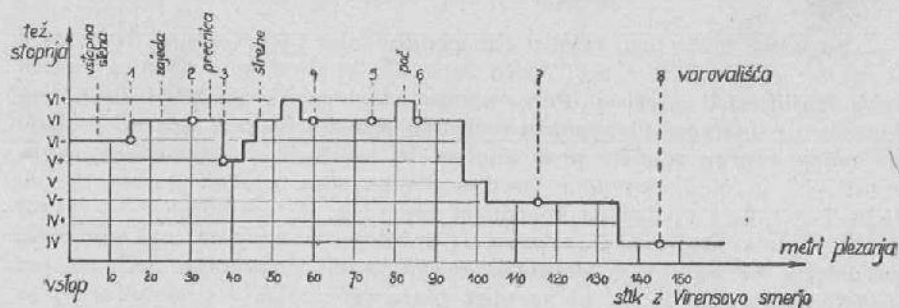
Takrat nisva imela časa za take nadrobnosti. Še nikoli nisva tako malo mislila nase kot prav tu. V gladko, navpično steno sva vstopila s kamnitega podstavka na prodišču, da sva laže dosegla prvi oprimek. Solidna firma, sem ugotovil in preprijel naslednjega.

Ples se je začel, takoj, brez uvoda, takt je sledil taktu. Prvo varovališče je bilo v votlini. Nad njo sta se sekali dve steni v pravem kotu in tvorili vitko zarezo. Hajd po njej petnajst metrov navzgor! V geometrijsko pravilni drži, da ne bo pritožbe. Tudi plezalec mora prilagoditi svoj stil okolju.

Pod nama je že bila navpična stena, skušnjo iz oporne tehnike sva prebila — poskusimo se sedaj z delikatno prečnico.

Due hučo nagnjeni, vzporedni polički držita v desno, nad njima omogoča drobcena luska podprijem. Precizen mehanizem; kje v dolini bi bil ta prehod v železnem repertoarju ekvilibrista. Pristaneš na majavem pomolu, častna izjema v vrsti zanesljivih varovališč.

Prislonjen stolp je silil s svojo odklano špico v območje treh streh, zgubljenih druga nad drugo. Nič ni pomagalo prvi in drugi, povozila sva ju s poldrugi decimeter dolgimi klini in s stremeni. Tretja je ostala nepoškodovana. Obkrožila sva jo na levi strani, kjer je plošča tipa Fleischbank dovolila prost prehod v dno zgoraj zaprtega kamina.

Prestop iz votline v izbočeno, visoko nad prodišče visečo steno bi navdušil slehernega ljubitelja globokih pogledov. Vsa čast Koglu, v tem raztežaju se je posebej postavil in brez pridržka mu gre priznanje, da razpolaga s formacijo, bogato z vsemi težavami. Po nekaj metrih plezanja s klini v hrapavi steni zavije smer proti desni, nazaj v kamin. Ne morem se pohvaliti, da bi preplezal veliko število kaminov v svojem življenju. Nekaj jih pa le poznam. Spominjam se kamina, ravnega in ozkega, kot šivankino uho; na takega, kjer sem raztegnil noge do bolečine in kljub temu je šlo s težavo navzgor; na kamin, podoben staremu dimniku, zverženemu kot kljuka in zamazanemu od ilovice; na dve plitvi kaminasti tvorbi, ena preplezljiva s telesom obrnjenim navznotraj, druga s telesom, obrnjenim navzven; plezal sem v sto metrov dolgem tunelu, a s podobnim kot v Koglu, se nisem srečal še nikoli.

Desna stena je bila taka kot v vsakem poštenem kaminu. Levi pa težko najdem primero, recimo, podobna je bila propelerju. V spodnjem delu sta se stranici sekali v topem kotu, nato pa se je leva v blagem loku obračala navznotraj in tvorila z desno steno v srednjem in zgornjem delu ozko poč, ki so ji bili robovi gladko odstranjeni.

Prav toliko časa, kot opisujem to mesto, sva se midva trudila skozi in še dalj. Noben od nama znanih načinov gvozdjenja ni bil povšeči tej ponesrečeni tvorbi. Kaj sva hotela, korajžno (večkrat tudi ne) sva nadaljevala s poskusi in s sedemindvajsetim načinom sva prodrla. Dobro varovališče je bilo darilo Kogla Milanu za uspeh.

Dramatičen vrh sva srečno dosegla, čakal je naju samo še razplet. Razplet v obliki drznega raztežaja v loku proti desni in navzgor, iskaje prehodov med prislonjenimi skladi. Napetost v dogajanju je popustila, zajeda se je v zadnjih metrih prelevila v pohlevnejšo zajedico in se končala na vrhu grebenčka, poznanega plezalcem Virensove smeri.

☆

Čaj sva že popila in zadrnila nahrbtnika, čas je, da se odpraviva v dolino. Slabo urico, in bova v Bistrici. Mrak bo takrat, skorajda noč. Nad Koncem se bo temačno odražala silhueta Skute in Štruce, Kogel pa se bo z doline videl samo kot umazana pega, ena izmed mnogih v pobočjih Zmajčarjev in Gamzovega skreta.

Po vsaki težki turi, tako v Karwendlu tako pod Koglom ali kasneje v Šitah, sem občutil v sebi žgočo željo, da bi ostal sam in se prepustil toku svojih misli in vtisov. Pa ne vtisom razgleda, ki kaže med plezanjem naravo v edinstveni perspektivi in vedno v drugi luči. Ti pridejo kasneje na vrsto, čeprav zapuste prav pogledi na pokrajino v plezalčevi notranjosti, ki je med vzponom izredno disponirana, globok dojem. To ni tisto, kar mi dá misliti po končanem plezanju. V razmišljanje mi takrat silijo posamezna poglavja vzpona. Hranim jih v sebi, ne toliko v vidni predstavi, ki naj bi predočevala realni potek dogajanja, bolj pa kot konglomerat dražljajev, ki se med plezanjem zbirajo v podzavesti, se adirajo in odlagajo sprostitev. (Naravno je, da živci na vsak dražljaj odgovore, toda reakcija je takoj zadušena, ne brez posledic za tiste predele živčevja, ki se pri plezanju normalno odzivajo.)

Z vajo obvladamo živčni sistem kar do visoke stopnje. Pri plezanju pa danes ta meja ni tako visoka, da se ne bi lahko dosegla že med vzponom. Ko nastopi kritična točka — nekak duševni zlom — je nadaljevanje vzpona problematično. Nič čudnega ni, če se hočeta plezalca vrniti in spustiti ob vrvi preko stene nazaj. V čem se kaže ta prelom?

Plezalec se kratko malo sredi stene sprašuje, čemu pleza in se sili v položaje, iz katerih se s težavo pretolče. Vsi razlogi, ki se pred ali po turi zdijo trezni, zgube v steni veljavo in se pokažejo nezadostni. Da, to je vse in pomeni veliko. Najbolje je, da se preneha s plezanjem, večer je blizu. Preko noči problemi odpadejo in se dokončno odlože na čas po vzponu, ko bo telo dobilo, kar je pogrešalo med plezanjem.

Prav to se je godilo z menoj. Vseeno je, s katere ture sem se vrnil, kje sem si uzel prostor za počitek. Ves čas plezanja je bil moj miselni svet podrejen zahtevam telesa, zdaj se mu je pa zahotelo sprostitev. Občutek sem imel, kot da se v moji notranjosti poraja nek nov jaz, neodvisen od zakonov oprijemljivega sveta in terja od mene, da se mu predam.

Sedel sem v kotu in se skoraj neprizadeto opazoval, kot da to, kar vidim, ne bi bil jaz, kot da te roke ne bi bile moje. Smešen dojem me je vsega prevzel, da stu duh in tvar zdaj v meni ostro ločena. Zatopil sem se vase, vesel, da si imam toliko povedati. Skozi vso turo se je vse v meni moralo podrediti objektu, plezanju, vertikali. Da, podrediti, samo to in ničesar več. Telo si je domišljalo, da zadostuje, če se čuti kos težavam — uspeh in nagrada ne moreta izostati. Revež, kako bridko se je zmotil. In da bo zmota še večja, v začetku ni bilo problema, ki ne bi bil rešljiv z mehanskim prijemom. Tedaj pa — tedaj se je pa izkazalo, da je glavni pobudnik vseh akcij, sploh vse dejavnosti, usidran globoko v duševnosti. Ta spiritus pa sledi svojim zakonom, utemeljenim v človekovi naravi in je konec koncev neodvisen od vaje in volje. Posebno zadnja ugotovitev utegne biti porazna — porazna, porazna, sem ponavljal. Naprej si nisem mogel slediti, utrujenost me je premagala, omahnil sem na mizo, naslanjajoč glavo na upognjene roké.

Oči so se mi zaprle in me potegnile v mojo notranjost. Zgubil sem občutek za predmete okrog sebe, za eksistenco lastnega telesa. Nobene jasne predstave si ne morem zdaj več ustvariti, vem le, da mi misli plešejo v divjem toku in se vraščajo v fizične stvore. Sledim prikaznim,

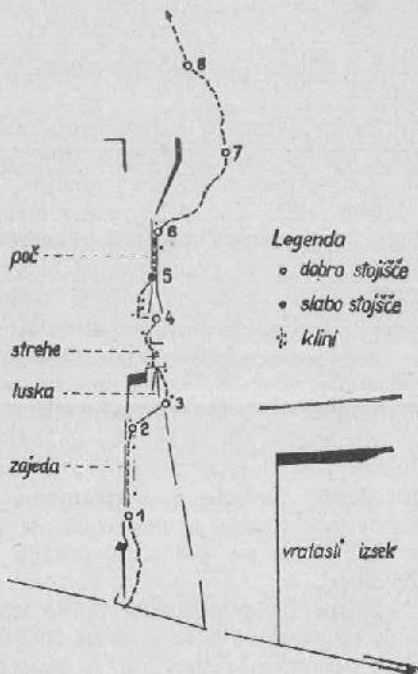
ki me zvabljaajo za seboj. Nenadno me puste samega. Zašel sem, samcat tavam po labirintu podzavestnih zaznav, dokler se ne znajdem v črnem svodu, od vseh strani neprodušno zaprtem. Bele, vitke postave se prepletajo v njegovi notranjosti, se neslišno odbijajo od sten in iščejo izhoda. V začetku se ne zmenijo zame, kot da me ne vidijo, samo iščejo izhoda in se divje zaletavajo.

Z vso preostalo voljo se mučim, da bi ugotovil, kje sem. Čelo mi postaja potno, še trenutek in od napora me bo raztrgalo na kose. Tedaj pa se zgodi nekaj, česar nisem pričakoval: osvobodil sem se lastnega skeleta, ne zadržuje me več nobena telesna spona. Sleherna bolečina je odpadla, fantastičnost se mi razgrne kot resnica. Zdaj se mi zdi smešno, da nisem mogel takoj ugotoviti, kje sem. Črni svod, ki me obdaja, je moja lobanja in jaz lebdim v njej in sledim plesu sanjskega privida. Plesalci se nič več ne pode v blaznem neredu, mirno plavajo ob površini. Obkrožujejo jo, venomer zmanjšujoč premere svojih poti. Iznenada ples prestane, prikazni zapičijo vame svoje oči, se mi bližajo, vedno hitreje, so že tu, ovijajo svoja brezizrazna telesa okrog mene in se prisesejo na moj obraz. Žgoča bolečina me sili, da se krčevito branim. Kmalu preneham. Bolečina nenadno usahne. Zgubljam zavest in občutek tega me navdaja s silnim ugodjem. Fantastična bitja vsrkavajo kapljo za kapljo moje zavesti, moje misli, moje predstave. Nasitili so se, dvignejo me s tal in drse z menoj proti neznanemu morju, morju sladkega pozabljenja.

☆

Drugi dan sem se zbudil spočit, skorajda ni bilo v meni sledu večrajšnjih bolečih predstav. Prva misel mi je bila, bog ve zakaj, kakšno vreme je zunaj. Sveže poletno jutro se je ponujalo skozi odprto okno. Nehote, iz neznanega navdušenja, sem plosknil z rokami. Škodu, da Milana ni več tu, navsezgodaj se je odpeljal v Ljubljano. Kako neki je prespal. Najbrž ne preveč dobro. Tudi v njem se je včeraj nekaj podrla. Kje se je že to zgodilo — sredi stene? — ne, po končani turi, pod vznožjem je bilo. Pospravljala sva plezalno opremo, delila preostale kline in jih ravnala. Bila nisva ne dobre, ne slabe volje, a povsem tiho. Zato so glasno odmevale besede, ki so bruhnile iz Milana.

Zagovzd ne bova nosila nazaj, je dejal. Čemu neki. Vem, da bom jutri drugače mislil, kot čutim danes. Toda danes se mi zdi, da sva najneumnejši bitji na svetu. Le kdo naju je silil, da sva ves dan visela tako-

rekoč z glavo navzdol in vrtala z očmi v izpodjedeno ozračje. Kakšna velika...

Zadnjih besedi nisem ujel, zamahnil je z roko, da so leseni kvadri leteli visoko nad gruščnato strmino. Videl sem, kako je les odskakoval od ostro prisekanih skal v grušču. Tako, kot da zanj ne bi veljal zakon o upor. Pač. Ko se je grobo otesana zagvozda gladko odbila na večji skali, jo je nepričakovano zaustavil neznamen kamenček. Še zadnjič se je nagnila preko podolžne osi in se povsem umirila. Bo tu dočakala svoj konec — ali jo bo ob naliivu odplavilo v dolino — kdo ve — sicer pa, vseeno je. Kaj je že rekel prej Milan? Pohiti naj raje, mrak se že dela.

Tako sem predel misli tisto jutro in niti takrat, niti prejšnji dan, pod steno, niso Milanove besede naredile name posebnega vtisa. A zdaj jih razumem in morem tolmačiti njihovo paradoksnost.

Alpinizem je dobil na današnji stopnji razvoja neko novo značilnost in posledice se morajo v plezalcih nekoč pokazati. Bral sem Blaževjev članek *Beseda o ekstremizmu*; v sicer zanimivi razpravi te, zelo pomembne poante v ekstremizmu ne omenja. Zdi se mi razumljivo, sam že dalj časa ne pleza, o pojavu pa more spregovoriti samo aktivni plezalec.

Najprej o pomenu nesrečno izbrane besede ekstremist. Blažev pravi, da je to plezalec pete in šeste težavnostne stopnje. Ne vem, če bo držalo, še več, ločiti moremo, kdo je ekstremist — pristaš športnega momenta v alpinistiki in kdo je plezalec — ekstremist. Plezalec pete stopnje to gotovo ni. Iz osebnihkušenj lahko trdim, da tudi vsaka smer šeste stopnje ni ekstremna, pa čeprav vsebuje športni moment. Zakaj?

Pod skrajno težko turo ne razumem samo do skrajnosti napeto delo mišic, vsaj toliko časa ne, dokler to delo ne posega v funkcionalno delovanje psihičnih procesov. Ta poseg pa ni vedno nujen, oziroma ni v enostavni vzročni zvezi z delom telesa.

Naj mi bo odpuščeno, alpinistiko na tej razvojni stopnji bom imenoval *superekstremizem*.

Trdim, da je skoraj usak prvenstveni vzpon moderne šeste stopnje delo *superekstremista*, kar za ponovitev ni nujno. Je to zdrav pojav, če se plezalec pri prvenstvenem vzponu sredi stene zaklinja, da se ne bo nikoli več loteval tako težkih problemov? Pa ne zaradi strahu, iz preprostega razloga: občutil je, da do skrajnosti obremenjuje svoj živčni sistem, pa zaman išče vzroka za to svoje početje. Živčevje se mu po končani turi še dolgo ne uravnovesi. Želi si popoln mir in neskončno uživa v popolnem duševnem brezdelfju.

Se ne razbere iz teh nametanih stavkov, da pri ekstremizmu ne gre samo za športni moment v alpinistiki, ampak pomeni ekstremizem tudi do skrajnosti prignano izrabljanje telesnih in, kar je še veliko važnejše, duševnih sil človeka v namen, ki težko najde kako opravičilo izven sebe?

Je to *lartpourlartizem*? Odgovoril bom s protivprašanjem: je radovednost, ki žene človeka in terja odgovor na neznanko, kaj zmore sijajno trenirano telo, poznavaoč vse prednosti in slabosti svojega organizma — prepovedana? (Kako so si Italijani, Avstrijci, Francozi ali Nemci odgovorili na zastavljeno vprašanje, nam je dobro znano. Zdaj,

ko so do kraja izrabili svoj življenjski prostor, čakajo samo še na naš načelni in domovinsko pobarvani abstinenčni da, da bi jim omogočil ponovitev ekspanzije iz leta 1933 in 1934, ko sta padli smeri v naših Frdamanih policah in v Travniku.)

Včasih se mi zdi, da smo ekstremisti kot letalci poskusnih modelov. Napenjamo svoja živčna tkiva do maksimuma — je naš cilj vreden sredstev? Jaz ga vidim v tem, da se delo človeka-plezalca, začeto pred desetletji, manifestira v zaključeni obliki, ki naj bo v vseh fazah dokaz napredka in spričevalo njegove vitalnosti, ki je tako vseobsežna in omejena hkrati.

Ekstremizem kot pojav ima, po mojem mnenju, pravico do splošnega priznanja, čeprav le v toliko, v kolikor odpira perspektive razvoju alpinistike (n. pr. v neraziskane gorske predele naše zemlje). Superekstremizem utegne biti pod določenimi pogoji temu razvoju škodljiv. So ti pogoji danes izpolnjeni?

Niso, in močno dvomim, da kdaj bodo. Plezalcev, ki bi se intenzivno ukvarjali s treningom, je pri nas peščica — do gibanja v pravem pomenu besede torej sploh ne more priti. Naše stene tudi ne poznajo zveznega prehoda iz mogočega v nemogoče, tako da so improvizaciji pri plezanju kaj hitro pristrižene peruti. Kdor nima mišic dovršeno razgibanih, do funkcionalne okvare živčevja težko da pride, kajti telo se prej utruji. Učinek pa je v tem: telo samo je sicer sposobno, le vzvodi, ki naj bi prožili organizem k naporom, niso v normalnem stanju!

Je potemtakem upravičen obstoj superekstremizma? Moj odgovor je kljub vsemu — da! Zakaj — ali se je kdaj v zgodovini človeštva izkazalo za pametno postavljati meje in zapornice človekovemu delovanju?

Mitja Šarabon:

V PODHOMU

(1950)

Umrlega sva vrabčka pokopala
pod vročih makovih cvetov škrlatom.
Na grobu klasi: smrt prekrita z zlatom,
ob mrtvem vrabčku Maja moja mala...

In kaplje žarkov v toplih čašah maka,
na zadnjem domu ptička Majin križek
in mravlje in čebele, kos in čížek...
— Življenje v smrt se venomer pretaka

in smrt življenju daje novo rast,
in kri šumeča v novih žilah kroži
po koreninah, steblih, listih, koži —

in v njej utripa človek, orel, hrast.
O večni krog: življenja večna smer
iz jutra rojstva v smrti tih večer.

† Dr. Jos. C. Oblak:

OB PRVIH POČETKIH ORGANIZIRANEGA SLOVENSKEGA PLANINSTVA

(Napisano l. 1945, objavljeno za letošnji jubilej PV)

10. dec. 1952 je minilo 75 let, kar se je rodil v Ljubljani dr. Jos. Ciril Oblak, potopisec, pisatelj, planinec, ki je sodeloval pri Plan. Vestniku prav od njegovega početka dalje, saj je že v l. letniku (1895) objavil »Odo Vodniku« in pesnitev »Triglavu«. Kasneje je napisal vrsto drobnih člankov potopisne, kritične, polemične vsebine, izdal Kadilnikove spise pod naslovom »Golica in Kadilnikova koč«, in dokumentarno knjižico »Slovenska Koroška«, polemiziral z dr. Iv. Tavčarjem o Cankarju ter opisal daljša potovanja, ki so ga vodila skoro po vsej Evropi in v gorovje Tatre, na Etno itd. V nasprotju z dr. Tumo, ki je poudarjal predvsem športno stran planinstva, je dr. I. C. Oblak oznanjal estetično in umetnost ter stremel za »poduševljenjem« alpinizma. V septembru 1951. l. je med pohodom s Kredarice na Staničevo koč izgnil in vse prizadevanje naše GRS, da bi pojasnila njegovo usodo, je bilo dve leti zaman. Pričujoči prispevek dr. I. C. Oblaka je bil prvotno namenjen za Plan. Zbornik 1945, a ni bil objavljen; ker nam pripoveduje o prvih početkih slovenske planinske organizacije, ga objavljamo v jubilejnem letniku Planinskega Vestnika z namenom, da bralcem Planinskega Vestnika približamo delo in mišljenje pionirjev slov. planinskega društva.

I.

a sem še danes na svetu, se moram zahvaliti planinam. V svoji zgodnji mladosti sem bil namreč precej slaboten fantič ozkih prsi. Zato mi je nagajalo »preširoko« srce. Pa mi je zapisal pameten zdravnik namesto strupov kar — planine, češ da mi bo hoja v breg razširila prsni koš in ga spravila v pravo razmerje z razširjenim srcem. Vsako jutro zgodaj sem moral s pokojnim deželnim knjigovodjem Prelesnikom, ki sem si ga po zgodnji smrti svojega pravega očeta sam izbral za njegovega namestnika, na Rožnik. In tam sem se seznanil zelo zgodaj s planinskimi piparji, tedanjimi slovenskimi planinskimi pionirji. Ti piparji in še par drugih simpatizerjev so bili poleg Nemcev tedaj edini, ki so lazili po naših slovenskih gorah. Med Nemci se je alpinistika bila že prej razvila. Posebno pozornost pa je obrnil name (in jaz nanj) »nadpipar« Hauptman, ki je opravljal razne bolj ali manj potrebne markacije po mojem ljubem Rožniku, in sicer z najrazličnejšimi barvami, da je bil ves pisan, kakor kaka papiga. Meni je v onih letih to delo — markiranje kar najbolj imponiralo, čeprav so sicer resni ljudje zbijali bolj ali manj neslane (vsaj meni so se taki zdeli) dovtype iz teh tivoljskih markacij. Hauptman je bil bolj majhen človek, a kljub telesni šibkosti precej odporen. Bil je odvetniški solicitor pri dr. Papežu, pozneje uradnik trgovske zbornice. Paglavci so mu naredili ime »cerkvica«, sam bog ve zakaj. V svoji mladostni fantaziji je res ta ali oni videl v njegovi telesni napaki bolj ali manj futuristično podobo cerkvice. Kot planinskega delavca in prvega tajnika SPD sem ga zelo spoštoval. Ko je markiral, je imel razen piskrca s seboj tudi še lahko lestvico. Naslonil jo je na drevo ter »pritisnil« marko toliko visoko, da je ni bilo tako lahko doseči. Ker je moral

debelo borovo skorjo poprej ostrgati, je bila »cerkvica« oborožena tudi z bajonetu podobno rečjo. Ker pa je kljub temu odletavala in brizgala iz čopiča raznovrstna barva ne le na njegovo obleko, marveč tudi na njegovo kozjo bradico in na ščipalnik, je bil véasih tak, kakor mavrica; tako ljudem res ni bilo zameriti, če so zbijali na njegov račun kako bolj ali manj bridko. On pa je bil vztrajen in se ni zmenil za staromodne ljubljanske filistre. Saj imajo navado ob vsaki še tako pametni novotariji briti norce. Tako tudi iz prvih gorskih turistov. Koliko dobrih in slabih dovtipov so napravili na račun njegovih kratkih hlač, podkovank in dokolenk, nagih kolen in dolgih palic. Pa je bila ta obleka in zlasti tudi dolga palica za hojo navzdol zelo praktična: še danes se je poslužujejo gorenjski vodniki in lovci. Ljubljancane pa poznamo vsi: ni je nove stvari, ki bi je ljubljanski »purgar« ne ogodrnjal, jo najprej neusmiljeno skritiziral, pozneje pa ravno tako pretirano povzdigoval! Ni je zgradbe ne ceste ne spomenika, katerega bi Ljubljancan najprej ne obilil z gnojnico, obral avtorja do kosti, pozneje pa prav tako obdal z glorio. Zakaj bi bili tedaj novi hribolazci izjema? Ljubljanski jeziki so jih napravili za prave gorske pustne šeme. No in na neki literarni seji naše »Zadruga«, ki je bila ustanovljena prav tisto leto kakor »Slovensko planinsko društvo«, si je privoščil te »šeme« tudi Cankar, ki je imel sicer mnogo smisla zlasti za vrhniško okolico in prirodo sploh kakor vsak pravi pesnik in pisatelj. Tako je nanese, da sem bil nekak oficijalen reprezentant planinske ideje v tem društvu. Z veseljem se spominjam, kako se je isti Cankar zame zavzel — ne brez ironije — proti pedantičnemu predsedniku Dermotu, ko je le-ta predlagal mojo izključitev, ker trikrat zapored nisem prišel na sejo, »češ da se rajši drsam s puncami po tivolskem drsališču, namesto da bi sedel pri zadružnih sejah.« Posebno dopisna knjiga, razporejena v čitalnici, ki se je ohranila, priča o tej debati med Cankarjem in Dermoto. Kar toplo in mehko mi postaja pri srcu, ko berem ta »mladostna kratkočasje«, kakor jih imenuje Izidor Cankar v svojem spisu o »Zadrugi« (Dom in Svet 1920). Toda: kadar se otroci igrajo, je to resna zadeva... Ko se Cankar zgraža nad toliko krutostjo Dermotino, češ kako more priti takoj s tako drakoničnimi sredstvi proti »edinemu Zadruginemu turistu«, ki da potrebuje poznanja sveta in življenja, ako se naj udeleži kot literat, mi gre danes res na smeh. Prav tak občutek imam ob pisanju svojih mladostnih spominov na prve pojave našega planinstva, na prve slovenske markacije. To me veže krajevno prav z ono stranjo naše lepe ljubljanske okolice, v katero je bila usmerjena tudi mladostna pot Cankarja - Vrhničana.

Prav iz te okolice, s hribov gori nad Horjulom, nad grapo Male vode, že blizu Polhovega Gradca izvira tudi mojega očeta rod. Po dobroti usodi sem našel kot otrok na tej večerni strani naše lepe ljubljanske okolice tako rekoč svoj drugi dom na Brezovici; tam sem preživel prav vse svoje dijaške počitnice — male in velike — od prve ljudske šole dalje, pa še vsa visokošolska leta. To življenje na

deželi me je privedlo v trajne ozke stike s naravo in preprostimi ljudmi. Moje srce je tako prepolno teh mladostnih spominov, da se še danes čutim bolj Brezovčana kot — »ljubljsko srajco« ...

Na to svojo ljubo Brezovico in njeno obrobno hribovje sem prenesel z Rožnika, oziroma sem apliciral Hauptmanovo »umetnost« markiranja potov. Tu sem z barvo, ki je sobnemu slikarju ostala po prebarvanju nekih vrat, v veliko zabavo kmetov napravil prvo markacijo z Brezovice čez hrib Gradišče na Dobrovo; dejali so, da sem pač nekoliko »trčen«. Manj pa jim je bilo všeč, ko sem ob glavni cesti na neko tepko pribil desko z napisom, ki je z državne ceste vstran kazala pot na Dobrovo; kajti so nekateri vnanji vozniki zavili s svojimi »tajselnimi« ali tudi s »parizarji« na to »novo« pot; dokler je držala po ravnem, je imela še videz priročne vozne ceste, ko pa je mahoma zavila iz doline strmo v breg in postala kakor vsaka bližnjica strm kolovoz, so se zapeljani vozniki pridušaje se vračali na cesto. Ker se je »narod bunil«, sem na žalost moral odstraniti to znamenito tablo; sicer ni bila noben okras pokrajini — bila je namreč odlomljen kos zaprašene, stare zabojne deske. Nato so kmetje ob priliki spraskali z dreves tudi tisto »drekarijo«, — kakor so namreč imenovali mojo slavno markacijo, na katero sem si toliko domišljjal. Tako je bilo moje prve markacijske slave hitro konec.

Ob prvi priložnosti sem stopil v zvezo s »cerkvico« in mu bridko potožil o svoji prvi markacijski smoli. Imel je dovolj humorja in se mi je nesramno smejal, češ zakaj nisem dobrovske bližnjice markiral raje kar s — kravjekom! Sicer pa je spoznal in priznal v meni talent in mi kar hitro obljubil, da mi bo »skomandiral« nekaj lepe rdeče barve, ki je bila tedaj v naših hribih — moderna. Pa sem se takoj v naslednjih počitnicah spravil na Sv. Ano pri Preserju, raz njo pa na soseda Sv. Jožefa in končno na Žalostno goro. Zvezal sem z markacijo te tri prijazne hribce, ki so tako značilno in oživljajoče v nekaki ubrani slikovitosti in simetriji postavljeni kot vesele predstraže pred temno ozadje mrkega, od pet do vrha zarobljenega in kosmatega Krima. Ti trije hribci v ospredju Krimskega masiva ustvarjajo prav apartno pokrajinsko scenerijo gorskemu okviru našega barja. Tudi lične kažipote mi je »skomandiral« Hauptman in ko sem tako tablo lastnoročno pribil v Podpeči na neko kapelico in gori pri Sv. Ani na mežnarjevo hišo in potem še v Preserju, je bil moj triumf popoln, kajti ta markacija je ostala in jo je moj pokrovitelj tudi obelodanil v »Planinskem Vestniku«. Ker pa je bila tedaj taka »moda«, ki mi je posebno imponirala, da je bila pot na eno stran markirana z rdečo barvo, na drugo pa, če ne z drugačno, z dvema barvama (najraje z rdečomodro pa tudi z rumenomodro), sem jo uveljavil tudi jaz. Kmetje so se nekako muzali, češ da je tako markiranje neka prifrknjenost in da je treba imeti z norci potrpljenje ... Tako je bilo približno mnenje vsega našega dobrega ljudstva o prvih naših hribolazcih »z dolgimi palicami, s kratkimi hlačami in še krajšo pametjo«. Jaz pa se nisem vdal in sem se še isto sezono spravil nad Koreno in

zvezal Horjul s Polhovim Gradcem. Tabla, ki sem jo zmagoslavno pribil na Korenini, je zdaj že nad 50 let stara in je še danes morda edina ostalina onega mladega planinstva v deželi.

Ko sem s pokojnim svojim dobrim mladostnim prijateljem Milčtom Kajzelom pribil v Polhovem Gradcu še drugo tablo, kažočo na Koreno in Horjul, je bilo moje zmagoslavje popolno. Milče je bil fant od fare in je bil vsak čas pripravljen pomeriti se tudi s katerim koli kmečkim fantom. Z njim sva v onih »letih nerodnih« marsikaj uganila. V Polhov Gradec je peljal od Sv. Katarine sem čez Grmado od Milčeta in nadpiparja Hauptmana izvršena rumenomodra markacija, — ena prvih slovenskih v tem predelu. Spominjam se še, da je izdalo Slovensko planinsko društvo kot eno prvih publikacij — še pred Planinskim Vestnikom, seznam markacij, katerih je bilo tedaj vsega skupaj komaj nekaj desetina. Pa to ni bil vrhunec moje markacijske gloriije. Le-ta je padel v leto 1895, v leto potresa. Tedaj smo študentje zaradi zaprtih šol na debelo postopali in se z železnico brezplačno vozarili po naši mili domovini. Brezplačne vozovnice smo dobili na vladi pod pretvezo, da smo v Ljubljani brez — strehe in da moramo stanovati zunaj Ljubljane.

Tedaj sem sklenil s svojimi brezoviškimi kumpani, da polezemo na Krim, ki se je tako lepo kazal v vsej mogočnosti s svojo svetlo Planinico izza nizkih barjanskih hribov sem na brezovsko stran. Čeprav ta značilni ljubljanski vremenski prerok s svojo precej impozantno in dominantno temno kupolo naravnost izziva planince, je bil tedaj turistično prilično ena najbolj »zancmarjenih« gorá. Kakor je sicer, gledan iz našega mesta, videti »velik gospod« — dalekovidno znamenje Ljubljane, — tako splahneva in se skoraj ponižno in skromno izravna v bloškorakičniški in cerkniškologški visoki planoti: v njej se uveljavlja mnogo bolj od vseh strani, od Krima komaj nekaj metrov višja, tudi ob robu pokrajine stoječa cerkniška Slivnica. Prav od Vrhlike gledan se je zdel Cankarju krtina! In to Cankarjevo krtino smo hoteli slovenski javnosti »odkriti« in takoj tudi pomarkirati. Le redko kdo izmed Ljubljančanov se ga je lotil, zlasti ker je bil dohod do njegovega podnožja preko barja predolg in za tedanji splošni okus preenoličen, ljudi pa, ki bi jim bil vsak kos proste prirode enako zanimiv, pa ni bilo na pretek. Ni bilo avtobusa niti železniške postaje v Preserju. Tako se mi je zdelo, da gremo kakor na neko raziskovalno potovanje. V Preserju je vedril in oblačil sošolec Marn in ta se je naši brezovski karavani pridružil, da smo ga preko Planinice skupaj naskočili. Nadpipar Hauptman mi je pribavil rdečo barvo, tako da se je vršila ta raziskovalna planinska pot tudi v znamenju markacij. Ker smo z barvo v začetku preveč potratno delali, (ko se nam je pa tako fletno zdelo po bolj ali manj gladkih skalah mazati črke SPD!), nam je proti vrhu začelo barve zmanjkovati in smo nazadnje z združenimi močmi zaradi pomanjkanja firneža in vode v piskrc pljuvali, da smo še pred zadnjo skalo pod vrhom izsilili toliko rdečila, da je držalo do — konca. Na vrhu seveda — zmagoslavje, da nič takega! Mislim, da z enakimi čustvi gleda po

svetu kvečjemu kak slavní vojskovodja, ko zasadi na osvojeno čitadelo svojo zastavo in gleda po osvojenem ozemlju. Ker smo se vsi dela udeleževali — (seveda si nisem dal vzeti prve vloge starega izkušnega »markerja«) — smo bili vsi bolj ali manj kot kakke pikapolonice, oškropljeni tudi po obrazu.

Za pot navzdol čez Gorenji Ig seveda ni bilo barve. A od podnožja je bilo treba zopet trapati preko barja v Ljubljano in nazaj na Brezovico. Toda ves ta trud je odtehtala zavest »odkritja«, ki se nam po vsej priliki ni zdela manj važna od tiste Krištofa Kolumba. Če nekaj dni pa je prinesla »Laibacherica« notico, da je ljubljanski vremenski prerok »odkrit« javnosti, zdaj ko je izvršena prva markacija na to slavno goro in navaja celo imena njenih zmagovalcev in zaznamovalcev. Zdi se mi, da nas je nekdo — potegnil. Jaz pa sem plaval nektje v oblakih in občudoval sebe in svoje delo: tisto Laibacherico pa bi si bil najraje vtaknil za klobuk. Toda ta krimska partija je imela še drugo važnejše nadaljevanje. Drugo leto potem sem dobil zaradi neke nerodnosti v šoli osemurni »karcér«, — ki ga je bilo treba presedeti preko nedelje, toda ne v lenarjenju, marveč v pisanju naloge, ki jo ima dati razrednik. Obbolelega našega Šporna je tedaj nadomestoval prof. dr. Gratzy, ki je bil po naključju prav dobre volje in mi dejal, naj si sam izberem katero koli snov za nalogo. Tedaj mi je šinila srečna misel v glavo ter sem takoj z njo planil na dan, češ da popišem partijo na Krim. Gratzy je bil ves navdušen za alpinistiko, pa sem se mu s tem silno prikupil; poleg Gartenauerja — prirodoslovca — mi je bil najljubši profesor menda tudi zato, ker se mi pri obeh ni bilo treba bati za dober red. Ne dosti predelan je ta moj, v karcérju nemško spisani planinski prvenec zagledal beli dan v »Planinskem Vestniku« 1896. Toda moje literarno delovanje v tem področju se je pričelo že poprej. Leta 1894 je bila otvorena prva slovenska planinska koča na Črni Prsti, imenovana po prvem predsedniku SPD Franu Orožnu. Tedaj sem napisal v spominsko knjigo nekaj rim. Pa je Orožnu ta pesem (»Na Črni Prsti«) menda zaradi oblike tako ugajala, da je prihodnje leto, ko je bilo ustanovljeno tudi društveno glasilo, razen poročila o otvoritvi prineslo tudi ta pesniški izbruh mladega študenta.

Ko pa je naslednje leto ob živahnem sodelovanju Jos. Ravhek-
karja, ki je bil duša planinskega delovanja v Bohinju (po njegovem bi morala že davno stati koča na Rodici, da ni poprej umrl), otvorena Vodnikova koča na Velem polju, se je razlilo moje »pesniško srce« v odo Vodniku za spomin stoletnice njegove hoje na Triglav. Velo polje je tedaj nudilo sliko prave planinske idile, Dolina Sedmerih jezer pa je bila pravi začarani kot, torišče divjih koz, ki so se v svetem miru, ne meneč se za redke popotnike, nemoteno pasle pod stenami Tičarice: bilo je gorsko svetišče, v katero so prihajali tako rekoč le izvoljenci slovesnih čustev — pravo razodetje. Tedaj je masa turistov prihajala še do izvira Savice, kdor si je upal preko Komarče v oni zasanjani samotni svet okoli Komne, je veljal že za veleturista, in onega, ki je že kdaj bil na vrhu Triglava, so gledali s spoštova-

njem. Ena sama velika zelena preproga je bilo tedaj Velo polje, segajoča skoraj tja do pod sten Mišeljega vrha; čar romantike je bil razlit preko njega. Ni bilo tedaj še jezu proti zaprodenju: še neogrožen po navalu — prodaja in — turistov je bil eden najlepših gorskih kotlov vzhodnih Alp. V tem obeležju smo se čutili turisti in pastirji kakor ena družina; in ta čar obdaja tudi spomine na ono romantično dobo prvih početkov našega planinstva. Lepo je bilo tedaj na Velem polju, lepo po vseh slovenskih planinah. Take so bile tedaj naše razmere, majhne in skromne, kakor je neobgljeno dete v zibeli, obdano z nimbom mladega življenja in iskrenega čustvovanja; pri tem je stvariteljstvo morda zaostajalo — saj je že srečno dosčezena Kredarica veljala marsikomu za — planinski uspeh — pa je bilo vendar lepo ...

Tudi v prvih letnikih našega častitljivega planinskega glasila se zrcali to devišstvo in čisto veselje komaj izhodišnega otroka, zročega v svet, kjer mu je vse novo in pomembno ...

Kako važno in bistveno je bilo prav zaznamovanje potov kot morda najpomembnejše delo prvih početkov organiziranega in sistematičnega gojenja planinske ideje, kažejo tudi prvi letniki planinskega glasila, kjer berem v drugem letniku (1896) poleg poziva na prvi društveni izlet v tem letu na nič večjo in nič manjšo goro kakor je Sv. Jošt nad Kranjem, naravnost ganljivo pripombo, da bo društvo obenem praznovalo triletnico prve markacije, ki se je izvršila s Sv. Jošta čez Planico nad Škofjo Loko ... In, če v tej zvezi bereš v prvem letniku novico, da je radovljiška podružnica pribila kažipot na tablo v Begunjah, kažočo k Sv. Petru nad Begunjščico, čez Zeleznico k Sv. Ani in na Dobrčo, imaš pred seboj podobo, da ne rečem skoraj romantično idilo prvih početkov našega planinskega delovanja. Kaže se tudi v tako imenovani planinski literaturi prvih letnikov društvenega glasila.

V prvih dveh letnikih je v obeh kazalih posebno poglavje »Spominske knjige in turisti«. To kaže, kako važnost so polagali na spominske knjige; v njih se je poročalo ne le o vsakoletnem številu vpisanih turistov, marveč tudi o zanimivih in nezanimivih zapiskih posameznih turistov, in je tak zapisek pripomogel tudi meni do prve tiskane vezane besede v nemalo mojo tedanjo blaženost in pobudo. In še marsikaj zanimivega izvemo iz teh prvih letnikov, ki so danes književna redkost, tako na primer, da je poleg kranjskega Sv. Jošta bil tedaj v čislih Sv. Jošt nad Vranskim, kjer se je leta 1895 vpisalo 120 oseb v tam razpoloženo spominsko knjigo. Saj je bil za tedanje čase posebne omembe vreden dogodek. Kar milo se ti stori, če bereš to-le: »SPD je razpoložilo na Šmarni gori novo spominsko knjigo, ki ima jako debel in lep papir ter je vezana v debele, okovane platnice ... Planinski piparji so jo ponesli na Novega leta dan 1895 ter imeli že od sedla krasen prizor ... po vsej ravnini med Ljubljano in Kranjem je ležala gosta megla, da bi jo rezal, nad sedlom pa se je razpenjalo prekrasno jasno nebo, to je bil nebeški pogled, oko in srce veseleč ...«

Ganljivo — kaj ne? Seveda je naše planinstvo v svojem poznejšem razmahu na take malenkosti kakor so planinske knjige, njih oprema in — prenosil, in na take Št. Jošte čisto pozabilo...

Kakor je bila v onih časih važna vsaka kašipotna tabla in markacija, tako je bila važna tudi vsaka gora in vsak spis o njej. Saj je bil važen celo vsak na novo vstopivši član prav kakor njegova smrt; vsak je bil posebej obelodanjen, in prvi letniki — do vključno 1899 — prinašajo vsako leto imenik članov vsch podružnic, kakor tudi osrednjega društva, da je bil tako izpolnjen okroglo 200 strani obsegajoči letnik...

In tako najdemo v prvih letnikih poleg pesnikov, ki so prav tako pesnikovali ob prvih početkih našega planinstva, kakor so pesnikovali ob početkih slovenske književnosti sploh razni Umki in Svetci; tedaj je bil pisatelj vsak drugi fajmošter, profesor ali advokat, da je tako izpolnjeval svojo narodno dolžnost in dajal duška svojemu navdušenju. Kar značilno je, da je prvi planinski spis v 1. številki Plan. Vestnika »Spomini na Skuto« iz peresa starega celjskega dr. Jožeta Srneca, ki opravi svojo »plezalno turo« čez Škred na Skuto v promenadni obleki s površnikom in temu primerno povsem nepodkovano obutvijo. Kakor da je bilo domenjeno, piše takoj v naslednjem članku pravi turist L. Wölfling o »Opravi in obleki turistov«.

Poleg svoje malenkosti najdem že takoj v drugem letniku pravzaprav tedanjega glavnega planinskega pesnika, mladostnega Finžgarja, ki prav tako poje pozdrave triglavski koči in drugim kakor jaz na Velem polju. Da je bilo slednje s svojo kočo vreden predmet posebnega članka in potopisa prav tako kakor pot iz Borovnice v Cerknico ali pot skozi Luknjo in Trento v Bovec ali celo piparski izlet čez Janče iz Prežganj v Št. Vid ali na Kum, je prav tako umljivo kakor poročilo o povodnji v Savinjski dolini — saj se je tudi tikala naših planin... Planinski Vestnik je poročal o vsaki markaciji ali njeni prenovitvi s prav tako važnostjo kakor o prvi planinski razglednici, založeni po društvu, in dopisnicah z barvnimi pokrajinskimi slikami, ki so jih dali napraviti razni trgovci in gostilničarji v Mozirju, Lučah itd.

Tako je zašel v tisti dobi med hribolazce naš Simon Rutar in po generalki, ki jo je znal dobro brati, napisal članek »Čez Ture« bolj raz zgodovinsko in nomenklaturno kakor turistično stališče ob že tedaj se pojavivšem načrtu turske železnice, ne da bi bil kdaj sam »pasal« tu Ture, in prav tako Črno Prst, ne da bi bil sam kdaj stopil nanjo. Opiše pot čez Komno v Sočo po svoje zanimivo, kakor je to znal ta na videz mrki tolminski muštacar — a v resnici blaga dobričina. Pa nas še enkrat preseneti ta naš veleturist Šime s svojo Rakovsko dolino in Cerknico, ki jo je tudi resnično prehodil. Njegovi črtici »Čez Ture« pa je J. M. postavil nasproti svojo »Dvakrat čez Ture«, ki jih je tudi v resnici prekolovratil prav tako kakor vse ono, kar nam servira iz »Svojega nahrbtnika« in v »Črticah hudomušnega Janka« ali tudi v »Nekaj jamah«; pozna se jim pa začetniško pripovedovanje naivnega opazovalca prirode in življenja s prvimi zarodki

bolj ali manj skromnega humorja. In evo »turista« Ivana Hribarja s svojo vožnjo preko Kavkaza poleg resničnega gorohodca Stiasnyja, ki nas popelje iz Sevastopola skozi Jalto v Simferopol! Skozi celo leto 1899 prinaša Plan. Vestnik »Pot okoli sveta« iz peresa »planinskega« slovenskega pomorščaka, ne da bi bil stopil pisec z ladje na kak vrh, ki si jih je vse ogledal le od daleč, in njemu se pridružuje notar Plantan s svojo morskvo vožnjo na Severni rtič — vse to pod okriljem skromnih početkov prebujajočega se planinstva in z njim vzporedno se razvijajočega popotništva.

Od prvih sotrudnikov Plan. Vestnika — resničnih, še danes aktivnih planincev iz let 1895—1900 sva živa samo še dva: Janko Mlakar in moja malenkost, Wester se je pojavil dokaj pozneje. Sam »triglavski župnik« Aljaž zgrabi za pero in popiše svojo sicer negorsko pot v Homotov, Dunaj, Berlin itd. — za planinsko glasilo. Toda Miha Kos in Fran Kocbek, oba naša planinska pionirja, služita zvesto od vsega početka svojim Kamniškim, oziroma Savinjskim planinam tudi s peresom: Kos gre čez tedaj ne nevarnega Konja, Kocbek pa nam poleg Dobrača in Vrbskega jezera, poleg Ojstrice in vseh nešteti Savinjskih vrhov predstavi tudi Ovševo (Ovčevo) in njeno zijalko. Tudi Štajerec Orožen nas kot planinski aktivist po svojih močeh popelje na Donačko goro in Savinjske Golte, in končno celo na goriški Krn. Njegov starejši tovariš Vinko Borštner, strah študentov ljubljanske gimnazije, pa prestopi Karavanke in nas dvigne na Visoki Obir (Ojsterc), na tega pravega kralja Koroške, Slovenije, medtem ko vodi njegova hčerka Pavla turiste »iz Ljubljane čez Pohorje do Drave in nazaj«. Macher piše o »Boki Kotorski«, Plitvičkih jezerih in o ledenikih, anonimni R. pa o Labodski dolini kot »koroškem raj«. Povzdigneta pa nivo glasila Alfonz Pavlin s člankom »Planinstvo in znanost«, Mandelj pa zlasti s svojimi »Mislimi o prirodi«.

Tedaj tako imenovane planinske literature ali opisov gorskih tur ni bilo premnogo. Zato je bilo treba mašiti vrzeli s ponatisi že orumenelih listov popotnih pisem našega Franceta Kadilnika iz dobe okoli 1860—1870, ki sem jih zbral l. 1905 tudi v svoji planinski brošuri »Golica in Kadilnikova koč«.

Sicer pa je že od nekdaj pri nas cvetel posebne vrste potopisni plevel. Saj je zagledala beli dan Erjavčeva »Pot iz Ljubljane v Šiško« kot parodija na te vrste literaturo že davno pred nastopom »Plan. Vestnika«. Tej poti so nekateri naši početniški planinski potopisi zelo podobni in so včasih tako podobni drug drugemu, da bi bilo treba vstaviti samo druga krajevna imena in druge ure odhoda in prihoda. Je to »šimel« brez notranje poglobitve in doživetja ali celo filozofskega gledanja na prirodo in svet.

Anton Mikuš je bil prvi urednik Vestnika, filolog, ki je imel fin čut za lepoto in čistočo jezika; seveda je imel kakor vsak človek tudi svoje napake, a je bil mož na mestu, ki si je pridobil trajnih zaslug za list. Sam ni pisal mnogo, vsaj ne v list, ki je pač stal na višini svojih sotrudnikov. Prav za njegovega urednikovanja se je nabralo

precej takih planinskih poti iz Ljubljane v Šiško, tako da sem se osmelil opisati v Slov. Narodu nekaj podobnega. Za to predrznost sem si nakopal precej zamere nele pri Mikušu, marveč tudi pri nekaterih njegovih sodelavcih. Da pa je ostala parodija vedno manj aktualna, je nemala zasluga Mikuševega naslednika dr. Josipa Tominška, ki je vzgojil celo vrsto novih moči: saj so se morale pravzaprav z idejnim razvojem planinstva tudi same pojavljati. Če primerjamo prve letnike z današnjim, vidimo vso veliko razliko v stilu in vsebini, ki jo ustvarja tok časa in neizogibno to, kar imenujemo napredek ali razvoj, ki sta pa raz filozofsko stališče zelo problematična pojma.

Menda je pri vseh početkih tako: kjer je navdušenje, tam se razlegata tudi — pesem in glasba. In tako najdemo takoj l. 1897 kot prilogo Aljaževu slavnoznano »Oj Triglav moj dom« in že leta 1899 Foersterjevo pevsko koračnico na besede I. N. Resmana »V hribih se dela dan«, ki je poleg Jenkovega »Napreja« morda najbolj posrečena in najudarnejša slovenska koračnica, porojena kot izredno posrečen opus 66 v pravem planinskem razpoloženju, ki dela čast stvaritelju »Gorenjskega slavčka«, reformatorju in odličnemu reprezentantu slovenske glasbe.

Tako je bilo naše planinstvo v svojih početkih: skromno in iskreno, kakor je skromen mali slovenski narod; tudi zanj velja: revni ljudje kuhajo z vodo. Navdušenje je bilo veliko. Tu pa veljajo Cankarjeve besede: Kar storiš z navdušenjem, morda ne koristi vedno stvari, prav gotovo pa tvorcu (pisatelju) samemu. Pri nas pa se je prav iz tega navdušenja rodila velika stvar: planinska ideja je zajela najširše mase in ustvarila toliko vidnih vrednot, da nas po pravici občudujejo ne le tujci, marveč tudi naši bratje po krvi z izrekom, ki je postal že skoraj aksiom: »Kar Slovenec — to planinec!«

Mitja Sarabon:

V severni steni Kalške gore

(1950)

*Umetnost in ljubezen in priroda:
najlepše luči misli in vsemirja,
najlepše rože sredi zla močvirja,
najlepši spev, globine dno, usoda.*

*Ves skromen sklanjam se nad trojnim darom,
ki vse prerašča, vsemu je vsebina,
kar potrđita radost, bolečina,
kar daje ogenj vsem duha požarom,*

*vsem pesmim, vsemu miru in nemiru
in vsej globini, ki se vedno veča
in vedno več sprejema, ljubi, nosi —*

*in vedno bolj občuti, kaj je sreča,
svoboda prava, kaj je dan, ki troši
svetlobo, smer in moč za pot k praviru.*

V TRENTO

živanje in delovanje kulturnega človeka v gorah, naj imenujemo to planinstvo, alpinizem, planinski šport ali kakor koli drugače, je že po naravi in usmerjenosti ljudi, ki zahajajo v gore, tako raznoliko, da lahko rečemo: kolikor nas hodi v gore, toliko je različnih vrst planincev. Motivi planinstva se pri posameznikih različno prepletajo in dosežajo različno stopnjo; ti so močnejši, drugi šibkejši; po tistih, ki pri posamezniku prevladujejo, označujemo planinca. Znameniti odkrivalec naših Alp dr. Julius Kugy je zapisal, da ga je izraz »planinski šport« vedno nekoliko zabol. Kljub temu pa slutimo iz njegovih orisov znamenitih prvenstvenih tur, da so mu tudi čisto športna dejanja napravila mnogo veselja in zadoščenja, čeprav so bili motivi njegovega planinstva vse prej kot šport: Kugy je bil in je ostal planinski poet. Tuma je bil športnik, poleg tega pa se je bavil z alpskim imenoslovjem, zanimala so ga gospodarska in podobna vprašanja, tičoča se naših Alp. Jugu je bil alpinizem predvsem sredstvo za vzgojo volje, gotovo pa ne samo to.

Kljub tako različnim planincem pa družijo vse, ki so vzljubili gore, tisto čustvo svojevrstnega zadoščenja, ki nas obhaja ob pogledu na alpski svet, ki je po svoji geološki zgradbi, svoji favni in flori pa tudi po meteoroloških razmerah tako različen od našega bivališča. Od tu do namernega preučevanja alpske prirode je samo še korak. Zato ni nič čudnega, da so bili med prvimi alpinisti tudi prirodoslovci, med njimi zlasti botaniki.

Ko začne mlad človek zahajati v gore, privabi njegovo pozornost najprej gorska pokrajina sama, njene skoraj navpične stene in raztrgani grebeni, divji prepadi in bobneci slapovi, skratka oblike gorovja in njegova kamnita zgradba. Tako nekako se je začelo tudi moje zanimanje za alpski svet. Ob poučni in vzpodbudni knjigi Ferdinanda Scidla »Kamniške ali Savinjske Alpe« sem jel spoznavati gorotvorne sile, ki so zgradile naše Alpe. Kaj kmalu pa je pritegnilo mojo pozornost alpsko rastlinstvo. Tej ljubezni sem ostal zvest vsa desetletja svojega planinstva. Posvečen ji je bil tudi moj lanski junijski izlet v Trento.

Trento, njene očitne in skrite lepote, njene gore in ljudi je opisovalo že mnogo peres. Abram — Trentar, ki je med dolgoletnim bivanjem v Trenti vzljubil ta kos planinskega sveta, Kugy, ki je mladenič prišel v zapuščeno Trento, se tu s tenkim poslušom in čutečim srcem poglobil v skrivnosti bučanja njenih voda, našel tu drzne in zveste spremljevalce, s katerimi je izvršil svoje znamenite vzpone na vrhove Julijskih gora, Tuma, samotni popotnik, ki je s svojo zanesljivo plezalsko tehniko obvladal stene in grebene trentskih velikanov, ti, pa še mnogi pred njimi in za njimi so nam odkrivali lepoto Trente in njenih gora.

Ta svet je bil slovenskim planincem nad trideset let, od začetka prve do konca druge svetovne vojne, zaprt. Kajkrat sem med obema vojnama s Triglava in drugih takrat mejnih vrhov s hrepenenjem gledal v ozko, zeleno dolino.

Ko sem se pred več kot dvajsetimi leti povzpел iz doline Zajezerom na Lepo špico, se mi je Trenta še bolj priljubila. V spominu so mi takrat zazvenele besede otožne hvaležnosti iz Kugyjeve knjige »Iz mojega življenja v gorah«:

»Še bliže mojemu srcu kot razgledni Debeli vrh je bolj proti zapadu od tega stoječa, po višini njemu enakopravna Lepa špica (2398 m). Bila je prav v tem kraljestvu, ki sem se povzpел nanjo z Andrejem Komacem, prihajajoč iz Trente. Dviga se iz visoke obrobne pregrade, ki loči Trento od Doline sedmerih jezer, in obvlada s svojo ostro rezjo v enaki meri obe pokrajini. To daje razgledu z nje čisto svojevrsten značaj. Še danes me vleče spomin s prav toliko močjo k njej kot skoraj pred petinštiridesetimi leti hrepenenje po novosti in odkritju. In če stojim zdaj tam gori, se sklonim najprej tja doli proti Trenti. Tam poišče moja prva misel in moj prvi pogled skromno mesto, kjer leži na zelenem ronku nad mlado Sočo malo pokopališče s kamnito ograjo. Kajti tam spi on, zmagovalec, ki me je z neustrašnim očesom in zanesljivo roko pripeljal skozi vse napore, stiske in nevarnosti do največjih časti, ki so jih mogle dati te gore. Dokler bom stal pokonci v luči in mogel vračati zvestobo za zvestobo, bo živel nikoli pozabljen v mojem spominu.«

Spričo vsega, kar sem bral in slišal o Trenti in njenih ljudeh, je razumljivo, da namerim vsako leto svoj planinski korak tudi v osvojenjeno Trento, meni kot drugim prej toliko let nedostopno. Tja me vabi poleg drugih lepot, ki jih nudi Trenta, tudi alpski botanični vrt »Juliana«. Žal sem vsako leto doslej prišel prepozno, v drugi polovici julija ali šele v avgustu, ko se je bilo planinsko cvetje povečini že osulo. Zato sem hotel letos obiskati vrt že v prvih dneh junija, a me je deževno vreme oviralo, tako da sem prišel tja šele v zadnjih dneh junija in tako ne več v času, ko razgrinja rastje na vrtu največ svoje cvetne lepote.

Pot iz Kranjske gore čez Vršič v Trento in obratno prehodi vsako leto na tisoče planincev. Ob njej so nam danes na uslugo kar štirje gostoljubni planinski domovi. Čeprav sem to pot že mnogokrat prehodil, mi je ostala še vedno nad vse mikavna. V mladosti sem, ker sem hotel spoznati vse vrhove in prehode, vse kote in koticke naših Alp, izbiral vedno nova pota. Pozneje sem se seveda vračal na že znane steze in danes mi je velik užitek obiskovati mesta, ki so se mi nekoč globoko vtisnili v dušo. Pravzaprav pa je vsaka pot, naj smo še tolikokrat hodili po njej, vendarle nova. V prirodi, kjer ni nič stalnega in je vse v razvoju, drugače biti ne more. Zato je vsaj za tistega, ki zna opazovati prirodo, vsaka pot, čeprav že večkrat ponovljena, nova in zato mikavna.

Ko si se povzpел na preval Vršič, si že v alpskem pasu, domovini alpskega rastlinstva. V zadnjih dneh junija, ko sem se mudil

tu na poti v Trento in se od tam vračal, je bil tu pravi alpski botanični vrt. Južna pobočja trentske gora, Jalovca, Travnika, Mojstrovke, Prisojnika in Razora se sploh ponašajo z bogato alpsko floro. Kar nič me ni mikalo, da bi šel naravnost v Trento, kamor sem bil predvsem namenjen. Vsaj nekaj ur sem se hotel držati v višini bohotnega alpskega cvetja. Za to sta mi bili na razpolago dve smeri: preko južne strani Mojstrovke in Travnika ter dalje čez Trentsko planino v Zapoden in Trento ali pa preko južne strmalni Prisojnika, nad Kranjsko planino k izviru Mlinarice in po Koritu v Trento. Odločil sem se za drugo varianto.

Prehod z Vršiča mimo izvira Mlinarice čez Razor na Kriške pode spada zaradi lepih razgledov, lepo in smotno izpeljane steze po zapadnem boku Razora in ne nazadnje zaradi bogatega rastlinstva med najlepše v Julijskih Alpah. Prvi del te poti, od Vršiča do Mlinarice, me je iznenadil s tako množino nekaterih zastopnikov alpske flore, kot jo je mogoče videti le redkokje drugod. Tudi malo pazljivo oko bi ne moglo prezreti v velikih skupinah rastočega slečnika in Clusijevega svišča, izredne množine alpske mastnice pa vsepovsod raztresenih alpskih zvončkov in velikih, belih cvetov velese.

Sleč, pozneje najlepši okras gorskih pobočij v tej nadmorski višini, še ni razvil svojih živobarvnih cvetov. Zato pa je njegov bolj zgodaj cvetoči sorodnik iz iste družine vresnic, slečnik (*Rhodothamnus chamaccistus* [L.] Rechb.), razgrnil po skalnatih in melovitih tleh južne strani tršatega Prisojnika velike preproge svojih na široko odprtih, rožnatih cvetov. Razne pritlikave vrbe, ki uspevajo v njegovi družbi, so deloma že izgodile plodove, deloma pa se ponašajo še s cvetnimi mačicami.

Že na Vršiču in na vsej poti do Mlinarice me je presenetila izredna množina sviščev, zlasti prelepih primerkov modrega, vmes tudi belega velecvetnega ali Clusijevega svišča (*Gentiana Clusii* Perr. et Song.). Ta svišč, ki je z zakonom zaščiten, tu ni nikaka redkost; na majhnem prostoru bi ga lahko natrgal polne košare. To seveda ne more biti opravičilo za protizakonito, barbarsko in tudi nesmiselno trganje te cvetke, ki je med najlepšimi zastopniki naše planinske flore. V nasprotju z očnico, ki tudi odtrgana ne spremeni svoje lepote, svišč hitro zvane in tudi v herbariju nerad obdrži barvo. Med vzroki, da se je ohranil Clusijev svišč tudi ob planinskih stezah, je morda tudi dejstvo, da začne zgodaj cveteti, ko se še ni razlil glavni tok planinskih izletnikov po naših Alpah, medtem ko cvete očnica v juliju in avgustu, ko so naše gore najbolj obljudene.

V zgodovini našega planinstva niso redki glasovi v prid varstva redkih rastlin. Tudi zakon jim skuša ohraniti življenje. Podoba pa je, da vse malo zaleže. Ko sem se neko nedeljo v letošnji pomladi vračal s Topola v Polhograjskih Dolomitih, sem na križpoti pred Jetrbenkom srečal moža srednjih let, ki je nesel očitno v roki cvetoče grme Blagayevega volčina, ki ga je bil natrgal na Jetrbenku, enem izmed redkih nahajališč te z zakonom zaščitene rastline. Taka

je usoda te pri nas že redke rastline, ki je morda med vsemi z zakonom zavarovanimi v največji nevarnosti, da jo popolnoma zatro, ker raste na lahko dostopnih mestih.

Take misli so me obhajale, ko sem nadaljeval pot, ki nudi planincu mnogo užitka tudi z lepim razgledom na venec trentskih gora. Pogled objame vse te nebotične piramide, stožce, masivne grmade, divje razorane grebene, zdrsne preko gozdnatega podnožja pa zopet obvisi na ruši ob poti, kjer se ljubko ziblje v vetru na stotine alpskih zvončkov (*Soldanella alpina* in *minima*). Veselo pozvanjajo, ker se dobro počutijo na vlažnih tleh, s katerih je komaj skopnel sneg. Mokra tla prijajo tudi alpski mastnici (*Pinguicula alpina*), da je skalnato pobočje mestoma kar posejano z belimi cveti s stožčastimi ostrogami. Sladkosnede žuželke sedajo v svojo pogubo na blesteče liste te mesojede rastline. Tudi žilava velesa (*Dryas octopetala*) je že dvignila iz listne preproge velike, bele cvete.

Poleg omenjenih, nastopajočih v množicah, zato najbolj očitnih, seveda ne manjka drugih zastopnikov alpske flore: nežnih praproti, vitkih trav, skromnih šašev, predstavnikov rodov vetrnic in zlatič; dobro je zastopana družina križnic pa še ta in ona — tu ni mesto, da bi vse naštel; hotel sem le opozoriti na bogastvo, ki ti ga nudi природа tu ob tem času.

Na lagodnem sprehodu po tem alpskem vrtu sem prispel do Mlinarice. Kratek odmor ob prijaznem izviru, ki mu je posvetil odkrivatelj Julijcev Kugy prelepo poglavje o počivališčih. Moje pero se ne more meriti z mojstrovim; zato ne bom opisoval ne mikavnosti tega koticčka samega in ne razgleda, ki se ti nudi od tod. Poišči tisto mesto v prej omenjeni Kugyjevi knjigi in ga preberi!

Dan se je nagnil. Treba bo iti navzdol, kamor sem namenjen: v Trento. Steza najprej po kamniti trati, potem skozi gosto grmičevje pa po suhi strugi v gozd je strma, tako da hitro gubim višino in sem razmeroma hitro na kolenu ceste Trenta—Vršič nad koritom Mlinarice. Spuščam se dalje deloma po cesti, deloma po bližnjicah, se pomudim nekaj minut pri Kugyju, sedem na podstavek spomenika in se zazrem mojstru v obraz: njegov zasanjani pogled mi pokaže sive strmine mogočnega Jalovca. V spominih na prejšnja doživetja v gorah grem dalje in se ustavim malo pred trentsko cerkvijo, kjer me opomni napis »Botanični vrt Juliana«, da sem na cilju svojega izleta.

Mnogo alpinistov in izletnikov pride tod mimo. Marsikateri se ne zmeni za napis, mnogi pa se ustavijo in vstopijo. Vrt marsikoga razočara, da se hitro obrne in odide svojo pot, drugemu pa se za vedno vtisne v spomin. To je odvisno od tega, koliko ljubezni do prirode je v obiskovalcu in koliko smisla ima za prirodoslovne znanstvene naprave, med katere spada tudi botanični vrt »Juliana«.

Zgodovina »Juliane« je v najtesnejši zvezi z ljubeznijo do našega alpskega sveta in z zanimanjem za njegove posebnosti in redkosti. Ustanovitelj vrta Albert Bois de Chesne je prišel v Trento, da

bi spoznal rastlinstvo trentskih gora. V njem, takrat še mladem dijaku, se je rodila želja, da bi pod visokimi vrhovi, ki obdajajo Trento, uredil botanični vrt, kjer bi gojil alpsko cvetje. V prijateljski družbi z odkrivalcem Julijskih Alp in velikim ljubiteljem alpske prirode dr. Julijem Kugyjem se je ta želja okrepila in slednjič tudi uresničila. Leta 1925 je kupil 2572 m² veliko "skalovito zemljišče na vznožju gore Kukle v Trenti.

Že sama lega alpskega vrta »Juliane« nad šumečo mlado Sočo pod visokimi Julijci Jalovcem, Travnikom, Mojstrovko, Prisojnikom in Razorjem je nadvse privlačna in kot nalašč ustvarjena za alpinet, kjer naj ljubeče in spretne roke goje rastje iz vseh delov Julijskih Alp: dolinsko floro naših alpskih dolin, floro gozdnega pasu, ruševja, alpskih trat, naskalnih livad in strmih sten. Res so našle tu svojo novo, sicer utesnjeno, a negovano domovino cvetke triglavske strmin, kaninskih od sonca razbeljenih podov, strmin v Jalovcu in Prisojniku ter gruščevitih plazov v Škrlatici; tu je zastopana flora sočnih planinskih pašnikov pod Krnom, tu so redkosti Doline sedmerih jezer. Tem domačinkam so se pridružile še nekatere tujke, priče cvetne lepote gora izven naše domovine. Dr. Julij Kugy, ki se je rad mudil na vrtu in presedel ure za mizo na tako imenovanem Belvederu, je v knjigi »Die Julischen Alpen im Bilde« o njem zapisal:

»Za mene, ki poznam vsa klasična nahajališča triglavskega rastlinstva, je velik užitek korakati po tem alpskem vrtu. Zdi se mi, kot da hodim še enkrat po zelenih, upa polnih stezah svoje mladosti, kajti vse so poslale sem svoj najlepši nakit.

Čarobnih vrtov rojenic že zdavnaj ni več. Mrka pravljica o Zlatorogu nam pripoveduje, kako se je to zgodilo. A tu je nastal nov, čaroben vrt v svetli sedanjosti. Njegov varuh ni več beli divji kozel z zlatimi rogi, njegovi varuhi in množitelji so ljudje, močni in plemeniti, z jasnim smotrom pred seboj. Ljubezen do stvari, dobra volja, delo in znanje delajo v lepi soglasnosti. Nov motiv zveni v šumeči lepotni harmoniji Trente.«

Čeprav je trentska »Juliana« velikega pomena za tujski promet in nemajhne vzgojne važnosti, je ta ustanova predvsem znanstvena. Že ustanovitelj vrta Albert Bois de Chesne je postavil vrt na znanstvene temelje in ga uredil po izkušnjah priznanih strokovnjakov (gl. poučni članek Angele Piskernik »Albert Bois de Chesne in alpinet Juliana«, *Proteus* XIV, str. 345-349).

Med zadnjo vojno je bil alpinet »Juliana« zanemarjen, tako da je prvotna urejenost močno upadla. Leta 1949 je upravo alpineta prevzel Prirodoslovni muzej v Ljubljani, letos pa je prevzel skrb zanj Okrajni ljudski odbor v Tolminu.

Vojna in poveljne objektivne težave so krive, da vrt do danes še ni dosegel nekdanjega stanja. Želeli pa bi bilo, da bi se alpinet izpopolnil do tolike mere, da bi se na njem gojile vse važne rastlinske vrste, ki uspevajo na področju Julijskih in Kamniških Alp ter Karavank. Seveda je za to treba še mnogo dela in denarja.

Ljudska oblast je »Juliano« z zakonom zaščitila. Z zakonom zavarovano pred samovoljnim gospodarskim in drugačnim izkoriščanjem pa je tudi sosedno obširno, nad 70 ha obsegajoče ozemlje, ki sega do vrh Razorja, Planje in Goličice ter do Rdečega grabna in zajema tudi sotesko Mlinarico, našim planincem še premalo znano trentsko znamenitost, bogato z naravnimi lepotami in redko floro.

Ves ta velegorski svet, segajoč od soške struge v nadmorski višini 700 m do vrha Razorja, ki je z višino dva tisoč šest sto metrov že pravi orjak Julijskih Alp, nam je bil do osvoboditve skoraj docela nedostopen, ker je bil del italijanskega ozemlja. Danes je ta svet naš in Trenta zopet gostoljubno vabi planince, naj si ogledajo njene lepote in znamenitosti, med katerimi je tudi alpinet »Juliana«.

Mitja Šarabon:

SLAP

(1945)

Slap, ti večno brusiš se v dragulj,
kaplja vsaka je kot živ metulj.
Skale poljubljaš,
v zemljo se zgubljaš,
a vedno si cel, mlad in vesel.
Prešeren si in isker, razviharjen,
za večni krogotek ustvarjen.
Iz gore privreš,
v loku se pneš
med kotanje.
Zasanjaš kratke sanje
o jelkah, skalah, smrekah.
A že v zaprtih vekah
kaplja tema.
Nebroj steza
vodi te v zemlje globine.
Zalivaš korenine
in vrtaš v gorska dna.
V skalnate se žile pleteš,
orješ, grizeš, gneteš
do srca.
Goro pojiš,
jo v rahlost drobiš.
Nemir
te vodi v nov izvir —
in spet si slap. Za večne dni živiš.

Dr. Ivan Grašič:

JANČE IN PTIČKI

e na kolodvoru v Jevnici te pozdravljajo, ko izstopiš iz prvega jutranjega vlaka, potem pa te spremljajo vso pot tja do vrha. Šele proti poldnevu utihnejo za kratek čas, da se odpočijejo, da malo zadremljejo in popravijo svojo toaleto. Proti mraku pa te zopet spremlja njihova pesem od Janč pa do Jevnice ali Litije, za katero pot se pač odločiš. Prvi pogoj, da moreš ta koncert uživati, pa je, da imaš vso pot odprte oči in odprta ušesa ter da vsaj malo poznaš naravo in njeno življenje.

Pot iz Jevnice ali Litije do Janč gre večidel skozi gozdove. Ne razumem, da se nekateri gozdov tako izogibajo. Je še kje lepše kakor v gozdovih, kjer na vseh straneh odmeva veselo petje naših neutrudnih ptičkov?

Najprvo te pozdravi veseli **ščinkavec**. Nisi še zapustil kolodvora, že zaslišiš njegovo glasno in prijetno petje. Zdi se mi, da ščinkavce premalo cenimo. Še vrabci so pri mnogih bolj v čislih kakor ščinkavci. Vprašam pa te, dragi prijatelj narave, ali poznaš katerega drugega ptička pri nas, ki bolj oživlja naravo kakor ravno ščinkavec? Od jutra do večera prepeva in kamor koli greš, povsod te spremlja. Tudi daleč v gore tja do drevesne meje gre s teboj in ti krajša čas — seveda, če ga poslušaš. Navadno pa mnogi preslišijo njegovo petje. Le poslušaj ga, ko greš na Janče, pa mi boš dal prav.

Ko napraviš nekaj korakov s postaje, že zaslišiš našega prelepega **kobilarja**, ki te neprestano sprašuje: »Kje s pa biv?« Tam nekje v prvem gozdičku na visoki bukvi ima svoje umetelno spleteno gnezdo: mamica sedi na jajčkih, očka pa na bližnji veji prepeva. Samci so pri kobilarjih izredno lepi, veliko lepši kakor samice: on je ves zlat, le peruti in rep so črni, ona pa je bolj skromnih barv. Če se ti mudi, ne išči predolgo tega ptička, ker ga zlepa ne boš zagledal. Kobilarji se zadržujejo največ v gostih krošnjah listnatih dreves in ne kažejo radi svoje lepote. Kobilarji so tudi zelo občutljivi ptički. Če od daleč samo pogledaš v njihovo gnezdo, že zapusti zakonski par jajčka in celo mladiče ter napravi novo gnezdo drugod, da tam vzgoji nov zarod.

Istočasno boš zaslišal gruljenje goloba **grivarja**. Tudi ta je napravil na visoki smreki skoro iz samih suhih vejic zelo zanikrno gnezdo. Grivar pa je še občutljivejši kakor kobilar. Star ptičar mi je pravil, da je opazoval grivarja, ko je valil. Prišel je večkrat pod hruško, na kateri je par grivarjev postavil svoje gnezdo. Vsakokrat je zagledal na vrhu drevesa samca, ki je vedno opazoval, kaj se godi spodaj na tleh. Ko je prišel ptičar četrtič pod tisto drevo in pogledal kvišku proti gnezdju, sta začela oba grivarja, mož in žena, razmetavati suhe vejice na vse strani in sta gnezdo razdrli. Zapazila sta, da jih ptičar opazuje in da nista več varna.

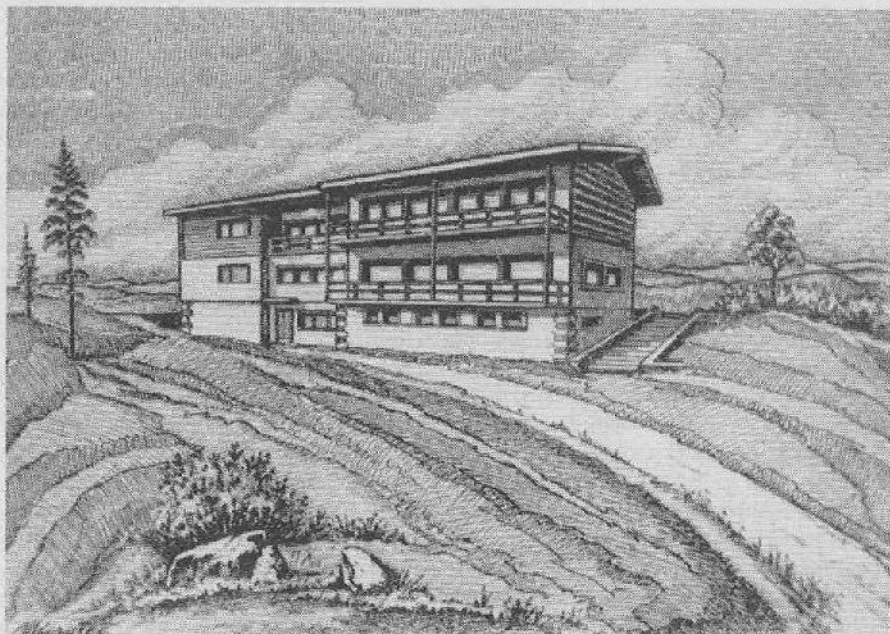
Nad vse lepa je pesem črnoglavke — ne zaostaja mnogo za slavčkov. Tako lepo poje pri nas samo še brolica, ki jo boš mogoče tudi še slišal na poti. Ljubke in živahne so črnoglavke. Samci nosijo črne, samice pa rjave kapice. Samice se bolj skrivajo in jih je težko opaziti. Ker gnezdiijo črnoglavke preveč očitno v nizkih grmovjih, le malokateri par izpelje srečno svoje otročičke. Zlasti mnogo črnoglavk pokončajo kukavice, ki zelo rade podtaknejo svoja jajčka ravno tem koristnim pevkam. Tudi rjavi srakoperji uničijo in požro mnogo njihovih mladičev.

Kukavičji glas slišiš od več strani. Še vedno niso kukavice iznesle vseh svojih 20 jajčk in še vedno iščejo gnezda, kamor bi jih položile. Vsaka kukavica ima svoj rajon in podtakne svoja jajčka samo eni vrsti ptičkov: tedaj ta kukavica samo taščicam, druga kukavica samo pastiričicam, tretja kukavica samo pogorelčkom itd., itd. Zaradi tega se črnoglavke ohranijo v rajonih, v katerih kukavice podtikajo svoja jajčka ptičkom druge vrste — to pa seveda samo takrat, če so srečno ušle vsem drugim sovražnikom, ki povsod preže nanje. Pravijo, da podtikajo kukavice svoja jajčka najmanj 40-tim vrstam ptičkov. Tudi zlobni srakoperji okušajo dostikrat te dobrote. Človek bi jim to skoro privoščil — saj pomore toliko mladičev vsem našim pevkam. To pot pa sem rjavih srakoperjev do Janč zelo malo opazil. Mogoče sem bil malo prezgoden, ker srakoperji bolj pozno vstajajo, ali pa jih v tem kraju ni veliko.

Ko stopaš zamišljen po gozdu in uživaš slovesen mir, začuješ kmalu prav od blizu, kako izliva naša ljubka taščica svoje zvočne glasove v to tišino: kakor bi nekdo prelivaval živo srebro v tenke kozarce. Če prideš v bližino taščice, poglej v njene oči. Zdi se mi, da nobeno živo bitje na zemlji nima tako lepih in globokih oči, kakor jih imajo taščice. Kaj bi nam taščice šele povedale, če bi znale govoriti? O človeku gotovo ne veliko dobrega!

Šele bolj proti vrhu sem zaslišal petje velike ali drevesne cipe. Menil sem, da so te ptice že utihnile in prenehale s petjem, pa prepevajo še 13. junija. Njihovo glasno petje se razliva daleč po gozdu. To ptičko prav lahko opaziš: idi za glasom in poglej na vrh smreke. Tam prepeva samec in se ponovno dviguje v zrak, da potem neprestano pojoč zopet sede na staro mesto.

Ne vem, zakaj so dali tej pošteni ptički tako grdo ime. Tako je ženica zvesta svojemu možu in tudi kot dekle se nikoli ne potepa s fantiči. Že prvo leto po rojstvu se poroči ter izbere drugega moža le, če ji prvi umre. Isto velja tudi za može in fante. Ime cipa bi mnogo bolj zaslužila zvita kukavica, edina ptica pri nas, ki živi v mnogomoštvu in kateri je vsak kukavičji samec dober. Kukavica ne pozna nobenega zakona in tudi ne družinskega življenja. Celo selijo se starši ločeno od otrok: najprvo odideta stara dva in še ta dva ločeno, za njima pa potem gredo šele njuni otroci, ti seveda tudi vsak zase. Otroci ne poznajo niti očeta in niti matere, sestre ne bratov in tudi starši ne poznajo svojih otrok. Mati tudi ne ve, kdo

Janče (načrt planinskega doma PD Litija - Šmartno)

so očetje njenih številnih otrok in kje povsod se njeni otroci potepajo. Čudno je to življenje kukavic!

Ko pridete na Janče, boste že od daleč slišali peti nekega ptička in ga iskali v smeri njegovega glasu: zagledali ga boste na križu vrh cerkvenega zvonika. To je naš **pogorelček**, ki ima od vseh ptičkov najlepšo glavico. Neprestano žvrgoli in zabava svojo ljubljeno ženico, ki sedi spodaj v mali odprtini pod pločevino na petih modrozelenkastih jajčkah. Skoro vsaka vas ima že svojega pogorelčka. Ti ptički so nekdanj živeli samo v gozdovih, zadnje čase pa se pomikajo vedno bolj proti človeškim bivališčem. Lepi so ti ptički in ljubki. Tako lepo potresavajo s svojimi dolgimi repki. Nad trtice so rdečkasti ter jim zaradi tega pravijo tudi **rdečerepke**. Ker imajo grlo črno in so po prsih in trebuhu rdečkasti, jim pravijo pogorelčki, kakor bi se nekje osmodili in se še pravočasno rešili iz ognja.

Je še cela vrsta drugih ptičkov na poti iz Jevnice na Janče ter isto tako na vseh drugih poteh, ki držijo tjakaj. Vsa ta pota so dobro markirana in gredo skozi gozdove. Tu so še kosi, drozgi, fačlje, plezavčki, kraljički, kovački, razne sinice, postovke, vrane, šoje, srake in drugi ptiči. Vse te pa poišči sam ter jih tudi sam določi. Glej, da ne prezreš gorskega škrjančka, ki prepeva tako lepo tudi ponoči, ko fantje vasujejo pri dekletih. Koliko ljubezni in hrepenenja je v njihovih otožnih pesmih!

Ne drvi med potjo, poslušaj in poglej malo okoli sebe in marsikaj boš videl in slišal. Sam ne boš vedel, kdaj boš prišel na Janče. Tudi na hribovske travnike ne pozabi. Nižinski travniki niso nikdar tako lepi kakor so gorski travniki. V začetku junija so v najlepšem cvetju: zdi se, da je zemlja pokrita z najlepšimi preprogami, da se bojiš stopiti nanje. Pozdravljajo te rumene nokote in rumeni petoprstniki, bele ivanjščice in marjetice, modre kadulje, sinje zvončice, planinskim očnicam podobne medvedje tačice ter še toliko in toliko cvetk in trav raznih barv in velikosti. Preden greš od doma, poglej malo slike naših ptičkov in rož, da boš med potjo spoznal vsaj nekatere. Ker vidi: tudi poznanje ptičkov in cvetic spada k splošni izobrazbi in posebej k planinski izobrazbi.

Na Jančah gradi Planinsko društvo Litija - Šmartno svoj dom. Začasno ima svoje gostišče v prvi hiši na Jančah, če prideš iz Jevnice. Tam ti postrežejo s čajem in z drugo dobro pijačo, pa tudi za prigrizek boš kaj dobil, če ne boš imel ravno s seboj. Ko pa bo na Jančah stal ponosen planinski dom, bo pa vsega dosti: jedi in pijače. In kadar boš sedel na verandi ter gledal na Ljubljano, na Triglav in Grintovec, ko bodo peli okoli tebe ptički, ko bodo pod teboj drhtele najlepše cvetke, ko bo vse veselo in polno ljubezni, boš tudi ti pozabil na vsakdanje skrbi in pomiril boš svoje razrvane živce. — Le pridi na Janče in poskusi! Tu boš videl in občutil, kaj nudi mati narava vsem tistim, ki jo ljubijo in — poznajo.

Mitja Šarabon:

Med sedmerimi jezeci in Komarčo

(1950)

Zdaj sem svoboden — Ariel in Pan
in korenine kri in debla sok
in sonca žarek in viharja zvok —
in temna noč in oživel dan.

In čutim, vem, da vse postaja jaz
in jaz sem vse in vse je spev soglasja
in spev človeka, ptice, rože, klasja —
in zemlja in nebo je moj obraz.

Zdaj ni več bojev, vzponov, padcev, cest,
vsega pomembnost sije mi v zavest,
vsega utrip in bistro, duh in volja.

In vse gre skozme, vse, kar druži v krog
življenja večnega stvari vesolja,
vse, kar je duh in kri in snov in bog.

Makso Meško:

RAVNA GORA

Ravna Gora leži v Hrvaškem Zagorju, med Ivanščico in Donačko Goro, oz. Macijem. S svojimi 680 m je v alpskem merilu malenkost, ima pa proti zapadu mikavno, svojih 100 m visoko steno, ki s svojimi petimi stebri spominja na Fünffingerspitze, v miniaturi — seveda. Pred 17 leti sem delal v steni plezalni poskus, ki se mi ni prav posrečil, ker nisem dosegel vrha v nameravani smeri.

Letos julija sem vodil našo kolesarsko skupino na vajo v to steno. Cesta drži skozi Ormož, čez Dravo na Hrvaško, pri Zavrču nazaj v Slovenijo, mimo znamenitega gradu Borla, ki je danes prijetno letovišče, medtem ko je bil med okupacijo jetnišnica zavednih Slovencev. Nad Borlom zavije cesta iz zapadne smeri v južno, skozi vinorodne Haloze. Ob pogledu na neštete koničaste vrhove se mi je vzbudila želja, da bi na enem izmed teh bilo zelo primerno mesto za planinsko kočo. Potrebo po koči je povečal dež, ki nas je kljub lepemu jutru in dobri vremenski napovedi, nagnal vedrit pod občestne kstanje. Medtem se je zvedrilo in ko smo pririli svoja kolesa po dolgem vzponu do Sv. Florijana, se nam je od tam nudil prekrasen razgled. Tu vstopimo ponovno v LR Hrvaško in po nešteti ovinkih, vzponih in padcih privozimo do bližine svojega cilja. Od ceste rinemo kolesa skozi strm gozd proti steni. Nazadnje se teren tako izoblikuje, da smo morali vzeti kolesa na rame in jih nositi do zadnjega gozdiča pod steno, kar ni prijalo Angeli in Minki, ker so ženska kolesa pač drugačne konstrukcije. Sedaj se je ponovno vllilo, zato smo iz tega gozdiča opazovali steno in ugibali, kje bi izpeljali smer. Prvi steber od desne je popolnoma gladek, malo previsen in brez razčlemb. Drugi je videti prijaznejši. Ima sicer svojih 80 stopinj naklona, a upanje imamo, da bo morda le šlo.

Ko dež pojenja, se 'zvijamo skozi mokre koprive proti steni. Vstopimo v steber na desni strani, to je drugi steber od desne strani, ako gledamo proti steni. Priplezamo kakih 20 m do kaminčka z majavnimi oprimki, ki se mi je zdel sumljiv. Prislonsena plošča na levi je bila videti vegasta. Z mojo pomočjo Drago nekako prepleza kamin, za njim še spleza Lojze. Pravita, da bo naprej šlo. Meni se pa le nekaj ni zdelo prav, kar sem prijel, vse se je zamajalo. Predlagam Angeli in Minki, ki sta bili za menoj, da gremo nazaj. Angela protestira, pravi, da smo komaj gor prišli, sedaj pa nazaj — in še kako? Po malem prerekanju je moja, prezkodaj osivela glava dobila le tolikšno avtoriteto, da se je mladina vdala mojemu nasvetu in tako smo se počasi spuščali po mokrem skalovju v še bolj mokre in pekoče koprive.

Gremo v srednji steber, ki je precej lažji in smo kmalu v višini tovarišev, ki sta pred zadnjo tretjino stebra obstala in nista mogla naprej niti vedela nazaj. Povem jima, da drži proti našemu stebri travnata polička. Po njej sta srečno prilezla k nam. Medtem pa je Joško, ki je bil prvič na turi, sezul čevlje ter splezal nekje med stebri in se pred nami pojavil na najvišjem vrhu pri križu. Na vrhu smo imeli res kaj občudovati. Kakor Indijanci na bojnem pohodu, tako smo bili okrašeni z rdečimi razami; menda je bilo kamenje nabrušeno? Lojze kot veterinarski tehnik nastopi takoj službo, da zakrpa Minki koleno, ker je nekje v steni brez potrebe poskušala vloviti kamen s kolenom. Ugotovili smo: ker so plezalci večinoma štirinožci, da je tudi veterinarska pomoč za nje primerna.

Od severa so se bližali sumljivo črni oblaki; pridivjal je sever. Gremo po kolesa in na cesto, vetru v objem. Prav sibirsko je pihalo proti nam, zdelo se mi je, da je toplota padla pod ničlo. Izjemen padec za julijski dan! Potrebno obleko smo pa seveda doma pustili, ker nismo mislili iti na Himalajo. V Halozah smo ure vedrili in prezebali v kovačevi lop, kjer je skozi špranje neusmiljeno pihalo. Veter je nosil dež v celih valovih. Ker se je bližal večer, ni bilo nobene pomoči: na kolesa in naprej proti domu. Ko smo bili mokri, je bilo pa tako že vseeno. Blatne ceste so terjale vse naše moči in še skoraj več.

Ker mi misel na nepreplezani steber ni dala miru, smo se konec avgusta spet znašli pod steno. Tokrat pa primerno opremljeni. Za kline sem rekviriral zobe od stare, neuporabne brane in jih nekoliko prenarodil, kladivo na novo priostril, za vrh pa mi je služila tista, ki jo uporabljam pri vožnji sena. Tako smo sedeli štirje plezalni laiki na kamenju pod steno ter si domišljali, da smo opremljeni najmanj tako, kot je bil Whymper pod Matterhornom. Kjer smo se zadnjič obrnili, sem takoj zabil klin. Tukaj bi porabil vsaj še dva. Ker smo imeli namen pustiti kline v steni, da bo omogočena pot tudi zanamcem, smo morali z njimi štediti. Zato smo zavili levo na lusko, kjer je dober prehod. Oprimki in stopi so zadelani s travo in zemljo. Pri čiščenju je vse letelo na ostale, ki se niso imeli kam umakniti. Ko sem pogledal dol, sem zagledal tri nepoznane črnce. Samo oči so žarele iz temnih obrazov. Bil je res edinstven pogled!

Ob koncu druge tretjine stebra je prostor za počitek. Tukaj smo se prvič lahko zbrali na strokovni sestanek, kako naprej. Angela, Minka in Lojze so sedeli na kamnu, jaz sem pa s kladivom klesal v steno: LAHONSKA POT. Stena se dviga tu navpično. Vstopov in oprimkov ni. Napravim s kladivom precej visoko stop, tako da komaj s pomočjo roke postavim nogo gor. Sicer sem zelo dolge postave, (Brojan je začudeno gledal v Triglavski steni, v kaki višini sem lovil oprimke) tukaj pa le nisem dosegel ničesar. Tedaj zagledam luknjico, po mojih mislih ravno pripravno za klin. Stal sem sicer samo na prstih ene noge, pa kar bo — bo! Pri drugem udarcu je klin že plaval po zraku. Na srčco sem ga v poletu ujel. Lojze mi da debelejši klin, ki tudi ne prime. Luknjica je bila prevelika in preplitva. Na levi najdem navpično razpoko, ki je klin dobro prijala. Pel je z najvišjim možnim glasom kakor tudi vsi ostali. Vsi so zabiti zanesljivo in se jim vsak lahko brez skrbi zaupa.

Kmalu sva z Lojzecom na vrhu. Takoj za nama se pokaže Minka in za njo Angela, ki omalovažujoče odkloni pomoč z vrhovo. Sledi mikavna plezarija čez grebene na zadnji levi, absolutno najvišji, relativno pa na najnižji steber. Pri križu na vrhu smo dolgo obsedeli. Nekje v dolini je zvonilo poldne. Bil je krasen, sončen dan. Bili smo sijajne volje. Uživali smo kot pred nekaj tedni na Jalovcu. Neskončen mir je vladal nad svetom. Tiho smo sedeli, da ne bi zmotili tega miru, te gorske ubranosti, trepetajoče v nežnih žarkih v ozračju, po belih skladih apnenca pod nami in zelenih gozdovih v ozadju...

Opomba: V oktobru smo to svojo smer markirali od poti pod steno čez bolvano do stene, čez steno in čez vrhove do križa, ki je bil nekoč postavljen v spomin v tej steni smrtno ponesrečenim trem dijakom. Moram pa pripomniti, da kljub zavarovanju in markiranju to le ni zavarovana pot, ampak samo smer.

Dr. Vital Manohin:

O NASTANKU IN OHRANITVI SNEŽIŠČ IN LEDENIKOV PO GORAH

Naš veličastni Triglav krasi poleg drugih lepot tudi snežiščni ledenik, ki je obenem edini pomembnejši ledenik v naših Alpah in v Jugoslaviji sploh (ledenik pod Skuto; ledenik na Kaninu leži na italijanskih tleh). Toda vsi zaskrbljeno opazujemo, da se ta ledenik, kakor tudi vsa druga snežišča po naših gorah dokaj hitro zmanjšujejo. Vzrok temu so očitno neke podnebne spremembe, ki so vidne ne samo pri nas, marveč tudi v drugih gorah. Preden bi se seznanili s temi problemi, moramo najprej dobro poznati lastnosti gorske klime in gorskega snega, ki so povsem drugačne kakor tiste v nižinah. Tako smo vajeni, da pri nas pozimi (v nižinah) odločilno vlogo igra prehod temperature čez ničlo: ako pade temperatura pod ničlo, prične zmrzovati in sneg ne kopni, obratno je, če se dvigne temperatura nad ničlo, kar pomeni splošno kopnenje snega in tajanje ledu. Po gorah pa isto velja samo ob slabem vremenu, ko se podijo čez gore goste megle in dežuje, oziroma sneži. Toda ko se zjasni, po gorah nastanejo novi fizikalni pogoji zmrzovanja in tajanja

snega, kakršnih v nižinah skoro ne poznamo: jasno vreme je namreč po gorah neizogibno združeno s silno izsušitvijo zraka, ki mnogokrat doseže puščavsko suhost. V nižinah pa v nasprotju s tem, zlasti v Ljubljanski kotlini, nastopa zlasti pozimi ob razjasnitvi v splošnem povečanje vlage, tako da se zavijejo nižine v gosto meglo. Suh zrak pa vpliva na sneg in led in na toplotno bilanco bistveno drugače kot vlažen. Tako voda, sneg in led v suhem zraku močno izhlapevajo, kar je združeno s silnim znižanjem njihove temperature. Na ta način moreta sneg in voda zmrzovati pri temperaturi zraka visoko nad ničlo, n. pr.: na Kredarici je dne 31. avgusta 1953 zmrzoval sneg pri temperaturi $+8^{\circ}$, a 1. septembra istega leta pri temperaturi zraka $+11^{\circ}$. Ti primeri niso kakšen čudež ali izjemen pojav, marveč redčen gorski pojav! Pri lepem ustaljenem poletnem vremenu kažejo merilni instrumenti približno te-le podatke: temperatura zraka v višini 3000 m $+5^{\circ}\text{C}$, a temperatura tako imenovanega rosišča -17°C . Rosišče je tista temperatura, pri kateri bi se začela iz zraka izločati na skalnati ali kaki drugi površini rosa, oziroma slana. Ker voda, sneg in led izhlapevajo, znižujejo svojo temperaturo toliko časa, dokler se potrošnja toplote za izhlapevanje ne izenači z dotokom toplote iz zraka, oziroma neposredno od sonca (pri nižji temperaturi je izhlapevanje manjše, a zato je tudi manjša poraba toplote). Rosišče pa pomeni teoretično mejo, do katere se še more shladiti snežišče; če bi se snežišče shladilo močnejše, bi se na njem izločila rosa, oziroma slana, kar je združeno s sprostitvijo skrite (latentne) toplote, ki bi segrela snežišče do rosišča. Torej za sneg, led in vodo ni merodajna naša običajna temperatura, t. j. temperatura zraka, oziroma temperatura v senci, marveč rosišče. Dokler je rosišče globoko pod ničlo, sneg v senci ne kopni, a izhlapevanje le počasi pobira sneg, znatno počasneje od kopnenja.

1 kg izhlapele vode more povzročiti zmrzovanje $7\frac{1}{3}$ kg vode!

Zato po gorah lepo ustaljeno poletno vreme bistveno ne škoduje ne snežiščem ne ledenikom, četudi je lahko zrak za te višine pretopen. Tudi na pri-sojnih strani, četudi na sneg sije močno višinsko sonce, sneg le neznatno kopni toliko časa, dokler obdrži svojo belo barvo in primerno debelino, da sončni žarki ne morejo prodreti snežne plasti do skalnate osnove. Bela barva snega odbija večji del sončnih žarkov in s tem ščiti sneg pred ogrevanjem, medtem ko proces izhlapevanja še dalje odvzema velike množice toplote. Če se pojavi snežnica, ta še ojači izhlapevanje (voda izhlapeva hitreje kakor led ali sneg) in s tem zadržuje kopnenje snežišč. Pač pa sonce hitro pobira taka snežišča, ki so pretanka in propuščajo sončne žarke do skale. Tedaj se skala segreje pod snegom, a sneg ščiti skalo pred oddajanjem te toplote v zrak in v vesoljni prostor. Zato nastanejo na takih mestih take razmere, kot vladajo v botaničnih vrtovih, kar seveda povzroča hitro kopnenje snežišč, a ne od zgoraj, marveč od spodaj, kjer je tudi izhlapevanje ovirano. Ker se na strmih pobočjih ne more nakopičiti debela plast snega, so ravno ta pobočja zelo občutljiva za sončne žarke in tukaj sneg celo pozimi pri temperaturi zraka pod ničlo ne vzdrži sončnih žarkov. Nasprotno je v kotanjah ali na položnih pobočjih, kjer se nakopičijo debele plasti snega, sneg z lahkoto zdrži najhujše sonce in visoke temperature zraka. Na ta način se razdeli gorska snežna odeja na snežišča in to ne samo pri nas, marveč celo po najvišjih gorah sveta, če so pobočja strma. Le položna pobočja morejo imeti sklenjeno snežno odejo. Kopnenje snežišč se močno pospešuje, ako se te umažejo s temnim prašnim slojem. Toda če postane ta prašni sloj precej debel, n. pr. $\frac{1}{2}$ cm, potem zopet kopnenje snežišč pojenja, ker prah ne propušča sončnih žarkov do snega. Snežnica pa zlahka prihaja na površje, kjer namoči prašni sloj in izhlapeva ter takó kljubuje močno umazano snežišče sončnim žarkom laže kakor sred-nje umazano snežišče.

Snežišča, ledeniki in voda ter sploh vsa telesa se hladijo v suhem zraku ne samo zaradi izhlapevanja, marveč tudi zaradi izžarevanja toplote v vesoljni prostor. Vodni hlapi namreč slabo propuščajo nevidne tako imenovane infra-rdeče žarke v vesoljni prostor, ki odvajajo toploto z zemeljskega površja in je zato za tovrstno ohladičev odločilnega pomena množina vodnih hlapov v

zraku. Zato v suhem zraku poleg že omenjenega procesa izhlapevanja močno deluje tudi izžarevanje, kar še znižuje temperaturo snežišč, ledu, skale itd. Lepo poletno vreme je torej kljub visoki temperaturi zraka ugodno za ohranitev snežišč in ledenikov, vsekakor na osončni strani, pa tudi na prisojni razen za umazana ali tanka snežišča.

Ko pa nastane slabo vreme z visoko vlažnostjo, se ustavi proces izhlapevanja in izžarevanja in tako se uveljavi po gorah vpliv običajne temperature, t. j. temperature zraka, kajti tedaj je rosišče skoro enako običajni temperaturi. Tedaj odloča o zmrzovanju in kopnenju snežišč prehod temperature čez ničlo. Če se drži temperatura v vlažnem vremenu nad ničlo, snežišča kopnijo, zlasti če še obenem dežuje, kajti voda, t. j. dež hitreje od zraka dovaja toploto snežnim gmotam. V tem primeru je stanje zelo podobno našemu običajnemu južnemu vremenu pozimi (v nižinah), ki, kot je znano, hitro pobira sneg. Zato je za gorski sneg najhujši sovražnik ravno toplo deževno vreme. Primerno temu se snežišča in ledeniki najhitreje umikajo, ako je poletje vlažno, s pogostim dežjem v visokih gorah.

Umik snežišč in ledenikov po naših gorah je očitna posledica majhne množine padavin v hladni polovici leta, zlasti suhih in toplih pomladi, ki so v zadnjem času zelo pogoste, katerim sledi v kasni pomladi (maja) ali zgodnjem poletju (junij) toplo deževje. V prejšnjih desetletjih smo imeli izdatna hladna pomladanska (april-maj) deževja, ki so prinesla goram obilico novega snega. Če je temu sledilo suho poletje kot n. pr. leta 1933, 1935 itd., se je obdržal sneg celo na prisojnih strah do začetka julija. Leta 1934 pa je kljub obilici snega v začetku pomladi sledilo v maju in juniju razmeroma toplo deževje, ki je hitro pobralo gorski sneg. Tedaj že v začetku junija ni bilo več snega na prisojnih pobočjih.

V zadnjih letih imamo te-le razmere: Leta 1950 je bilo le v aprilu precej padavin, (po gorah sneg) nakar je sledilo suho in vroče poletje, ki se je pričelo že v maju. Snežne razmere so bile do začetka julija še dobre, toda pretanka snežišča niso mogla vzdržati sončne pripeke izredno dolgega poletja. Naslednjo zimo so zapadle nenavadne množine snega, toda vlažno in toplo deževje, ki se je pričelo konec maja in je trajalo do srede junija, je na zgoraj opisani način močno zmanjšalo debelino snežne odeje. Kljub temu je bilo leto 1951 ugodno za napredovanje snežišč in ledenikov. Naslednje leto t. j. leta 1952 je bilo za gorski sneg zelo neugodno, kajti po gorah je bila zima in zlasti pomlad izredno suha, poletje pa je bilo vroče, a ni manjkalo večjih neviht s plohami, ki, kot je bilo razloženo, slabo vplivajo na snežne razmere. Leto 1953 je štelo za ugodnejše, ker so jeseni leta 1952 zapadle velike množine snega, pomlad pa ni bila presuha. Kljub temu je triglavski ledenik pokazal tudi v tem letu splošen umik, četudi so snežišča razsežnejša od tistih v prejšnjem letu. Ta umik je bržkone posledica učinka neugodnega prejšnjega leta, ker je pretvorba snega v ledeniški led razmeroma počasen proces. Za zaključek bi naštel najugodnejše in najneugodnejše vremenske pogoje za snežišča in ledenike.

Ugodno je, ako so v hladni polovici leta (od oktobra do aprila ali maja) padavine velike (po gorah sneg) in trajne, da sončne periode zadencjo že ob debele snežne plasti (sneg hitro izgine na prisojnih pobočjih, če je tanek), poletje pa suho in lahko tudi vroče, a brez razdobj toplega deževja. Če pa je poletje hladno z obilnim hladnim deževjem, kot je to bilo leta 1948, potem je seveda za gorski sneg še boljše, ker se tedaj tudi poleti nabirajo nove snežne gmote, toda mi planinci si takga poletja ne želimo.

Najbolj neugodno vpliva na gorski sneg in ledenike suha hladna polovica leta in toplo - vlažno poletje, t. j. poletje, ki vsebuje samo topli dež, in niti po najvišjih vrhovih ne sneži. V zadnjih letih smo večinoma imeli kombinacijo suhih hladnih polovic leta s suhim in vročim poletjem, kar je seveda močno vplivalo na zmanjšanje snežišč in ledenikov, ker so snežne plasti bile pretanke, da bi kljubovale sončni pripeki.

IZ KRONIKE PLANINSKEGA DRUŠTVA SLOVENJ GRADEC

(Ob proslavi 35-letnice obstoja)

L. 1954 je poteklo 35 let od ustanovitve PD Slovenj Gradec. V splošnem je to sicer kratka, toda v društvenem življenju pa vendar pomembna doba.

Na bivšem Slov. Štajerskem je bila kot prva ustanovljena leta 1893 Savinjska podružnica v Mozirju, kot druga pa leta 1901 Podravska v Rušah.

Tu pri nas v Slovenj Gradcu pa takrat pogoji za ustanovitev podružnice še niso bili dani, zakaj slovenjgraški oblastniki — Nemci in renegati — so mogli že v kali zatreči vsak slovenski pokret. Pač pa je delovala tu sekcija Nemško-avstrij. alpskega društva pod vodstvom zdravnika dr. Harpfa, ki je v letih 1911—1912 zgradil znani Planinski dom na Plešivcu (Uršlji gori). Ustanovitev lokalne slovenske planinske organizacije je bila omogočena šele po končani prvi svetovni vojni leta 1918. Takrat je bilo pod okriljem svoje matice v Ljubljani že 27 podružnic. Kot osemindvajseta se je pridružila mariborska, takoj za njo pa kot devetindvajseta naša.

Neposredno po osvoboditvi izpod avstrijskega jarma se je med takratnimi še maloštevilnimi slovenjgraškimi planinci porodila misel, da ustanove tu podružnico SPD. Na dan 5. junija 1919 je sklical davčni uradnik Gabron Karel sestanek v Narodni dom v Slovenj Gradcu. Na tem sestanku je bil izvoljen pripravljalni odbor in že mesec dni pozneje t. j. dne 5. julija 1919 se je vršil ustanovni občni zbor, ki je sprejel pravila, določil ime podružnice »Mislinjska podružnica SPD v Slovenj Gradcu« ter izvolil prvi odbor s Karlom Gabronom na čelu. Deželna vlada za Slovenijo je odobrila pravila z odlokom od 29. X. 1919, števil. 10 209/pr.

S tem je bil položen temelj nadaljnjemu delovanju.

Dobo 35-letnega društvenega delovanja moremo razdeliti na tri periode, in sicer na periodo od leta 1919—1941 t. j. 22 let, sledila je doba med drugo svetovno vojno t. j. od 1941—1945, nato pa doba od osvoboditve leta 1945 pa do danes.

V začetku prve periode se je osredotočilo društveno delovanje na ureditev Planinskega doma na Plešivcu, ki je bil — kakor že preje omenjeno — do prevrata last Nemško-avstr. alp. društva, ki pa je prešel po kupni pogodbi od 15. I. 1920 v lastništvo SPD v Ljubljani, to pa ga je prepustilo v upravo Mislinjski podružnici SPD. Dom je bil popolnoma izropan, zato je bilo treba nabaviti vse na novo. Prvi odbor je moral prebroditi pri tem neštete ovire zlasti na pomanjkanje denarnih sredstev. S požrtvovalnim delom ter vztrajnim zbiranjem prispevkov in materiala je uspelo spraviti dom v nekaj letih tako glede opreme kakor tudi oskrbe na primerno višino.

Pri ureditvi doma sta si pridobila poleg prvega načelnika Gabrona največ zaslug že pokojna društvena funkcionarja: drugi načelnik Druškovič Jože in mnogoletni vzorni blagajnik Eiletz Franc.

Da se turistom olajša pot na goro, je bilo treba popraviti in premarkirati pota k domu, najprej pot, ki drži po južnem pobočju Plešivčke Kope. Tudi to delo je terjalo truda in gmotnih žrtev. Ker se je pa mnogim planincem zdela ta pot predolga, je pričel odbor razmišljati o tem, kod se naj potegne krajša trasa in res se je našla. Nadelala se je nova pot, ki drži nad Selami po severnem pobočju Plešivčke Kope mimo izvira Kotuljke položno navzgor. S primerno slavnostjo v domu je bila otvorjena leta 1932. Ob njej je postavilo društvo l. 1935 spomenik zaslužnemu odborniku in blagajniku Francu Eiletzu, ki ga je dne 27. I. 1935, ko se je vračal z gore proti domu, zasul snežni plaz.

Vendar se društveno delovanje ni trajno omejevalo le na oskrbovanje Planinskega doma na Plešivcu, temveč se je društvo kmalu po ustanovitvi pričelo zanimati tudi za Zapadno Pohorje, kjer še ni bilo takrat nobene planinske postojanke, saj je v tem predelu Pohorja zgradila Mariborska podr. SPD prvo postojanko Senjorjev dom šele leta 1932.

Odboru naše podružnice SPD je uspelo zgraditi v letih 1934—1937 dve planinski koči, in sicer leta 1934 Kočo na Kremžarjevem vrhu (1161 m), otvorena 8. decembra 1934, leta 1937 pa Kočo pod Kopo na Pungartu (1377 m).

Sklep, da se zgradi nekje v območju Kop planinska koča, je bil sicer sprejet že na rednem občnem zboru leta 1922, vendar se je realizacija močno zavlekla. Najprej je bilo treba najti primerno mesto. Nekateri so bili za to, da se zgradi koča pri studencu »Porodnici« pod Malo Kopo, drugi so se ogrevali za Pungart. Končno je zmagal Pungart in to iz utemeljenih razlogov. Veliko sedlo ali Pungart, ki leži med najvišjima vrhovoma Pohorja Črnim vrhom (1543 m) in Veliko Kopo (1542 m), tvori važen prehod iz Mislinjske v Dravsko dolino in obratno, razen tega drži čez Pungart glavna smuška proga Maribor—Slovenj Gradec. Lepa in privlačna je pa tudi vsa okolica. Z gradnjo se pa ni moglo pričeti v glavnem zaradi tega, ker ni bil takratni lastnik tistega gozdnega posestva — nemški fevdalec — pri volji, da odstopi primerno stavbišče. Zato se ni zaveda premaknila z mrtve točke vse dotlej, dokler ni prešlo posestvo v slovenske roke Fr. Časa iz Dovž. Le-ta je takoj dal na razpolago velik kos zemljišča, razen tega pa je daroval za kočo veliko količino gradbenega lesa. Prav tako sta z večjimi količinami lesa priskočila na pomoč ing. Pahernik iz Vuhreda in Miklavc p. d. Kralj iz Hudeča kota pri Ribnici.

Ker ni razpolagala podružnica z zadostnimi denarnimi sredstvi, se je na pobudo odbora ustanovila leta 1936 gradbena zadruga »Koča pod Kopo«, ki ji je načeloval primarij dr. Radšel Franjo. V rekordnem času enega leta je uresničila dolgoletni sen naših planincev, zakaj nova Koča pod Kopo je bila slovesno otvorena že dne 7. novembra 1937. Bila je solidno zgrajena ter udobno opremljena in ko je leta 1940 zažarela v njej še električna razsvetljava na vetrni pogon, je mogla zadovoljiti tudi razvajenega gosta.

Zaradi teh in še drugih odlik je naraščal obisk koče od leta do leta in da ne bi bilo druge svetovne vojne, bi gotovo še danes uživala sloves priljubljene planinske postojanke.

Razen prej imenovanih sta bila pri zidavi koče med ostalimi zaslužna zlasti pok. Jaš Jakob iz St. Ilja pod Turjakom in njen graditelj tesarski mojster Krofl Anton iz Slovenj Gradca.

Pet- in 10-letnice društvenega obstoja nismo proslavili, pač pa 15- in 20-letnico, obe v Planinskem domu na Plešivcu, in sicer 15-letnico v zvezi s Ciril-Metodovim kresovanjem dne 4. VII. 1934, 20-letnico pa ob planinskem taboru SPD dne 3. septembra 1939. Na obeh prireditvah je bila udeležba planincev ter prijateljev prelepe planinske narave zelo številna.

Društveno delovanje so poživljali in izpopolnjevali že v tej dobi razni odseki, in sicer: markacijski pod vodstvom Kavsa Ivana, zimsko-športni, ki sta mu načelovala Černe Ferdo in Tomc Miroš, foto-odsek z načelnikom Seliškarjem Tonetom in končno mladinski odsek pod vodstvom Seliškarja Toneta in Cajnka Vinka.

S člani so se prirejali v planine skupinski izleti, zanimanje za planinstvo se je pa zbuvalo tudi s primernimi predavanji.

Gibanje članstva je bilo naslednje: V letu ustanovitve t. j. leta 1919 je bilo le 28 članov. Nato pa je število od leta do leta naraščalo, doseglo leta 1929 najvišje število t. j. 219, nakar je zopet padalo. Vendar jih je bilo vedno nad 100. Zadnje leto pred 2. svetovno vojno leta 1940 je bilo 112 rednih članov in 35 članov mladinskega odseka, torej skupaj 147 planinskih pripadnikov.

V splošnem se opaža v društvenem delovanju te dobe stabilnost, zakaj niti pri odbori niti pri načelništvu ni bilo pogostih in bistvenih izprememb.

Načelovali so: Gabron Karel od 1919—1920, Druškovič Jože od 1920—1934, Dr. Pohar Makso od leta 1934—1935. Do izrednega občnega zbora 26. III. 1936 ga je nadomeščal Tomc Miroš, od leta 1936 dalje do danes pa sedanji predsednik.

Ko zaključujemo bežni obris I. dobe, je umestno, da se hvaležno spomnimo številnih dobrotnikov, ki so pokazali društvu mnogo naklonjenosti zlasti s tem, da so bodisi gmotno bodisi z materialom ali kakor koli podpirali naše gradbene akcije, da se pa hkrati spomnimo tudi onih zaslužnih članov—sode-

lavcev, ki jih že krije ruša in to: mnogoletnega načelnika Druškoviča Jožefa, vzornega društvenega blagajnika Eiletza Franca, odbornikov Brenceta Armina, dr. Razborška Ivana, dr. Železnikarja Vinka, Jaša Jakoba, Barleta Karla, Rozmana Edija in Kavsa Ivana.

Preidimo na drugo dobo. Okupator ni prizanesel niti planinskim kot nepolitičnim društvom. Zaplenil je društveno premoženje, kočam pa postavil komisarijske upravnike.

Zaživelo je v odporu naše sicer tiho in mirno Pohorje. Že konce 1. 1941 so se pojavili prvi partizani, ki so jim nudile zavetje planinske kočice. Pogosto so prihajali tudi v obe naši pohorski postojanki. Dne 29. XI. 1942 je obiskalo prejšnjo Kočo na Kremžarjevem vrhu več pripadnikov Šarhovega pohorskega bataljona. V vpisno knjigo so se vpisali s partizanskimi imeni, nato pa pripomnili: »Pozdravljajo vas partizani svobodne Slovenije, o božiču pridemo zopet«. Ta napoved se pa žal ni uresničila, ker je bil pohorski bataljon v veliki nemški ofenzivi dne 7. I. 1943 pri Črnem jezeru pod Velikim vrhom uničen do zadnjega moža.

Ko je okupator uvidel, da postaja partizansko gibanje zanj čedalje nevarnejše, je pričel pošiljati na Pohorje večje dobro oborožene oddaje SS-ovcev in policije z nalogo, da uničijo partizane ter zasedejo planinske kočice. Da se ta namera prepreči, je bilo izdano povelje za požig koč. Izmed naših je kot prvi postal žrtev plamenov Planinski dom na Plešivcu (Uršlji gori). V noči dne 8. X. 1942 mu je sledila Koča pod Kopo (isto noč sta pogorela tudi Senjorjev dom in bivša Huterjeva vila). Kot zadnja je bila požgana dne 8. III. 1944 Koča pod Krem. vrhom.

S tem, da je utrpela med vojno ogromno škodo, razen tega pa dala naravno osvobodilni vojski mnogo borcev, ki so žrtvovali življenje za našo svobodo, je tudi planinska organizacija položila svoj obol na žrtvenik domovine.

Novi čas je prinesel nove naloge. Doba po vojni je doba obnove. Tudi za planinstvo je nastal povsem nov položaj. Najprej je bilo treba rešiti razna organizacijska, gospodarska in druga vprašanja.

Ko se je kmalu po osvoboditvi ustanovila FZS, je bilo SPD med prvimi, ki se je vključilo v to množično organizacijo. Pri krajevnih fizkulturnih društvih so bili ustanovljeni planinski odseki. Spoznanje pa, da planinstvo ni zgolj šport, ampak da so sestavni del njegove vsebine tudi ideološke in stvarne posebnosti, ki se v marsičem razlikujejo od športa, je privedlo FZS do sklepa, da se prizna SPD v okviru FZS široka avtonomija in tako so nastajali za lokalne planinske organizacije po evoluciji nazivi: »Podružnica PDS«, »Planinska skupina«, »Plan. in alp. društvo« in končno od leta 1949 dalje »Planinsko društvo« z višjim forumom »Planinska zveza Slovenije« ter najvišjim »Planinska zveza Jugoslavije«.

Težje od organizacijskega je bilo finančno vprašanje, ker je bilo med vojno mnogo uničenega. Tudi naše planinsko društvo je bilo po osvoboditvi v težkem položaju, zakaj okupatorjeva dediščina so bila tri pogorišča. Društveni odbor se je od prvega početka zavedal, kako težka naloga ga čaka, vendar ni okleval, temveč je pogledal stvarnosti v obraz ter se nemudoma lotil dela. Na prvem rednem občnem zboru dne 22. I. 1946 je bil soglasno sprejet sklep, da se obnove vse tri postojanke. Medtem ko smo obnovo Planinskega doma na Uršlji gori prepustili prevaleškemu PD, sta nam preostali za obnovo obe pohorski koči. Ker je pa bila obnova obeh koč hkrati iz finančnih in tehničnih ozirov nemogoča, je občni zbor odločil, da se obnovi najprej Koča pod Kopo. Gradbeni les sta ponovno darovala tov. Čas in ing. Pahernik. Ker nismo imeli denarja, se je uvedla denarna zbirka, ki je sicer dobro uspela, pa ni zadostovala za izvedbo načrta. Šele z izdatnim investicijskim kreditom je mogel gradbeni odsek (tov. Tretjak, Krofl, Verčnik, Kralj) začeti z zidavo. Konec jeseni 1946 je bila stavba v surovem že pod streho. Spomladi leta 1947 so se obnovitvena dela pospešeno nadaljevala, tako da je bila koča konec maja istega leta dograjena ter je bila otvoritev določena na dan 1. junija 1947. Kakor je pa že vsem v dobrem spominu, jo je tri dni pred nameravano otvoritvijo dne 27. V. zločinska roka ponovno požgala. Težka senca je legla ta dan na našo

planinsko družino. Mesto k otvoritvi smo se zbrali na pogorišču, kjer smo dajali duška ogorčenju nad tem nekulturnim činom in kjer smo se hkrati zaobljubili, da ne odnehamo prej, dokler se koča ponovno ne obnovi.

Med tem so priprave za obnovo Koče na Kremžarjevem vrhu že uspele toliko, da se je pričela gradnja jeseni leta 1947 in da je bila koča v začetku decembra istega leta že pod streho, naslednjo pomlad pa dograjena in dne 4. julija 1948 slovesno otvorjena.

Upoštevač intenzivno delovanje društvenih funkcionarjev zlasti pri obnovi planinskih postojank je Planinska zveza Slovenije izrekla PD Slovenj Gradec z dekretom od 12. XII. 1948 »pohvalo in priznanje za gospodarske uspehe in veliko delavnost na gradbenem področju«.

Kot rečeno, pa misel na obnovo planinske postojanke na Pungartu nikakor ni zamrla, temveč je bila le odložena. Bilo je treba prebroditi nešteto ovir, med katerimi je bilo najvažnejše finančno vprašanje. Realizacija se je zavlekla tudi zaradi tega, ker je bilo leta 1948 izkopanih na Pungartu 420 m vodovodnih cevi. K obnovi smo pristopili šele leta 1952. V letu 1953 so se dela nadaljevala, tako da je bilo do začetka meseca decembra zgrajeno pritličje in da so bili s skromno proslavo odprti prvi prostori. Spomladi leta 1954 je bil dom dograjen toliko, da je bil dne 4. VII. 1954 odprt in izročen svojemu namenu. Novi dom, ki se imenuje »Dom pod Veliko Kopo« je mnogo večji kot prejšnja dva in ima okrog 70 ležišč v sobah in na dveh skupnih ležiščih. Vanj je vloženih preko 5 milijonov dinarjev, pri čemer je finančno največ pomagal OLO Slovenj Gradec, pa tudi PZS in razni kolektivi so mnogo prispevali. PD Slovenj Gradec je razpisalo tudi društveno posojilo med svojimi člani in zbralo na ta način precej denarja. Tako je naše PD na dostojen način proslavilo 35-letnico svojega obstoja. Dosedanja delovna zmaga je nedvomno velikega pomena, vendar še čaka planince precej dela in izdatkov, da bo planinska postojanka tudi notranje primerno urejena.

Ker terja današnja doba, da naj zajame planinstvo čim širše množice ljudstva, je tudi naše PD navezalo stike z množičnimi organizacijami in sindikati ter razvilo propagando za pristop v planinsko organizacijo ter za aktivno sodelovanje v njej. Uspeh te propagande je bil v splošnem zadovoljiv. Razveseljivo je, da je pričelo število članstva naraščati. Medtem ko je bilo leta 1945 le 110 članov, je v naslednjem letu naraslo to število na 251, nakar je naraščalo vse do leta 1951, ko smo dosegli število 1096. Po letu 1951 je pričelo število članstva padati in to predvsem zaradi ukinitve ugodnosti na železnici ter ukinitve dodeljevanja raznih fizikalnih rekvizitov.

Da bi se zbuvalo pri članstvu zanimanje za planine in planinstvo, so se prirejali izleti v planine, na sporedu so pa bila tudi primerna planinska predavanja in predvajanja diapozitivov. V povojni dobi so bila naslednja predavanja: O pomenu planinstva, O povezavi planinstva z množičnimi organizacijami, O Slovenj Gradcu in okolici, O Savinjskih in Centralnih Alpah.

Tov. Mr. Jovan Andrej je sestavil planinski album, v katerem je zbral najlepše posnetke iz življenja v planinah.

Ob priliki III. koroškega festivala, ki je bil 24. VIII. 1947 v Slovenj Gradcu, je fotoodsek priredil zanimivo planinsko razstavo.

Društvo razpolaga s projektorjem ter večjim številom diapozitivov in fotografičnih posnetkov.

Markacijski odsek je pod vodstvom tov. Žolnirja premarkiral vsa pota društvenega območja, posebno skrbno še magistralo št. I.

S tem naj bi bil podan kratek obris 35-letnega delovanja našega PD. V imenu društva bodi pri tej priložnosti izrečena vsemu članstvu, vsem podpornikom in prijateljem planinstva za njihovo dragoceno pomoč iskrena zahvala. Naj bi ostali tudi v bodoče naklonjeni in zvesti naši plan. organizaciji.

Planinskemu društvu pa ob proslavi 35-letnice obstoja želimo, da bi bilo tudi bodoče delovanje usmerjeno po načelu: »Nikoli nazaj in navzdol, temveč nenehno naprej in navzgor«. Naj bi dočakalo še več jubilejev!

DRUŠTVENE NOVICE

V ZIMSKI SEZONI 1954/55 OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE

Julijske Alpe: Dom na Vrsnem (stalno), Koča Petra Skalarja pod Kaninom (neoskrbovana, ključ pri PD Bovec), Koča Tamar v Planici (stalno), Mihov dom na Vršcu (stalno), Koča na Gozdu (neoskrbovana, ključ pri Robiču Francu, Kranjska gora 112 — pri cerkvi), Erjavčeva koča na Vršcu (stalno), Tičarjev dom na Vršcu (neoskrbovan, oskrbovan bo le po potrebi), Koča v Krnici (neoskrbovana, ključ pri oskrbnici Julki Zerjav, Kr. gora 153), Koča Zlatorog v Trenti (stalno), Triglavski dom na Kredarici (neoskrbovan, na razpolago le 14 skupnih ležišč, bo oskrbovan spomladi v primeru ugodnih snežnih razmer), Staničeva koča pod Triglavom (neoskrbovana, na razpolago zimska soba), Kovinarska koča na Zaspiski planini (oskrbovana le ob sobotah in nedeljah), Biejska koča na Lipanci (stalno), Koča na Mrzlem studencu (stalno), Koča pri Triglavskih sedmih jezerih (po potrebi s 15. 1. 1955), Dom na Komni (s 15. 1. 1955 stalno), Koča pod Bogatinom (stalno), Zavetišče Savica (od 15. 1. 1955 stalno), Koča na Rovtarici (stalno), Prehodna planinska postojanka na Bledu (stalno), Zavetišče v Počah pod Poreznom (stalno), Zavetišče na Robiden-skem brdu (stalno), Zavetišče na Mrzlem vrhu (stalno), Zavetišče na Vrsniku (stalno), Koča na Smarjetni gori (stalno), Dom na Lubniku (stalno), Slavkov dom na Golem brdu (stalno), Koča na Smarni gori (stalno), Dom Poldanovec na Lókva (stalno).

Karavanke: Koča Pristava na Javorškem rovtu (stalno), Valvasorjev dom pod Stolom (stalno), Zavetišče pri Máhevcu (stalno), Koča na Smrekovcu (stalno), Koča na Piešivcu (neoskrbovana, ključ pri PD Prevalje), planinska postojanka Podpeca (stalno), Zavetišče pri Pucu (stalno), Zavetišče Sv. Ana Pod Ljubeljem (samo ob sobotah in nedeljah).

Savinjske Alpe: Dom pod Storžičem (stalno), Zavetišče Trstenik (stalno), Koča na Starem gradu (stalno), Dom na Brdu nad Ljubnem (stalno), Dom na Veliki planini (stalno), Dom na Krvavcu (stalno), Čojzova koča na Kokoškem sedlu (zimska soba), Koča v Jermanovih vratih (zimska soba), Dom v Kamniški Bistrici (stalno), Dom v Logarski dolini (stalno), Koča na Loki pod Raduho (stalno), Andrejev dom na Slemenju (stalno), Mozirska koča na Golteh z depandanso (stalno), Zavetišče pod Ojstrico (na razpolago nekaj zasilnih ležišč v kuhinji, sicer neoskrbovano), Kocbekov dom na Korošici (zasilno oskrbovan), Dom Rogovlec v Robanovem kotu (stalno), Dom Rinka v Solčavi (stalno), Mengeška koča na Gobavici (stalno).

Pohorje: Koča Planinc na Pohorju (stalno), Koča pod Kremžarjevim vrhom (stalno), Dom pod Veliko Kopo (stalno), Zavetišče na Pesniku (stalno), Ribniška koča (stalno), Mariborska koča (stalno), Koča nad Sumikom (stalno), Tinetov dom pri Arehu (stalno), Koča na Pesku (stalno), Dom pri Treh kraljih (stalno).

Paški Kozjak: Dom na Kozjaku (stalno).
Kozjak: Koča na Zavarčevem vrhu (stalno).

Goričko: Koča Tromejnik na Doliču (stalno).

Boč: Doma na Boču (stalno).

Zasavje: Dom pod Tovstim vrhom — Celjska koča (stalno), Tončkov dom na Lisci (stalno), Dom na Smohorju (stalno), Dom na Mrzlici (stalno), Koča na Kalu (stalno), Zavetišče na Goreh (stalno), Koča na Kumu (stalno), Čoparjeva koča na Čemšeniški planini (stalno), Zavetišče Jesenovo pod Čemšeniško planino (stalno), Koča na Sv. Gori (stalno).

Dolenjsko gričevje: Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih (stalno), Dom na Mirni gori (stalno).

Nanos: Vojkova koča na Nanosu (zasilno oskrbovana), Zavetišče na Nanosu — pri Blažunu (stalno).

Idrijsko hribovje: Koča na Javorniku (stalno), Zavetišče na Sivki (stalno).

Trnovski gozd: Koča pri izviru Hublja (stalno), Zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu (stalno), Kečev pionirski planinski dom na Katarini (ob sobtah in nedeljah).

Tržaško-komenski Kras: Stjenkova koča na Trstelju (ob sobotah in nedeljah).

☆

Reševalne vaje trentarskih gorskih reševalcev. Dne 23. in 24. oktobra 1954 je postaja Bovec v sodelovanju z reševalno postajo Trenta izvedla v Trenti dobro uspele reševalne vaje z 10 reševalci. Po primerni teoretični pripravi so se reševalci vadili v upravljanju z Marinerjevo reševalno napravo in Gramingerjevim se-dežem in za to pokazali zelo veliko zanimanje. Vaje so ponovili dne 7. XI. 1954 pod vzhodjem Rombona in so na teh sode-lovali tudi gorski reševalci iz Loga pod Mangrtom, ki se prvih vaj niso udeležili. Na teh vajah so gorski reševalci iz Trente dokazali, da so tudi oni sposobni v ma-neviranju s sodobnimi reševalnimi na-pravami in da prav nič ne zaostajajo za ostalimi.

Reševalni tečaj postaje Celje. Od 5. do 7. XI. 1954 so gorski reševalci postaje Celje priredili reševalni tečaj v Logarski dolini, ki naj predvsem reševalce iz Luče in Solčave seznani z osnovnimi prijemi reševanja s sodobnimi reševalnimi napra-vami.

Vodstvo tečaja je najprej obrazložilo udeležencem pomen in razvoj ter organizacijo GRS, nato pa je tov. dr. Jože Cetina predaval o prvi pomoči. Predavanju so sledile praktične vaje v obvezovanju zlomov, krvavitve in poškodb na glavi. Nato so se podali na teren, kjer so desno od slapa Rinkke v strmih stenah izvedli spust z Marinerjem. Po spustu vseh udeležencev je reševalna ekipa Veninšek, Debeljak, Kokošinek, Svet in Rožanc izvedla še spust levo ob slapu. Razpored reševalnega moštva je bil ob vsakem spustu drugačen tako, da je vsak udeleženec do podrobnosti spoznal upravljanje z Marinerjevo reševalno napravo in se uril na vseh mestih reševanja. Tov. Debeljak Ciril je nato predaval o reševanju v inozemstvu, o reševalni opremi in nevarnosti v gorah. Naslednjega dne so nato v Rohanovem kotu pod stenami Poljskih devic vadili spust in dvig ponesrečenca z Marinerjem s pomočjo škripca. Po spustih in dvigih, kjer so sodelovali vsi udeleženci, je določena reševalna ekipa prikazala reševanje z uporabo Marinerja kot nihalne traverze.

50-letni jubilej PD Cerkno. PD Cerkno je proslavilo ta visoki jubilej dne 13. XI. 1954 v nabito polni dvorani Zadrúžnega doma v Cerknem. V velikem številu so se proslave udeležili predvsem mladinci in pionirji, ki so z velikim zanimanjem sledili izvajanju sporeda. Po otvoritvi predsednika PD in dveh pevskih točkah je podal tov. tajnik obširno poročilo o delu društva, ki je bilo vseskozi prepleteno z marljivim delovanjem na vseh področjih. Vendar se pa društveno delovanje ni omejilo zgolj na ozki okvir društvenega terena, temveč je poseglo tudi v področje organizacije vsega planinstva v Sloveniji. Iz tajnikovega poročila je bilo razvidno, da slavi PD Cerkno s 50-letnico svojega obstoja trojni triumf: 1. da je po osvoboditvi zgradilo novo planinsko kočjo na Poreznju, t. j. na mestu, kjer je stala kasarna tistega fašističnega okupatorja, ki je požgal njihovo prvo planinsko kočjo, 2. da je bila v PZS, ki je danes ena najmočnejših družbenih organizacij v Sloveniji, realizirana zamisel, ki je izšla iz cerkljanskega planinskega društva, da se namreč Osrednje planinsko društvo v Ljubljani spremeni v Osrednji odbor, v katerem naj bi bili zastopniki vseh PD — s čimer je bila ustanovljena centralna planinska organizacija, ki se danes imenuje PZS — in 3. da je takratni predsednik PD Cerkno tov. Peter Brelj tako rekoč odkril in osebno izdelal dostop v »Pasice«, t. j. kraj, v katerem je med NOB stala bolnica »Franja«, s čimer je članstvo PD Cerkno toraj neposredno omogočilo mirno in varno zatočišče našim ranjenim borecem. To je omenil tudi zastopnik PZS tov. Janko Dekleva, ki je izročil najzaslužnejšima članoma tega društva tov. Petru Brelju in Jerneju Štravcu srebrni častni znak, s katerim ju je odlikovala skupščina PZS dne 4. aprila 1954 v Mariboru.

Vključitev PD Koper v Planinsko zvezo Slovenije. S priključitvijo Kopra Jugoslaviji se je vključilo tudi PD Koper v PZS. S tem je tudi formalno odpadla velika ovira, ki je doslej resno zavirala delo tega društva. Čeprav je bilo PD Koper že od svoje ustanovitve, t. j. ves čas po osvobo-

ditvi tesno povezano s PZS in šteje v svoji sredi nad 200 organiziranih planincev, društvo ni moglo zažveti, saj že Koper sam kot obmorsko mesto in brez planinske tradicije ter zaradi premajhnega planinskega področja tamošnjim planincem ni mogel nuditi kaj prida ugodnih terenov za planinsko udejstvovanje.

Odločili so se, da bodo najprej zgradili novo planinsko postojanko na Slavniku (1038 m) — na Koprskem Triglavu. Pomoč pri gradnji postojanke naj bi jim nudila PZS, PD Sežana in merodajni krajevni faktorji. O tem so se podrobno tudi pogovorili s predstavniki PZS na slavnostni društveni seji dne 6. XI. 1954, ki so jo sklicali v Kopru v počastitev te priključitve. Naslednjega dne pa so se z zastopniki PZS podali tudi na Slavnik, kjer so določili prostor za novo kočjo. Pristop do kočje bo možen po dobro markirani poti od železniške postaje Podgorje, od koder je le še komaj uro in pol zložne hoje.

Občni zbor PD Univerza. Že samo precej številna udeležba na občnem zboru tega društva dne 11. XI. 1954 je pokazala, da se je to društvo organizacijsko močno utrdilo. To je bilo razvidno tudi iz izvajanj predsednika tov. Iva Valiča o društvenem delu v pretekli poslovni dobi, ki kaže na to, da je društvo v zadnjih dveh letih preusmerilo svoje delo iz specialno alpinističnega sektorja tudi na vzgojno-propagandno plat in se zlasti trudi, da bi pridobilo v svoje vrste čim več mladine, tudi srednješolce, zaradi česar bodo imeli vrsto propagandnih predavanj po vseh ljubljanskih srednjih šolah. Njihovo delo v preteklem letu je bilo zelo pestro in uspešno, saj so izvedli večdnevni smučarski tečaj, zimski alpinistični tečaj, dva letna plezalna tečaja, udeležili so se alpinističnega tabora v Vratih in meduniverzitetnega orientacijskega tekmovanja v Gorskem Kotarju ter organizirali plezalno šolo. Dalje so organizirali tudi več uspešnih skupinskih izletov pod strokovnim vodstvom. Društvo tesno sodeluje z Zvezo študentov oziroma z Akademskim športnim odborom, v katerem ima tudi svojega stalnega predstavnika. To sodelovanje se je zlasti okrepilo v poslednjih dveh letih. Razumevanja tega odbora za probleme društva ter njegova moralna in finančna pomoč sta v veliki meri pripomogla do teh društvenih uspehov.

L. R.

Iz poročila o delu ocenjevalnih komisij za natečaj »Planinskega Vestnika«. Komisije za ocenjevanje risb so sestavljali akademski slikar prof. Drago Vidmar kot predsednik, akademski slikarji prof. Mirko Leseb, France Mihelič, France Uršič in Klavdij Zornik kot člani, predsednik Fedor Košir in odbornik PZS Rupko Godec. Komisija je opravila svoje delo 11. in 12. novembra in je pregledala 790 različnih risb, iz katerih je izbrala 35. ter jih nagradila v skupnem znesku din 35.000.—

Komisija za ocenjevanje prostih spisov in šolskih nalog je prebrala 611 sestavkov in jih od teh 49 nagradila. Čeprav je »natečaj« govori o šolskih nalogah in prostih spisih, je morala komisija nagrade združiti, ker je bilo le malo sestavkov uradno potrjenih za šolske naloge. Pri šolskih nalogah, ki so bile potrjene, je komisija to upoštevala in šolsko nagrado nagradila za eno stopnjo višje.

Natečaja so se udeležile šole skoraj iz vse Slovenije, najmanj seveda iz nižinskih predelov. Nekatere šole se za Natečaj niso zmenile, ponekod pa je bil kriterij za poslane spise premil. Pri tolikem številu spisov in nalog so morale seveda sodelovati podkomisije, v katerih so sodelovali: profesorji Legiša, Benulič, Jamarjeva, Novakova, Mahkotova, Topolovec, dalje tov. Ante Beg, prof. Melihar, tov. Vinkler, mladinski pisatelj Ribičič, planinski pisatelj Kunaver, dr. Urbanc in predsednik prof. Janko Liška. Te podkomisije so izločile 518 sestavkov, na kar so podkomisije za osnovne in strokovne šole, za nižjo gimnazijo in podkomisija za višjo gimnazijo in učiteljska predložila 45 nalog in prostih spisov ocenjevalni komisiji, da jim ta določi vrstni red. Ocenjevalni ko-

misiji je predsedoval prof. Janko Liška, člani pa so bili prof. Pavel Kunaver, tov. Josip Ribičič, prof. Josip Wester, tov. Mirko Fetiš in prof. Tine Orel. Ta komisija je imela zaključeno sejo 20. novembra. Sestavki, ki so bili nagrajeni z večjim zneski, imajo v poročilu komisije tudi naddrobno oceno, zakaj so bili nagrajeni. Po izvršenem delu je ta komisija še določila, kje naj se nagrajeni spisi objavijo: v dnevnem časopisu, v Planinskem Vestniku, Pionirju, Cicibanu, Radiu itd.

Uspeh Natečaja je po poročilu komisije vsekakor zadovoljiv in dokazuje, kako se naša mladina zanima za planinstvo, kako ljubi gorsko prirodo in kako se trudi, da bi svoja doživetja v prirodi čim lepše opisala.

NAGRAJENCI »NATEČAJA« PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Republiška komisija, ki je ocenjevala ustreznost in kvaliteto 611 spisov, je priznala nagrado naslednjim 49 udeležencem Natečaja (pozneje je povečala število nagrad za 4 nagrade po din 1000.—):

Din 6000.— četrtošolcu Medveščku Mitji s Koroške Bele za spis »Prvič na Prisojniku« in sedmošolcu klasične gimnazije v Ljubljani Wraberju Tonetu za spis »Planine — botanik na Stolu«.

Din 4000.— tretješolki IX. gimnazije v Ljubljani Rovan Milenki za spis »Na Ratitovec in Sitar Sandiju, osmošolcu Poljanske gimnazije v Ljubljani, za črtico »Iz naše zemlje rasto planike«.

Po din 2000.— četrtošolki V. gimnazije v Mariboru Lavrenčič Polonci za spis »Moje bivanje na Pohorju« in Marolt Gabrijeli, dijakinji četrtega letnika učiteljskega v Celju, za šolsko nalogo »V planinskem rajju«.

Po din 1500.— so prejeli za svoje spise oziroma šolske naloge: Zvan Angela iz Bohinjske Srednje vasi, Kemperle Tatjana iz Kamnika, Gal Vlado iz Trbovelj, Faganel Marjan iz Ljubljane, Slapernik Pavlina iz Kanala ob Soči, Komar Slavka iz Tolmina, Pilgram Lučka iz Ljubljane in Bele Ivan iz Maribora.

Po din 1000.— so prejeli: Dežman Tonček iz Zirovnice, Hrastar Franci iz Ilirastnika, Zorko Darja iz Ruš, Bočina Zofka iz G. Logatec, Kranjc Metod iz Starega Sela pri Kobaridu, Salamun Katka iz Kopra, Pirč Nika iz Sodražice, Kohek Majda iz Lendave, Kosmos Anton iz Krškega, Marušič Marjan, učenec Zelezniške industrijske šole v Ljubljani, Strašek Pavla, dijakinja Srednje vzgojiteljske šole v Ljubljani, Svetina Janez iz Bleda, Jovanovič Bogdanka iz Novega mesta, Zemlja Jelka iz Zirovnice, Meglič Jože iz Tržiča, Kunše Vladislav iz Kranja, Forstnerič Albert iz Lenarta v Slov. gorici, Piki Martina iz Gor. Grada, Potokar Helena iz Ljubljane, Burnik Nikolaj iz Ljubljane, Firman Nada z mariborskega učiteljskega, Šavil Janko iz Ljubljane, Hafner Tatjana iz Ljubljane, Dekleva Danilo iz Ljubljane, Lorenz Bernarda iz Ljubljane.

Z enoletno naročnino na »Planinski Vestnik« so nagrajeni: Malej Stanka iz Koroške Bele, Dokler Stanko, učenec Nižje gozdarske šole v Idriji, Kogoj Vital, učenec Zelezniške industrijske šole v Ljubljani, Bellovo Marta in Rožič Kristina iz Tolmina, Pečornik Jasna iz Ljubljane, Jenko Borut iz Velenja, Tozon Mirko iz Ljubljane, Zigon Irena iz Nove Gorice in Zlobec Dušica iz Ljubljane.

Komisija za ocenjevanje risb je prejela v oceno 790 del, prav tako iz raznih krajev Slovenije. Prvo nagrado din 6000.— je priznala Grosu Francu, učencu 1. r. Nižje gimnazije na Bledu. Drugo nagrado din 4000.— Kunčiču Janezu, prvošolcu iz Radovljice. Tretjo nagrado din 3000.— osmošolcu VII. gimnazije v Ljubljani Ravnikarju Andreju. Četrto nagrado din 3000.— prvošolcu Rotu Tončku iz Radovljice. Peto nagrado din 2000.— je prejel Schmautz Milan, drugošolcu VI. gimnazije v Ljubljani.

Nagrado po din 1000.— so prejeli: Mrak Milan iz Kopra, Kljuder Marica iz Sežane, Mišič Ivan iz Idrije, Vanovšek Jožica iz Zalca, Buhmajster Franc iz Litije, Vajs Anica iz Litije, Gajšek Ivan iz Sentjanža pri Dravogradu, Bertonec Alojz in Peterneš Mirko iz Radovljice, Znidaršič Miro iz Sežane, Jerman Zinka iz Tržiča, Perko Tomaž iz Kamnika, Palik Marjetka iz Posojine, Dekleva Danilo iz Ljubljane, Gostečnik Anton iz Zalca.

Naročnino za »Planinski Vestnik« v letu 1955 prejmejo: Makovec Julijan in Crnigoi Franc iz Komna, Kuhar Marjetka iz Tržiča, Božič Elda in Žerjavič Avgust iz Komna.

☆

Nekatere od nagrajenih spisov in risb bomo priobčili v Planinskem Vestniku, začenši s februarso številko.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Walther Flaig: Das Silvretta-Buch.
Založba Echo, Konstanz, 1954.

Skupina Silvrette leži na meji treh dežel — Tirolske, Predarlške in Švice — ali dveh držav — Avstrije in Švice. V planinskih krogih je znana posebno zaradi prekrasnih smučarskih terenov. Pisatelj je znan alpinist in planinski pisatelj in nam v tej svoji knjigi opisuje Silvretto, njeno sosesčino, njene ljudi in običaje, posega daleč nazaj v zgodovino in se peča tudi z gospodarsko sedanostjo, z začetki in gorskimi cestami v tem okolišču. Sicer pravi, da ni hotel pisati kake monografije, pa je knjiga vendarle prav lepa monografija, pisana tudi za tujega bralca zanimivo zlasti zato, ker pri plezalnih turah opušča vse nezanimive podrobnosti. Zato tudi naš človek lahko bere knjigo z zanimanjem, čeprav so mu kraji znani morda le iz zemljepisnega pouka. Marsikdo bo prvič slišal o Retoromanih, ki so jih v nekdanji Avstriji nazivali Ladince, ali Romančih, kakor se sami imenujejo in jim je edino Švica v razdobju med obema vojnama priznala lastno narodnost, četudi bivajo tudi v mejah današnje Italije. Dali so imena krajem in goram v tej gorski skupini, kjer se danes govori severno od njih le še nemško. Prodirali so iz Engadina na sever, a so bili potisnjeni nazaj. Imena Silvretta, Gaschurn, Ischgl, Davos, Fermunt-, Jam-Garnera- in Montafon-Tal to pričajo. Pisatelj germanizacijo gladko prizna, a poudarja, da je ljudstvo samo v svoji zunanosti, jeziku, običajih in noši obdržalo marsikatero potezo prvotnih naseljencev.

Dr. Pr.

The Journal of the Mountain Club of South Africa za leto 1953, Cape Town 1954. — Letošnji zbornik Južnoafriškega planinskega kluba se odlikuje po pestri vsebini in nič ne zostaja za njegovimi zborniki prejšnjih let (glej PV 1952 in 1953). Organiza-

cija in delovanje kluba sta ostala nespremenjena in tega ne bomo ponavljali. Eno pa je zopet razvidno: Planinstvo in celo »akrobatični« alpinizem sta tudi tam doli na visoki stopnji, saj je v zborniku veliko število opisov »navadnih« tur, pa tudi vzponov s težavnostno stopnjo F, kar ustreza naši VI., n. pr. v Rockeries na meji Natala in Bosutolanda, ki — sodeč po slikah — kar na moč sliči dolomitskim stonom. V deželi, ki so jo kolonizirali holandski kmetje Buri, srečujemo zato imena Drakensberg, Hebronsberg, Drostersberg, Witzemberge, Winterhoek. Poleg članka Mešec dni plezanja po Ruwenzoriju v snegu in ledu te najvišje gore Osrednje Afrike ob jezerih z izviri Nila, se vrste članki o domačih gorah, ki so nam že po imenu neznane. V gore Kanade nas vodijo drugi, na Madeiro pridemo in obiščemo njen najvišji vrh Pico Ruivo in pod njegovim vrhom zavetišče, ki ga je postavila Tourist Association iz glavnega mesta Funchala. Glede na vzpon na Everest sta zanimiva članka, povzeta v glavnem po londonskem Alpine Journalu. V prvem se postavlja paralcila med Everestom in Mt. Blancom: Ko so se udeleženci vračali z vrha Everesta, so jim prišli nasproti meščani glavnega mesta Katmanduja ne samo, da bi jim čestitali, temveč tudi z namenom, da bi od nepismenega Tenzinga dobili podpis na izjavo, da je bil on ne samo prvi na vrhu, temveč da je Hillaryju pomagal in ga tako rekoč vlekel na vrh. Tisti, ki poznajo šerpe, niso bili prav nič razočarani, ko uodpisa ni bilo, kajti poštenost in lojalnost je pri teh ljudeh visoko razvita. — Vrh Mt. Blanca je dosegel 7. VIII. 1786 dr. Paccard z nosačem Balmatom. Paccardov tekmelec Bouritt pa je izval bil med časom, ko je Paccard ležal bolan po naporih ture, od nosača Balmata izjavo, ki ji je še sam marsikaj dodal, da je bil Balmat prvi na vrhu, da se je moral celo vrniti in poma-

gati Paccardu na vrh. Pa se je po dolgih letih, ko je Balmatov spomenik že stal na trgu v Chamonixu, izkazalo, da Bourittovo poročilo ni bilo resnično.

V drugem članku pa se na kratko opisuje zgodovina Everesta v zadnjem stoletju, zlasti zmešnjava z imeni, katerih našteva članek celo vrsto in zmedarija o višini, ki še danes ni povsem gotova.

Med tujimi revijami, ki jih klub prejema, je naveden tudi naš PV.

Dr. Pr.

Alpinismo italiano nel mondo, Milano 1953, cena 5000 Lit. Lepo opremljeno knjigo velikega formata, obsegajočo številne celostranske fotografije in veliko število kart na 360 straneh, kar vse velja menda tudi za Italijo razmeroma visoko ceno, sta izdala Club Alpino Italiano in Touring Club Italiano pod vodstvom znanstvenega odbora CAI, uredil pa je knjigo znani alpinist Ardito Desio. Naslov Italijanski alpinizem v svetu pa da pričakovati več od njene vsebine, kajti to ni nikak sistematičen prikaz zgodovine italijanskega alpinizma v njegovi celoti, ker se knjiga z zgodovinskim razvojem ital. alpinizma sploh ne peča. S poudarkom v uvodu in namenoma pravi, da hoče podati pregled ital. alpinizma samo na izvenevropskih kontinentih. Zato imen kakor Guido Rey v njej sploh ne srečujemo, Comici pa se omenja le enkrat kot vodnik Ane Escherjeve na njenih pohodih v južnem Egiptu in Sinajskem polotoku. Po mnenju urednika so Alpe alpinistično že povsem izžrpane in tam kaj novega ni več početi, le še v Kavkazu bi bilo mogoče opraviti kaj novega po vrhovih druge vrste. Ostanajo tedaj le še izvenevropski kontinenti. Tam pa da je dela še z vrsto generacij, ne samo v Himalaji in Karakorumu, ko so n. pr. v Iranu in Novi Gvineji še vrhovi, višji od Mt. Blanca.

S priznanjem se lahko poudari, da je knjiga pisana vseskozi stvarno in da tistih pretiranih slavošpevov v njej skoraj ni. Seveda bi se dalo govoriti o tem, če so bili vodniki kakor Matija Zurbriggen, Maquignaz, Croux, Pellissier in številni drugi iz Valtournancheja in Macugnage tam pod M. Roso ali pa spremljevalec Escherjeve

Joža Lipovec Italijani tudi po krvi, ko so spremljali ital. odprave po kontinentih. Vsekako zveni nekoliko zavisti urednika Desia, izrečene takole mimogrede in še v oklepaju: »Prvi osemstisočak je bil dosežen s težavo (faticosamente) — kakor je znano — samo leta 1950 od neke francoske ekspedicije, ki je v juniju istega leta dosegla vrh Annapurne, 8079 m.« Samo nasmešek more vzbujati pri nas, če Vittorio Sella v letih 1889 do 1896 tam pod Užbo v Kavkazu najde »med tolikimi barbarskimi dialekti vasi z imeni Mazeri, Latul in Mestla, ta imena sladkega italškega zvoka, kar da skoraj misliti na izolirane spomine stare italške kolonizacije«.

V zelo obširnih seznamih literature, tiče se predmeta, se navaja tudi literatura v slovanskih jezikih, kolikor je pač dostopna, v prijetnem nasprotju s prakso drugih, zlasti angleških publikacij. Tako se citira članek H. Ertla Borba za Himalaju v Hrv. Planinarju, Zagreb, april 1935 in Toepflitz-Marozowske Moja wyprawa na Pamiri w z. 1929.

Knjiga obsega pet delov: Azija, Afrika, Severna in Južna Amerika, Avstralija. Vsak del ima svoje pododdelke, kjer posamezni še živeči alpinisti poročajo sami ali pa na podlagi spisov večinoma Desio, Castiglioni in Pollitzer-Polenghi. Vsakemu teh odstavkov je dodan seznam literature.

V Kavkazu so odnesle prve zmage druge narodnosti. Od Italijanov se opisuje tretji vzpon na Elbrus in drugi na Kazbek odprave Lerco leta 1887 in tri pota Vittoria Selle 1889—1896. Fotografski posnetki tega moža iz tistih časov v knjigi ne zaostajajo za današnjimi. Če v tem poglavju se pojavi »leteči alpinist« Piero Ghiglione, ki zanimivo pripoveduje, kako je za stavo iz Berlina na Kazbek leta 1929 opravil turo v 20 dneh, čeprav je bil med potjo dvakrat aretiran. Tržaška ekspedicija leta 1929 Pollitzer-Polenghi in Miro Dougan je našla na vrhu Elbrusa (5629) še listek Selle z datumom 9. VIII. 1889.

V Iranu je odprava Desio 1933 preplezala vse glavne vrhove skupine Zardeh Kuh in okolice, prišla na vrh Demavenda (5671) po novi smeri in odkrila do tedaj v Iranu še neznan ledenike.

Delo Calciatija v letih 1908—1913 v Karakorumu se je v glavnem omejevalo le na znanstvena raziskavanja, medtem ko si je vojvoda Abruški 1908 zastavil nalogo, da doseže v Himalaji višinski rekord, a je bilo to zaradi razmer v Tibetu in Nepalju nemogoče. Zato se je obrnil s sedmimi vodniki iz Evrope proti K2, ki ga je tudi ostro odbil. Dosegel pa je višinski rekord 7500 m na Bride Peak, ki ga je držal tja do 1922, ko so bile dosežene večje višine na Everestu. Odprava Filippi je bila znanstvena in je svoja raziskavanja podala v sedemnajstih zvezkih (Himalaja, Karakorum in kitajski Turkestan 1913—1914, bila je po narodnostih mešana). Geografska odprava vojvode Spoletskega 1929 je opravila važna znanstvena dela, mednarodna v Karakorum 1934 pod vodstvom Dyhrenfurtha in ob udeležbi Ghiglioneja, ki pravi v svojem poročilu, da je Himalaja resnična dežela najčudežnejših, nerealnih in nepredstavljljivih sanj za alpiniste, je dosegla Golden Throne (7312) in Queen Mary Peak (7600). Cirino Maffi piše o izletih italijanskih oficirjev ujetnikov v Indiji, ki so z vednostjo taboriškega poveljstva plezali po predhimalajskem pogorju, pri čemur so bili doseženi lepi uspehi in dosežen do tedaj brezimenski vrh, ki so ga krstili kot Cima Italia (6166).

V centralni Aziji so uspehi F. del Rocca (1893), Scipiona Borgheseja in Giulia Boccherella pod vodstvom Zurbiggenja v Tienšanu ostali manj opazeni zaradi poznejših uspehov Marzbacherja in Pfannkeidela. Seveda se potovanja Marca Pola po tem delu Azije povečujejo tudi v zvezi s potovanji številnih italijanskih mislonarjev v Tibetu, potovanja Toeplitz-Morozowske pa se opisujejo v knjigi zato, ker je imela seboj italijanske vodnike.

Svoja potovanja in vzpone po Sundskih otokih, na Japonskem in Formozi opisuje z veliko živahnostjo Piero Ghiglione. Uporabljač vsa moderna prometna sredstva je prišel na Lavoe, najvišji vrh otoka Jave (3400 metrov) in Kinabalu (4101 meter) na Borneu, planinaril je po Sumatri in bil na Fudžijami in na Njikatajami na Japonskem.

Vojvoda Abruški je 1908 stopil kot prvi na Ruwenzori (5125) v centralni

Afriki, medtem ko na Kilimandžaro vodijo Nemci in so Italijani z Ghiglionejem za njimi, ravno tako pa so Italijani tretji pri vzponu na M. Kenia (5194 m). Tržaška odprava Pollitzer-Polenghi, Miro Dougan in Botteri je traverzirala celotni Atlas. In zopet prihaja stari Ghiglione, ko opisuje plezarije v Hoggarju v Sahari leta 1950, vzpon na Kilimandžaro, Mt. Kenia in Ruwenzori 1937 po novi smeri, po novi smeri na Table Mountain (1200) ob Rtiču dobre nade in zopet Ruwenzori po novi smeri 1949. V Etiopiji je bila med okupacijo dolga vrsta odprav, ki pa v glavnem niso imele alpinističnih ciljev in je bila prva taka odprava Itala Romegiallija leta 1936.

V Severni Ameriki je pomemben prvenstveni vzpon vojvode Abruškega na M. S. Elia (5514) na Aljaski leta 1896 z vodniki iz Courmayeurja in Valtournancha. Pa je zopet Ghiglione, ki kroži po Arizoni in Coloradu leta 1939, v Meksiki leta 1951 na Popocatepetlu (5452 m), Pic de Orizabi (5762 m) in Ixtaccihuatlu (5380).

V Južni Ameriki se je Celestino Usueli 1905 prvi za Whymperjem povzpel na Chimborazzo (6310). V Boliviji, kjer je še mnogo deviškega terena in kjer za alpinizem ni smisla, se Val. Pizzotu vzpon na Huayama Potosi (6250 m) leta 1929—1930 ni posrečil, pač pa je isti dosegel vrh Cerro Mururate (5750 m). V letih 1934—37—39 je Ghiglione križaril v družbi mednarodne odprave po Andih med Argentino, Čilejem in Bolivijo. Izvršen je bil prvenstveni vzpon na Cerro Cuerno (5550 m), sedmi na Aconcagua (6250 metrov) in poleg tega vrsta nižjih prvenstvenih tur. Isti Ghiglione poroča o vzponu na Cerro Altar (5310) v Ecuadorju leta 1939, po novi smeri na Chimborazzo, v Boliviji na Sajamo (6570), dalje o križarjenju po gorah Patagonije, Peruja in Venezuele leta 1950. Salezijanski misijonar De Agostini piše o svojih raziskavanjih v osrednji Patagoniji in na Ognjeni zemlji v letih 1916, 1917 in 1928—1930. Uspehi drugih ekspedicij, zlasti angleških in ekvatorialnih Andih se pripisujejo italijanskim vodnikom Carrelu, Maquignazu in Pellisierju ob prvenstvenih vzponih na Chimborazzo, na Illimani (6250) v Boliviji (odprava Conway). Poudarja se prvenstveni

vzpon vodnika Matije Zurbriggena samega na Aconcaguo, isti vodnik pa da je pripomogel Fitz Gerladu pri njegovih vzponih na Novi Zelandiji in sam prišel na M. Cook (3768).

Knjigo zaključuje zopet Ghiglione z zanimivo pisanimi poročili o svojih križarjenjih po Novi Zelandiji, otočju Fidži in Hawajih (Mauna Kea, 4209) in tako dokazuje, da je obredel vse pomembne vrhove vseh kontinentov.

Iz povedanega je tedaj razvidno, da so Italijani dosegli vrhunske vrhove zlasti v Južni Ameriki, da pa so opravili po vseh kontinentih zelo veliko in pomembno znanstveno delo.

Dr. Pr.

Dve planinski reviji iz USA. 1. Mazama, Portland, Oregon, december 1953 — je zbornik planinskega kluba istega imena v državi Oregon severno od Kalifornije prav ob obali Tihega oceana, kjer so tudi pomembni vrhovi (n. pr. Mt. Hood, 3854 m), pokriti s snegom in ledom. Mazama je neke vrste divja koza, ki je doma visoko gori med vrhovi in ledeniki kordilijerskega grebena ameriškega zapada. Po tej kozi je je prevzel klub, ustanovljen 1894 na vrhu Mt. Hooda, svoje ime. Klub je precej ekskluziven, kajti za člana more biti izvoljen le tisti človek dobrega značaja, ki se je povzpел na vrh snežnika z ledenikom, ki se ne da doseči drugače kakor peš. Navzlic temu pa šteje klub 957 članov, oskrbuje kočo na Mt. Hoodu, izdaja mesečna poročila in letni zbornik.

2. Trail and Timberline, dec. 1953, maj 1954. Denver, Colo, mesečno glasilo Colorado Mountain Cluba. Okupacija Nemčije in Avstrije ima za ti dve državi tudi svojo dobro stran, ravno tako tudi izmenjava študentov. Zato najdemo v listih njih domovine poročila iz teh dežel. V članku Gore in živalstvo Nemčije pravi pisec, da je prišel tja 1949, bil zaposlen v Marburgu, kasneje v Landsbergu blizu Garmischa, tako da je lahko obiskal Zugspitze. Naštevava živalstvo Nemčije, zlasti tisto, ki ga v Ameriki ni. Pravi, da nudi Nemčija izletnikom mnogo in da se bo še vrnil. Izmenjani študent hodi »Po visokih kočah Avstrije«, občuduje lepote Gmundena, Bludenza, Dachsteina in Arlberga in poroča o svojih smučarskih turah v teh okoliših.

Iz lista je posneti, da so Hillary, Evans in Lowe prirejali predavalne turneje o Everestu po Ameriki z velikim uspehom. Huntova knjiga o Everestu je izšla v posebni ameriški izdaji (cena 6 dol.) pod naslovom Osvojitve Everesta. List prinaša o njej zelo ugodno oceno, vendar pravi recenzent na koncu, »da je bila knjiga objavljena v Angliji pod primernejšim naslovom Vzpon na Everest. Ta naslov je edino pravičen, ameriški naslov pa napravi napačen vtisk, kajti gore se zmagujejo, ne pa osvajajo.«

Obema revijama je ob ogromni razcepljenosti ameriškega planinstva skupno to, da gojijo klubi po njihnih poročilih med svojimi člani ne samo čisto in pravo planinstvo s skupnimi izleti, campingi, temveč tudi predavanja zlasti z barvnimi diapozitivi in konec koncev tudi s skupnimi večerjami. V obeh revijah je veliko člankov o »domačih« gorah, ki v Oregonu in Coloradu dosega znatne višine in strmine in tako nudijo tudi alpinistom dovolj prilike za udejstvovanje.

Dr. Pr.

Bergheimat, letno izdanje liechtensteinskega Alpenvereina, Vaduz, 1954. — Planinska organizacija male kneževine Liechtenstein, nekdanj v sklopu nem. in avstr. AV, sedaj samostojna, podaja v 76 strani obsegaajoči brošuri svoje letno poročilo. Steje sedaj 501 člana, oskrbuje eno planinsko postojanko z obiskom 2900 gostov in ima, kakor je majhno, svoje reševalne oddelke, organizirano gorsko stražo zoper roparje naravnih lepote in cvetja, prireja predavanja in društvenca izlete, katerih se udeležuje nad 10% članstva. Po številu članov odgovarja tedaj kakemu srednje močnemu našemu PD, po delu pa marsikatero presega. Alpinističnega odseka nima. Društveno poročilo dopolnjuje nekaj člankov, od katerih je zelo nežno občuten Pomlad v gorah od Hermine Flaig, medtem ko se Fritz Mack v sestavku Ob izvorih Samine peča z begom od mestnega trušča, od avtomobilskih cest in »moderne godbe iz bleščeče poliranega zabojak«. Ne preklinja na debelo pridobitev moderne časa, ugotavlja pa, da so prebivalci mest postali ljudje »brez obraza«.

Dr. Pr.

RAZGLED PO SVETU

Prof. Ardito Desio se v svojem poročilu o ogledni turi za K2 sam pohvali, da je imel važno vlogo pri ekskurziji l. 1929 in da je odlej imel priložnost organizirati najmanj 10 odprav v Azijo in Afriko. Iz poročila je razvidno, da je imel mnogo težav s financami pa tudi z »birokracijo«. Karakoram je na pol indijski na pol pakistanski. Ledenik Baltoro in K2 je po premirju pripadel Pakistanu. Zivljenje se je tudi v teh odročnih krajih od leta 1929 občutno spremenilo. V Skarduju, glavnem mestu Baltistana, leta 1929 še ni bilo biciklov, avtomobilov, tudi nogometnega igrišča še ne. Prof. Desio je spotoma na ogledni turi ugotovil obstoj ledenikov, ki še niso bili zaznamovani na najnovejši topografski karti, preiskal pa je tudi velik ledeniški udor na južni strani Stak-la. Ledenik je, kakor smo že poročali, v 3 mesecih napredoval za 12 km, na dan 113 m, na uro 4,60 m. Strah prebivalcev (Iambardarjev) in pakistanske vlade, ki je Desia naprosila, naj pojav preišče, je bil seveda razumljiv. Najvišja vas pod ledenikom Baltoro leži v višini 3200 m. V poročilu ima pač svoj poseben italijanski prizvok omemba, da je ob prenosnem radiu v višini nad 5000 m ujel tretje dejanje opere La Bohème in da so nato kljub utrujenosti »nebeške tone« posllušali celi dve uri na planoti med K2 in Broad Peakom. Ujeli so 2000 km oddaljeno postajo v Bombayju. Naslednji dan so z daljnogledom ogledovali greben Duca degli Abruzzi in imeli pri roki amerikansko fotografijo, kjer so bila zaznamovana taborišča. Toda z vremenom niso imeli sreče, vidljivost je bila slaba. Rekonosijska tura je trajala 32 dni.

Rivista Mensile 1954 št. 1—2 prinaša obširno alpinistično kroniko za l. 1953 (stran 41 do 47), v kateri najdemo več slovenskih tržaških imen (Blažina, Bratina, Cetin, Glavina idr.) pa tudi našega Debeljaka in Fajdigo-

vo (C. Debelyac, N. Faydiga — Slovenia, 1° femminile), ki sta 3. avg. 1953 kot 30. plezala Torre Trieste, Tissiyevo smer. Kronika prinaša v kratkem tudi zgodovinske pregleds pomembnejših smeri v Zapadnih Julijcih.

Samivel v svojem sestavku »Gore in ljudje« tudi poudarja raziskovalni in prosvetlilski duh Evrope od humanizma in renesanse dalje, duh, ki je s svojo miselnostjo pomagal roditi moderni alpinizem, ki pa se je obenem izredno prilagajal tudi ekonomskemu in socialnemu razvoju. Zelo se mu zdi značilno — spričo zgodovinskega simbolnega pomena višine in vertikalne črte v materialni in duhovni kulturi — to, da so Alpine Club prvi ustanovili otočani Angleži, ne pa meščani, ki so bili blizu gora. Pravi, da je to zato, ker v njihovi zavesti ni bil vtisnjen noben »tabu«, ki bi jim v strašnih gorah kazal bivališča demonov. Ti angleški aristokrati in intelektualci so gledali na težave objektivno in so le premestili atavistični nagon po dogodivščinah in osvajanju zunaj otoka, nagon, ki naravno besni v zavesti prebivalcev revnega otoka. Ti angleški pionirji so brez težav zamenjali jadro z vrvmi.

Argentinska ekspedicija pod vodstvom kapetana Ibaneza si je izbrala Dhaulagiri. Imela je 300 nosačev za 12 000 kg prateža. Do Benija jim drži pot po stopinjah francoske ekspedicije na Annapurno. Od Benija so se držali doline Mayangdi-Kola. Po načrtu bi bili morali uspeti v mesecu aprilu, toda niso uspeli. Opremo so vso dobili od vojske (Dirección de la Intendencia del Ejército), dihalne aparate so izdelali v Nemčiji po angleških vzorcih. Finance so dali industriji, andinska društva in privatniki. Vodja šerp je bil Pasang Dawa. In omemba je vredno, da je bil en ud ekspedicije tudi Slovenec Dinko

Bertoncelj, o katerem smo poročali ob vzponu v Cerro S. Valentin.

Zgodovino vzponov K2 je izčrpno obdelal Bertoglio v Rivista Mensile 1954 št. 3—4 in pridelal risbo, iz katere je razvidna smer dosedanjih ekspedicij in doslej največja oziroma najvišja uspeha: Wiesnerjev 8370 m l. 1939 in Houstonov 7925 m l. 1938. Italijanska ekspedicija l. 1954 se je opremila z materialom, pri katerem so upoštevani izsledki in izkušnje zadnjih let. Sotori so imeli vsi dvojne stene iz nylona in iz mešane tkanine. Obleke in jopiči-pernice (duvet) so bili kakor šotori v živih barvah in različnih kombinacijah, da se lažje razločijo na daleč. Vsak udeleženec je imel 5 parov specialnih čevljev, različne za različne višine. Za velike višine so imeli čevlji podplate iz gume, usnja in klobučevine, nad usnjem in gumo pa je podplat iz oposuma (specialen puh za spalne vreče), nad urbasom pa nepremočljivo golenico. Vsa »kovačija« je bila iz lahke kovine, s seboj so imeli 7 km vrvi različnih debelin, vrvne lestvice, prenosne žičnice. Za kuhanje so izbrali steklenice s stisnjenim propanom, živež so skrbno preštudirali. Dihalnih aparatov je bilo 16, 8 italijanskega, 8 nemškega izdelka. Vsak član moštva je bil opremljen z majhnim oddajnim in sprejemnim aparatom, s seboj so vzeli tudi 16 mm kamero za višje lege, imeli pa tudi 35 mm za snemanje v nižjih legah.

Vodja ekspedicije prof. Desio predava geologijo na milanski univerzi in ima za seboj več prvih vzponov v Karakorumu, dalje Demavend v Iranu z vzhodne strani. Rojen je leta 1897. Drugi najstarejši član je slavni vodnik CAI Gino Soldà, avtor mnogih slavnih smeri v Dolomitih (Marmolata, jugovzh. stena), najmlajši pa je Walter Bonatti, upravnik neke planinske koč, znan po svojih ekstremističnih vzponih in ponovitvah v Dolomitih in Mont Blancu. Med znanstveniki, spremljevalci ekspedicije je tudi Tržačan prof. Ant. Marussi, direktor Geofizičnega inštituta na univerzi (= Marušič). Ekspedicija je uspela.

Novi vzponi v francoskih gorah so bili zabeleženi v poletnem »Alpinizmu«: Serge Coupé, Jean Couzy in Pierre Girod so naredili prvi zimski vzpon na Pic Gaspard 28. marca 1954.

Tura je trajala zdržema 26 ur, ker plezalci niso tvegali bivaka zaradi slabega vremena. Zimska smer poteka po jugovzhodnem grebenu, ocenjena je s IV+ gornje meje, je dolga, naporna in izpostavljena. Isti Serge Coupé je v damski družbi preplezal severovzhodni steber Mont Aiguille in kot peti vzhodno steno Dveh sestra (Deux Soeurs) 25. apr. 1954. Gospa Bresard, ki z njim pleza komaj dve leti in je v plezanju pravzaprav začetnica, ima 26 let starega otroka.

Amerikanska ekspedicija na K2 je imela s seboj tudi razna otroška hranila v prahu, ki jih ni bilo treba kuhati. Robert H. Bates se vprašuje v svojem poročilu, kako more ameriško dete taka hranila redno uživati. Tehnična oprema je bila klasična. Imeli so 9 in 11 mm vrvi, seveda iz nylona, 670 m fiksnih vrvi. Sotori in spalne vreče so bili ameriškega izdelka, cepini in dereze pa evropskega. Sprejem ekspedicije je pakistanska vlada v Skarduju organizirala nadvse slovesno — malo politike je nedvomno tudi v himalaizmu.

Monte Cavallo je tudi eden od »zadnjih velikih problemov«. Georges Livanos, eden vrhnjih »sestogradov« nam o svojem drznem podvigu poroča na izvirni način, z izrečno željo, da bi ne napisal konvencionalnega plezalskega opisa prvenstvene ture. Monte Cavallo je najvišji vrh v Santa Crose v skupini Cunturin, severozapadno od Tofana di Roces. Kakor smo že poročali, so plezalci rabili za razmero — kratko steno tri bivake, tretji bivač je bil tik pod vrhom na ozki polici v strašni ekspoziciji.

Japonska ekspedicija na Manaslu je dobila svoj prostor tudi v francoskem »Alpinizmu«. Poročilo je napisal Yukio Mita, prevedel pa na francosko Hitoshi Kondo. To je bila tretja japonska odprava v Himalajo. Prva je bila l. 1936 na Nanda Kot in je uspela. L. 1953 so zbrali najboljše japonske alpiniste, trije med njimi pa so se ekspedicije udeležili iz znanstvenih razlogov (botanik, antropolog in folklorist), toda ti niso bili v jurišnih navezah. V najboljši navezi so bili Kato, Yamada in Išizaka. Dosegli so višino 7750 m, nakar jih je pognal v beg monsum.

Club Andino Bariloche izdaja tudi letni zbornik (Anuario) v obliki, ka-

kršna je značilna za razne Journale v anglosaškem svetu. Klub je bil ustanovljen l. 1931. Iz zbornika l. 1954 je razvidno, da je sestav odbora močno internacionalen. Predsednik kluba je ing. Emil Frey, podpredsednik dr. J. Neumeyer, namestnik tajnika Lamunière, blagajnik Godofredo Kaltschmidt, namestnik blagajnika Thoger Flensburg, knjižničar Voslav Arko, med odborniki pa je še Frattini, Schmoll in Leif Thosttrup. Tudi v nadzornem odboru sedijo trije Nemci, namestnika sta dva Španca. V reševalni komisiji pa so poleg Nemcev in Italijanov tudi Slovenci: že imenovani dr. Voslav Arko, Pedro Struckelj in Tonček Pangerc. Bertoneclja, ki se je udeležil argentinske ekspedicije v Himalajo, ni v tej družbi. V zborniku so članki o raznih vzponih, med drugimi dve poročili T. Pangerca o Picos Matocoda y Anon in Pico Refugio (jugovzhodna stena), dalje poročila o smuških tekmah, drobne novice, literarna in službena poročila kluba. Pri rezultatih smuških tekem naletimo na celo vrsto slovenskih imen, sicer pa so moštva po narodnosti zelo pisana. Nekaj primerov: Jerman, Flere, Kukovica, Razingar, Pečar, Šulc, Furlan, Beran, Grecetić, Habjan... Slovensko ime med alpinisti je tudi Martin Jereb, ki je z Bertonecljem l. 1951 prvi izpeljal smer na El Lopez. Iz poročila Gérarda Ferauda je razvidno, da je ime Torre Tuma sprejeto. Med knjigami je omenjena tudi Tumova knjiga »El sentido y el desarrollo del alpinismo« (Edición del Club alpinista »Skala«), o kateri priobčuje kratko notico V. Arko, med revijami pa naš Planinski Vestnik. Na 14 straneh prinaša Zbornik imena klubovih udov, med katerimi najdemo spet mnogo slovenskih imen.

UIAA je izgubila stalnega sodelavca Charlesa Perreta, ki je stopil v službo biroja UIAA l. 1947, novembra l. 1953 pa je preminil v letalski nesreči v Španiji.

Švicarska ustanova za raziskovanje gora je posvetila svoj Journal z dne 15. III. 1954 skoraj v celoti prehrani v večjih višinah. Kot uvod v razpravo je v angleščini izšlo poročilo, ki ga je napisal fiziolog L. G. C. E. Pugh o angleških pripravah na Everest na pobočjih Cho-Oyu, članek

»K reformi ekspedicijske prehrane« je prispeval geolog dr. A. Heim, o istem predmetu pa razpravljata tudi dietik dr. med. E. A. Schmid in Arnold Kaech. Vprašanje o višinski prehrani nedvomno obstoji, čeprav nekateri trdijo, da je prehrana individualna stvar, da človek ni stroj ali retorta za destilacijo življenjskega eliksirja. Kakor smo že poročali, se Švicarji zavzemajo za čimbolj naravno prehrano po zgledu šerp, ki brez zajtrka z dvema močnima obrokom »tsampe« čez dan opravljajo najtežja dela. Ni dovolj samo kalorična vrednost, marveč gre za potencial naravne prehrane, ki jo ima zrnje in surova hrana. Z močnim električnim tokom (ampère) brez zadostne napetosti ni mogoče pognati nobenega stroja — prav tako je tudi s prehrano, pravi dr. Heim. Denaturirana prehrana z dodatnimi vitaminskimi pilulami še nima polne vrednosti. Gre namreč za prirodno sestavo hranilnih snovi! Ni važno, da dobi odrasel moški 3000—3500 kalorij dnevno, tudi s 1800 kalorijami je možno ostati zdrav in sposoben. To izpričujejo Japonci in množični preizkusi v ZDA. Najbolj zdrav rod živi na Javi in se hrani samo z močnato jedjo in z zelenjavo. Hunse v Karakorumu žive kot vegetarijanci in so znani po svojih gorniških sposobnostih. Dr. Heim ugotavlja, da je pri dosedanjih ekspedicijah dnevni jedilnik vseboval dve tretjini nepotrebnih in škodljivih produktov, kot so sir, kava, kakao, čokolada, razne pastete, gnjat in slani na. Njihova teža je znašala tri četrtine celotne prehrane. Hrane bi bilo lahko za polovico manj, delovna sposobnost pa bi se bila povečala. Dr. Heim posebno svari pred kajenjem v velikih višinah in po izjavah švicarskih himalajcev analizira dosežanje napačno prehranbeno »politiko« pri zavojalcih himalajskih višin. Posušeno sadje ne bi smelo nikoli manjkati, pilule so pri pravilni prehrani nepotrebne. Heimov jedilnik je vegetarijski in močnat sladak. Nazori dietika dr. Schmida so podobni. Frugalni obroki vplivajo tudi na porabo kisika v velikih višinah. Zanimivo je vedeti, da so izkušnje himalajzma potrdile izsledke moderne fiziološke kemije.

Dve geografski karti iz himalajskega področja sta pred kratkim iz-

šli, prva predstavlja Sik Kim, druga Karakorum, v merilu 1:150 000 in 1:750 000. Prav je, da se seznanimo z nekaterimi imeni in pojmi, ki jih v poročilih iz Himalaje stalno srečujemo: bangala = evropska hiša v bengalskem stilu; bari = bivališče; basti = naselje (Bothia Basti); bazar = trg; buk = votlina, dolina; čö = morje; ču = reka; Kang = led; kola = reka; la = prelaz; Chu = gora. Prav je tudi, da vemo, od kod ime hindustanskemu jeziku. Ime poteka od Angleža Gilchrista, ki je tako poimenoval najobičajnejši indski dialekt, to je, glavni dialekt zapadne Indije v severnem predelu. Literarna oblika dialektu se imenuje urdu in se piše z arabskim alfabetom ter uporablja precej perzijskega besedišča. Narečje hindu pa uporablja indijski alfabet in ima mnogo sanskrtskih besedi. Urdu uporabljajo muslimani in Indijci, ki so prišli pod perzijski vpliv. Narečje balti pa govore v Baltistanu, v Skarduju (Askardu in Iskando). Po izvoru je tibetsko narečje, ker je Baltistan nekoč pripadal Tibetu in še danes mu pravijo Mali Tibet. Uporablja ga približno 50 000 prebivalcev, med njimi najbolj znano plemo Hunsa.

Avstrijska ekspedicija na Api, Napea in Saipal je tudi doživela v Indiji slovesen sprotaj. Maharadža iz Badčanga, ki ima v Champuru zimsko rezidenco, se je potrudil v gore iz svoje letne rezidence in priredil veliko »veselico«, ki se je udeležilo vse prebivalstvo. Obiskal je tudi 4100 m visoko ležeče glavno oporišče in se zanimal posebno za znanstveno delo ekspedicije.

Hermann Buhl se je 16. maja 1954 že udeležil veleslaloma na Blau-eisu, 17. maja pa preplezal južno steno Untersberga v Berchtesgadenskih Alpah. To je bila prva tura po Nanga Parbatu, prva, odkar so mu amputirali prste na nogah.

Kisikove tablete bi utegnili imenovati iznajdbo, ki so jo na Mont Maudit preizkušali Francozi pod vodstvom Lionela Terraya. Sestavo tablet prikrivajo, pravijo pa, da olajšujejo dihanje in druge življenjske funkcije.

Nesreča na Dachsteinu je v 43 dneh, v katerih je bila gorska reševalna služba in žandarmerija v akciji, terjala 73 000 DM stroškov in to

brez osebnih zahtevkov. Učitelja Hansa Sailerja in učenca Mössnerja so našli šele 28. maja.

Fritz Kasperek je gotovo eden najbolj znanih dunajskih plezalcev, ki so si pridobili sloveče ime tudi med našimi plezalci od 1. 1930 dalje. 6. junija 1954 se je smrtno ponesrečil na 8000 m visokem Salcantayu kot vodja avstrijske ekspedicije. Zadnja leta je Kasperekovo ime zaslovelo tudi zaradi knjige, ki jo je izdal o svoji plezalski karieri pod naslovom »Od Peilsteina do severne stene Eigerja«. V knjigi je popolnoma jasno izrazil, da je bil njegov življenjski cilj Himalaja, toda ni se mu izpolnil. Začel je plezati 1. 1923 v dunajskem plezalnem vrtecu Peilsteinu, ponovil nato najtežje smeri v Vzhodnih Alpah in izvršil vrsto prvenstvenih zimskih vzponov: preplezal je vse pomembne smeri v Wilder Kaiser, Wettersteinu, Karwendlu, severno steno Velike in Zapadne Zine, ponovil kot drugi Comicijevo severozapadno steno v Civetti, južni steber Marmolata, nato pa 20. III. 1938 pozimi preplezal severno steno Velike Zine. L. 1939 je s Harterjem in z Monakovčanoma Heckmaierom in Vörgom zmagal severno steno Eigerja.

Cerro San Valentin (4058 m) v Patagonskih Andih so, kakor smo že poročali, 18. XII. 1952 preplezali udje argentinskega Club Andino Bariloche, najpomembnejšega andinskega kluba. Med njimi sta tudi dve slovenski imeni Dinko Bertoncelj in Tonček Pangerc. Zanimivo pa je brati uvod v poročilo Nemca Otta Meilinga v »Bergkameradu« (26. jun. 1954) o tem vzponu, uvod, v katerem urednik informira bralce o Patagoniji in o andinizmu, pri čemer pa pravi takole: »Kakor je razvidno že iz imen, so v klubu (sc. bariloškem) mnogi Argentinci nemškega in švicarskega porekla. Mi se za »Argentince« ne bomo vlekli, vendar nas nekoliko razburja urednikov posluh za nemška in švicarska imena.

Kuga je napadla gamse v Berchtesgadenskih Alpah. Podleglo ji je 40 gamsov, kuga pa se širi preko Salzache proti zahodu. Nemške in avstrijske oblasti se bore proti kugi z zaporo, z odstrelom sumljivih koz tudi v času, ko se gamsi ne streljajo, ter »z gamsovimi cmoki«, ki vsebujejo arzen.

Nahrbtnik posebne sorte je konstruiral E. Steinbacher iz Kufsteina. Nahrtnik je kakor vsak drug, dobro sedi, ima oprte, vendar vdolane tako, da jih skoro ni videti, hrbet pa je zaradi njih vendarle prost. Nahrtnik se brez težav lahko spremeni v trenutku v ročni kovček, če imaš pri roki smuči in smuške palice.

Dachsteinska bela smrt je vzbudila celo vrsto debat in prinesla tudi nekaj konkretnih zaključkov, ki so v kratkem tile: V zadnjem času se ukvarjajo s planinstvom tudi razne mladinske, verske in politične organizacije — na šušmarski način. To je izključno naloga planinskih organizacij, ki z vso skrbjo vzgajajo mladinske vodnike. V domove in šole spada tudi planinski strokovnjak ali vsaj svetovalec, ki pa ima v primeru izletov zapovedniško moč. V primeru nesreče naj vodi reševanje samo GRS, žandarmerija naj le pomaga. Iz nobene nesreče in iz nobenega uspeha naj se ne delajo senzacije po časopisih. GRS naj po dovršeni akciji izda le kratko poročilo. — Nesreča na Dachsteinu ni bila ne prva ne zadnja, verjetno pa tudi ne zadnja, kajti šolski izleti pod nestrokovnim vodstvom se množe ne glede na nesreče. Kakor je bilo znano iz dnevnikov, je pri dachsteinski nesreči bela smrt vzela 10 mladih življenj in tri učitelje. Največ očitkov gre seveda na račun učitelja Tirolca Sailerja, ki je pokazal brezglavo trmo, lahkomišljenost in domišljavost. Ob tej nesreči so se Avstrijci spomnili drugih množičnih nesreč v bližnji preteklosti: na Zugspitze poleti 1. 1918, ko je v petih dneh vzela smrt 8 ljudi, na Dachsteinu pozimi 1. 1921, ko je zdrsnilo 7 smučarjev in jih je vihar dobesedno dvignil s pobočja v globino, na Watzmannu poleti 1. 1922, ko je v viharju od 7 plezalcev, ki so vstopili v steno, umrlo pet, in v Gesäuse 28. junija 1925, ko je od 12 plezalcev prišlo iz stene le pet (ostali so bili slabo opremljeni). Tudi mi bi se lahko spomnili naših katastrof pod Storžičem, v Jalovcu in v Špihu. Hellmut Schöner, bister in razsoden komentator planinskega delovanja, omenja »Buhlov kompleks«, ko razmišlja o vzrokih dachsteinske nesreče, češ če je Buhl pri -20°C v višini 8000 m lahko bivakiral, kaj bi mi ne v višini 2000 m? Morda je nekaj v tem kom-

pleksu, kdo bi tajil? Dalje omenja, kako se množe dolgi šolski izleti in išče vzrok v tem, ker so učitelji slabo plačani in v šolski skupini ceneje potujejo (pri tem pa pozablja, da je vodstvo šolskega izleta odgovorna služba!). Schöner predlaga, naj prosvetno ministrstvo kaznuje slehernega prosvetnega delavca, ki bi povedel v gore učenca brez avtoriziranega planinskega vodstva, s takojšnjim odpuštom iz službe. Izdatki za vodnika ne bi smeli igrati vloge, če se je izkazalo, da žaluje deset družin za svojimi sinovi zaradi neizkušenosti 40-letnega Sailerja. Schönerjevi predlogi so sicer morebiti utemeljeni, toda nesreč ne bi preprečili, tudi če bi bili sprejeti. Težko je v gore vpeljati primerno komando, posebno v Alpe, kjer je doslej skoraj ni bilo videti.

Himalajski klub (Himalayan Club), ki si je ob ustanovitvi 1. 1924 izbral Darjling za sedež, sprejema sicer tudi pripadnike vseh narodnosti, tudi Indijce, vendar je ostal pretežno angleška ustanova, ki jo danes v smislu angleških izročil vodi energična Mrs. Henderson. Ena od nalog tega kluba je tudi vse, kar je v zvezi z najemanjem šerp. Šerpe pa utegnejo postati tudi nacionalni pojem, ne samo poklicni. Zato nekateri evropski planinski krogi zelo pogrevajo Tenzingovo delo za poklicno organizacijo šerp, za ustanovitev planinske šole v Darjlingu in za ostale praktične pogoje, ki bi razvijali himalaizem domačinov. Tenzingu je bilo zaupano predsedniško mesto »Sherpas Buddhist Organisation«, ki pomeni že nek sad indijske emancipacije in himalaističnega avtonomizma. Organizacija se seveda bori z velikimi težavami, ki so za nas komaj pojmljive: največja med njimi je 100 % nepismenost vseh šerp. Ustanovitev šole za domače himalajce — nosače bo seveda pri mlajšem rodu dvignila izobrazbeni nivo. Tretja naloga — razvoj himalaizma — je pa pravzaprav najbolj problematična, saj so himalajske gore daleč od velikih bivališč, iz katerih bi vrele v Himalajo množice, kakor vro n. pr. v Alpe. Himalaja bo gotovo še dokaj časa planinska rezervacija za — elito.

Leto himalajskih nesreč bi lahko imenovali 1. 1954. Tudi Rebitscheva nemška ekspedicija je izgubila moža, in sicer ing. Karla Hecklerja. Pri

prekoračenju reke Hunze 26. julija 1954 je utonil ta posredovalec med gorniki in znanstveniki, roj. l. 1911, spremljevalec prof. Kinzla v Andih l. 1939, kjer je posnel karto Cordillere Blance v merilu 1:100 000 in pri tem obiskal marsikateri vrh od 5000 m. Bil je tudi na Huascaranu (6655 m). Ing. Heckler je torč sedmi mrtvec med himalajci iz l. 1954 (Karl Reiss, Francisco Ibanez, Mario Puchoz, Roberto Bignami, Giorghio Rosenkrantz in Giuseppe Barenghi). Nemški znanstveniki so od Hunze prodirali v področje Mires, Rebitsch pa je dobil dovoljenje za vzpon na Dasto Ghil (7890 m). V Nemčiji se snuje za l. 1955 cela vrsta večjih in manjših odprav v Himalajo. Hvalijo se, kako jim gre pakistanska vlada vsestransko na roko. Avgusta je odpotoval tudi dr. Herrligkoffer na Hidden-Peak. Ekspedicija je velikega stila in bo delala po monsumu oktobra in novembra. Vodja računa s 500 do 600 nosači, šerpe bodo iz rodu Hunza, vsi, ki so se na Nanga Parbatu dobro obnesli. Stroški 550 000 mark.

Nova vrnitev k naravi je neobhodno potrebna, pravi Samivel v svojem sestavku »Ljudje in gore«, človek mora najti v naravi še nekaj drugega kakor pogoje za gospodarski razvoj, kemične formule itd. Ne gre za pretirano in sentimentalno navdušenje iz začetka 19. st., gre za to, da najdemo v naravi resnična bogastva in mednarodni jezik veselstva. S tem se samo branimo, posebno prebivalci vlemest, ki pogrešamo zraka, sonca, prostora, svobode, samote, tišine... Velika knjiga narave je večno odprta in na voljo človeku z dobro voljo brez ozira na razred, starost, bogastvo in razumsko sposobnost. Govori prav tako čutom kakor duhu. Tudi najbolj preprosto bitje lahko gane in zadovolji lepota in poezija sveta... Na dnu sodobnega nezadovoljstva se očituje žalost, melanholija, bolj ali manj zavestna, ker se je človek razšel z naravo..., ker se je ogradil z železnimi mostovi... Te je treba podreti... in človek bo našel »kamen filozofov«, ključ avtentičnega eksistencializma, skrivnost notranjega veselja, ki ga ne more zanikati nobeno bitje in ki ga bo spremljalo zvesto do smrti. Človeško bitje postane na ta način harmonični del vesoljne har-

monije. Predstavlja eno samo noto simfonije in istočasno spozna, da je ena sama nota in neobhodno nujni element simfonije. In človek je srečen, če ponovno vstopi v občestvo stvari. Samivel je nedvomno pesnik, izredno odziven in globoko čuteč prijatelj narave v njenih delih in v njeni celoti, vendar se ne moremo iznebiti vtisa, da nas vsa ta poetičnost in čustvena idiličnost ne more rešiti realnih vprašanj, ki kljub naravnim lepotam iz dneva v dan pritiskajo na nas in nas spravljajo v slabo voljo. Samivelova modrost je neke vrste opij s kratkotrajnim učinkom, ki ga moraš jemati v vedno večjih dozah — toda življenje je skoporito in ti tega ne dovoljuje. Ta modrost ne krepi, marveč razorožuje. Ne pomaga pri premagovanju življenjskih težav in krivic, marveč priganja človeka, da se z njim pobota v nekako ponarejeni orientalski veri v kismet. Ni pa prav nič čudno, če je ta eksistencializem postal prava zapadna — Meka, saj nam življenje vedno znova streže z vsemi mogočimi zaprekami, na videz čisto novimi, v resnici pa v bistvu vedno istimi, s katerimi se spoprijema uboga človeška kultura.

Sir John Hunt je sredi junija 1954 v Moskvi predaval na britanskem poslaništvu pred zapadnimi diplomati in 15 sovjetskimi alpinisti. Sovjetska planinska organizacija ga je odlikovala z medaljo in z nazivom »častni alpinist Sovjetske zvezce«. Podoba je, da je okoli Mount Everesta tudi nekaj visoke politike. Pravijo, da bo Hunt verjetno vodil ekspedicijo na Kanč, tretjo najvišjo goro na svetu, ki od l. 1939 ni imela nobenih snubcev (takrat je poizkušal Paul Bauer). Poleti 1954 je neka angleška skupina že preiskovala teren okoli Kanča.

Dr. Herrligkoffer je kljub nasprotovanju dobil dovoljenje od pakistanske vlade za področje Baltoro. Njegov cilj je osematisočak Hidden Peak. Pokroviteljstvo so prevzeli Kronprinz Rupprecht, gospodarski minister dr. Seidel in celo dr. Adenauer.

Karl Reiss, dunajski alpinist, ki se je udeležil avstrijske himalajske ekspedicije, je 31. maja 1954 umrl za pljučnico in za oslabeledostjo srca pri vzponu na Saipal. Tudi dr. Jonas je težje obolel, bolezen pa je razsajala tudi med nosači. Se večjo katastrofo

pa je doživel ing. Piero Ghiglione, ki se ni podal v Garhval, marveč v Nepal na Api (7132 m), ki so ga po časopisnih poročilih dosegli dr. Rosenkraudt in Barengi z enim šerpo. Pri sestopu so se vsi trije smrtno ponesrečili, dr. Bignami pa je utonil pri prehodu čez hudournik. Francozi pa so v poznem poletju 1954 poslali izvidnike v področje Makaluja. Bili so sami vidni francoski alpinisti Jean Franco, Bastien, Couzy, Leroux, Magnone, Terray, zdravnik Rivolier in geolog abbé Pierre Bordet.

Arktično ekspedicijo so tudi v letu 1954 organizirali Avstrijci pod vodstvom Hansa Gsellmanna, ki je l. 1953 izvršil nekaj prvenstvenih vzponov na Spitzbergih. L. 1954 je odšel s svojo skupino raziskat neznan gorski hrbet.

Tri mesece na vrvi je visel graški alpinist 24-letni Raimund Otte. Ponesrečil se je smrtno februarja 1954 v južni steni Dirndla v Maixovi smeri. Gorska reševalna služba ga ni mogla spraviti iz stene vse do srede junija.

Mario Puchoz, član italijanske ekspedicije na K2, je pri vzponu na K2 podlegel pljučnici. Bil je 36 let star, po poklicu nosač CAI v Courmayerju.

Dr. Herbert Tichy je prav tako neutrudljiv globetrotter kakor ing. Ghiglione. Poleti 1954 se je spet vkrcal na ladjo — na isto kakor dr. Herrligkoffer — in se odpravil to pot na Co - Oyu. Spremljata ga Tirolec ing. Sepp Jöchler in dr. Heubeyer, ki sta se oba izneverila dr. Herrligkofferju. Co - Oyu je visok čez 8000 m.

Gavrisankar bo tudi prišel na vrsto. L. 1955 se bodo poskusili z njim Švicarji in Francozi. Nepal je dal že vstopno dovoljenje, Japoncem pa za ponovni poskus na Manaslu.

Dvanaest vodnikov so morali v nekdanjih časih najeti »popotniki«, ki so se namenili na Mont Blanc. L. 1852 je izšel nov pravilnik, po katerem so zadostovali štirje vodniki. Kasneje je pravilnik pristal na tri vodnike. In danes? Ni treba nobenega, ali vsaj vedno manj. Na priliko, kljub vsem debatam in spopadom, protestom in ogorčenju naravoljubov že vozi žičnica iz Chamonixa na Aiguille du Midi. Z druge strani, iz Courmayeurja je »teleferika« osvojila Col du Géant. Ti dve simetrični gradnji sami ob sebi vzbujata misel na načrt, da bi se žič-

nica potegnila nad Vallée Blanche in tako zaključila mehanični transport preko gorskega masiva Mont Blanca. Taki in podobni načrti se odevajo v plašč ljudske koristi, vrednosti gora, na tistem pa seveda rede bančni račun projektantov in investitorjev. V nevarnosti je la Meije, Matterhorn in Mont Blanc — v Franciji. Vse planinske in turistične organizacije v Franciji so pokrenile skupno akcijo zoper Trans - Mont - Blanc. Utemeljitev akcije je napisal sam Samivel, trenutno najvidnejši pesnik gorskih lepot v Franciji.

Francoski meteorolog Jean Marrie Pruvost je v junijski številki »La Montagne« priobčil informativen članek o »Vremenu v gorah« z nazornimi črticami in fotografijami. Posebno poučne in nazorne so risbe, ki prikazujejo vpliv zemeljskega reliefa na vreme.

Gesäuse je tako rekoč rojstni kraj avstrijskega Alpenkluba (ÖAK). Ni čudno, če je že l. 1884 Heinrich Hess napisal vodnik za Gesäuse, za njim pa je urejanje in izdajanje vodnika prevzel Edvard Pichl. Za primerjavo je dobro vedeti, da je letos izšel že desetič, da obsega 400 strani in 62 slik, stane pa 62 šilingov, kar ni ravno malo. Gesäuse je odkrivala planinska družba »Ennstalceve« (Zsigmondy, Hans Schmitt, kasneje Zimmer, Jahn, dr. Pfanni, Maischberger i. dr.). Leta 1898 je bila prvič preplezana severna stena Hochtora, s čimer se je začela bogata plezalska zgodovina v Gesäuse. Theodor Keidel, ki je z Wesselyjem preplezal to steno, je v glasilu ÖAK (maj-junij 1954) napisal spomine na to klasično plezanje v steni, ki je danes v lestvici gorniških težav in težavnosti seveda na zelo nizki stopnji. Zelo čislana gora je Reichenstein, ki ga Hubert Peterka imenuje goro, ki mu je najbolj pri srečju.

Žičnica se bo gradila tudi na Marmolato, in sicer na Punta Penia, vzhodni vrh Marmolate. Zgrajena bo pred zimsko olimpiado, ki bo l. 1956 v Cortini d'Ampezzo. Prva trasa drži od prelaza Fedaja do ledenika Pian dei Fiacconi na 2600 m, druga pa 600 m višja brez opornikov na vrh Punta Penia (3200 m), kjer bodo v pečino vzdicali hotel kakor na Zugspitze. Na prostem hotel ne sme stati zaradi strele.

V DOLINI
TRIGLAVSKIH
JEZER

PROF. J. RAVNIK

Knjigoveznica, kartonažna in galanterijska delavnica

STANE OGRINC

LJUBLJANA, BREG 1, telefon 20-056

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela, zlasti pa se priporoča za
originalno vezavo PLANINSKEGA VESTNIKA

Vsem svojim odjemalcem želi srečno novo leto 1955!

**Državna založba
Slovenije v LJUBLJANI**

izdaja knjige slovenskih pisateljev in pesnikov, knjige svetovnih klasikov,
modobno politično literaturo, revije, časopise, slovarje itd.,

ima na zalogi strokovno in poljudno znanstveno literaturo, s ka-
tero se lahko vsak v vsaki stroki izobrazuje in izpolni svoje znanje,
izdaja in zalaga učbenike za vse vrste šol, učila in razne tiskovine,

na zalogi ima vedno vse šolske in pisarniške potrebščine.

Vse zgoraj navedeno dobite v naših podružnicah in poslovalnicah, ki so
v vseh večjih krajih Slovenije.

Zahtevajte cenike in prospekti! Sporočite svoje želje in ustregla Vam bo

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Ljubljana, Mestni trg 26

Saturnus

TOVARNA KOVINSKE EMBALAŽE

LJUBLJANA

čestita vsem svojim

odjemalcem in planincem k novemu letu 1955!

TITAN

TOVARNA
KOVINSKIH IZDELKOV
IN LIVARNA

Izdeluje:

*ključavnice vseh vrst in dimenzij
za stavbe in pohištvo, kuhinjske
strojčke, avtomatske, balančne in
kuhinjske tehnice, ročne vrtnalne
in brusilne stroje, fitinge, Ewart
verige iz temper litine, fitinge —
spojne dele za vodovode in cen-
tralno gretje, Hoffman material
iz temper litine, kot n. pr. kape
za izolatorje, obešalne ponvice,
obešalna stremena, obešalne in
razbremenilne sponke, litoželezne
in medeninaste uleži, razno okov-
je itd.*

KAMNIK-SLOVENIJA

TELEFON 24

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

proizvaja:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

Ob vstopu v leto 1955 čestita vsem planincem in jim želi novih uspehov in podvigov v naših domačih kakor tudi v tujih gorah

ŽELEZNIŠKA POSTAJA ZIDANI MOST

Srečno novo leto 1955

želi

Grosistično trgovsko podjetje z barvami in laki

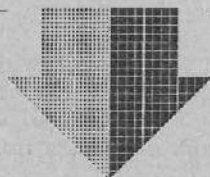
»MAVRICA«

LJUBLJANA, Resljeva c. 1

Telefonski številki 21-266 in 21-488

Priporoča

v nakup vse vrste premaznega materiala, kot laneni firnež, oljnate barve in lake, vse vrste čopičev in ves v to stroko spadajoči material po najnižjih grosističnih cenah v svojih skladiščih, in sicer:

SKLADIŠČE-ENGROS

LJUBLJANA, TITOVA CESTA ŠT. 33
(Javna skladišča), telefon št. 32-561

SKLADIŠČE-ENGROS

RIJEKA, ALDO COLONELLO ŠT. 6
Telefon št. 33-07

INDUSTRIJA VOLNENIH TKANIN

BRANKO KRSMANOVIC

P A R A Č I N

ŽELI

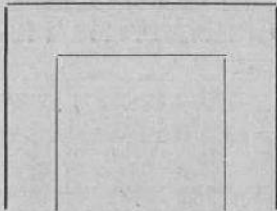
SREČNO IN USPEHOV

POLNO NOVO LETO

1955

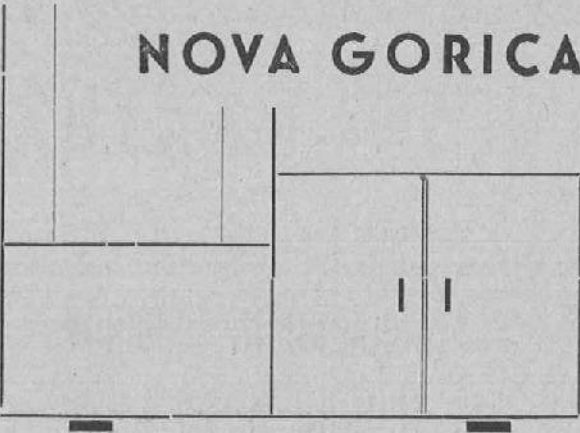

TOVARNIŠKO SKLADIŠČE
ZA LR SLOVENIJO • LJUBLJANA, STARI TRG

TOVARNA POHIŠTVA

NOVA GORICA

Ob vstopu v Novo leto čestitamo delovnim kolektivom širom naše domovine k doseženim uspehom v preteklosti in jim želimo čim večjih v prihodnosti

Srečno novo leto 1955 vsem našim odjemalcem in dobaviteljem!

Naše kvalitete

Nad 100 kvalitet SM in elektro-jekla. Legirana konstrukcijska jekla za cementiranje in poboljšanje, jekla za ventile, peresna jekla, jekla za kroglične ležaje, jekla za parne turbine in legirana jekla vseh vrst. Visoko legirana orodna jekla za utope in brzorezna jekla. Specialna jekla — odporna proti obrabi, proti žganju, proti rjavenju, toplotno odporna jekla ter jekla z visokim električnim uporom.

Naši izdelki

Ulitki za strojogradnjo, za brodogradnjo, za industrijo parnih kotlov, za avionsko, avtomobilsko in vagonsko industrijo itd.

Odkovki: kolenčaste osi, ladijske osi, lokomotivske in vagonске osi ter specialni komadi po naročilu in načrtih.

Valjani profili.

Pnevmatsko orodje in rezervni deli.

Industrijski noži za lesno, papirno, tekstilno, tobačno in kovinsko industrijo.

Krožne žage in segmenti za hladno rezanje kovin.

Kolesne dvojice za jamske in gradbene vagonete.

Listnate in špiralne vzmeti za avtomobile, vozove in stroje.

Jeklene krogle in cylpebsi za mletje cementa in rude.

Brzorezno orodje: strugarski noži, špiralni svedri in rezkarji iz lastnega brzoreznega jekla BRW.

Naše izveštve

Mehanska obdelava, groba in fina za vse naročene ulitke in odkovke.

Termična obdelava vseh naročenih in poslanih komadov.

Zahtevajte naše prospekte in naš katalog ter bližje informacije za ustreženje Vašim potrebam

ŽELEZARNA RAVNE

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

RAVNE NA KOROŠKEM

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

TISKARNA

»Jože Maškeč«

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin,
katalogov, časopisov, revij
in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbar-
vnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in naj-
boljših del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov
in pečatov

LJUBLJANA, NAZORJEVA 6

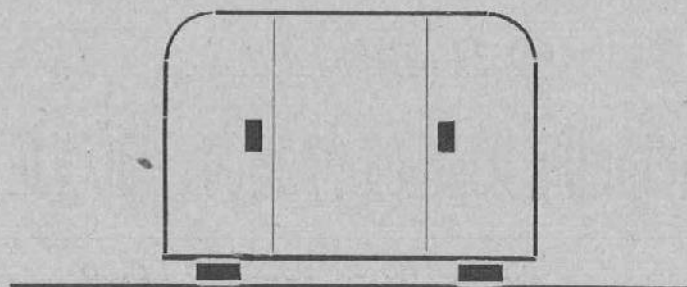
Les-Ljubljana

Centrala za FLRJ, LJUBLJANA, Parmova 37

S SVOJIMI POSLOVALNICAMI

nudi po konkurenčnih cenah v najboljši kvaliteti
pohištvo vseh vrst, rezan in tesan
les, parket, lesonit, lesno volno,
ladijski pod, lesene barake in
hiše po načrtih itd.

Opremljamo po lastnih ali Vaših načrtih:
Šole, kino dvorane, planinske
domove, inštitute, restavracije,
domove, hotele itd.

*Za vse informacije se obrnite na centralo
ali naše poslovalnice*

*Za odrasle in otroke,
za bolne in zdrave*

je najboljša čokolada

**GORENJSKE
TOVARNE ČOKOLADE**

Lesce pri Bledu

PRIZNANO DOBRA KVALITETA!
KONKURENČNE CENE!

Delovni kolektiv

RUDNIKA RJAVEGA PREMOMA ROČEVJE

*želi srečno in uspehov polno
novo leto 1955*

TEKSTILNA TOVARNA V AJDOVŠČINI

Izdeluje: RAZNOVRSTNE BOMBAŽNE TKANINE,
ENOBARVNE, KARO IN PROGASTE,
ZA ŽENSKO IN MOŠKO PERILO

Ajdovščina

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE AJDOVŠČINA

s svojimi obrati:

Ajdovščina, Col in Vipava

*želi vsem planincem srečno
in uspešno novo leto 1955*

Proizvajamo rezan les vseh vrst, zaboje, parkete, kuhinjsko,
stavbno, sobno in pisarniško pohištvo ter lesno galanterijo

DRŽAVNO GOSPODARSKO PODJETJE

SLIKOPILESK • HRASTNIK

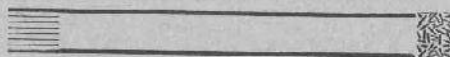
želi vsemu delovnemu ljudstvu srečno in uspehov polno
NOVO LETO 1955

Srečno in uspehov polno novo leto 1955
Vam želi kolektiv

TOBAČNE TOVARNE V LJUBLJANI

KADILCI,

poslužujte se naših okusnih, aromatičnih cigaret, ki
so odlične kvalitete in imeli boste res pravi užitek

Trgovsko podjetje

»PRESKRBA«

HRASTNIK

želi vsem svojim odjemalcem in dobaviteljem
uspešno novo leto 1955

TRGOVSKO PODJETJE

Patrošnik

HRASTNIK

želi srečno, zadovoljno in uspehov polno novo leto 1955

DELAVSKI SVET IN UPRAVNI ODBOR

LJUBLJANSKIH OPEKARN

**želita vsemu delovnemu
ljudstvu mnogo uspehov
pri graditvi socializma v
letu 1955**

PRIJATELJEM PLANIN ● se toplo priporoča prvovrstna restavracija in hotel

„EVROPA“ - CELJE

V vsakem času topla in mrzla jedila s pristno kapljico. V naši kavarni prijetno razpoloženje ob vsakodnevni godbi. Cene zmerne!

Vabi Vas in se toplo priporoča kolektiv restavracije in hotela

»EVROPA« CELJE

KMETIJSKA ZADRUGA Z O.J.

»AJDOVŠČINA«

z vsemi svojimi odseki in poslovalnicami
mešanega blaga, sadja, zelenjave in
mleka v Ajdovščini, Šturjah, Budanjah in
na Ustji se priporoča vsem svojim dose-
danjim odjemalcem, pa tudi naročnikom
Planin. Vestnika planinkam in planincem

ter jim želi srečno novo leto 1955

Delovni kolektiv

Priporočamo Vam naše pri-
znane kvalitetne izdelke!

TOVARNE VOLNENIH IZDELKOV MAJŠPERK

želi vsem delovnim ljudem FLRJ in posebej svojim
cenjenim odjemalcem

zadovoljno in uspešno polno novo 1955. leto

KOLEKTIV

Rudniki svinca in topilnica Mežica

PROIZVAJAMO:

rafinirani svinec 99.99 %, svinčeno pločevino, svinčene
tlačne cevi, mehke, trde in specialno trde šibre, cinkov
koncentrat in kalcijev molibdat

Slovenija avta

LJUBLJANA

Uvoz in trgovina na veliko

za motorna vozila vseh vrst, rezervne dele za motorna
vozila, avta gume, splošni in elektromaterial, avtomo-
bilsko orodje in pribor, dvokolesa in rezervne dele za
dvokolesa ter gradbene stroje

želi vsem delovnim kolektivom mnogo uspeha v letu 1955 !

TISKARNA

S
L
O
V
E
N
S
K
E
G
A

LJUBLJANA, TOMŠIČEVA 5

Rotofisk

Klišarna

Knjigofisk

Knjigoveznica

Tiska časopise, knjige, revije, brošure

Pisma, račune in etikete v enem ali večbarvnem tisku

Posrežba solidna, cene zmerne

POROČEVALCA

GOSTINSKA ZBORNICA

OKRAJA LJUBLJANA OKOLICA

želi svojim članom in delovnemu
ljudstvu

v novem letu 1955

obilo uspehov pri njihovih naporih
za nadaljnjo graditev socializma

Mnogo sreče in uspehov

vsem planincem v letu 1955

želi

KOLEKTIV IN UPRAVNI ODBOR

KMETIJSKE ZADRUGE RUŠE

*Planinec, ko se vračaš iz Ruške koč^ve v Ruše
ne pozabi na dobro okrepčilo*

v Zadružni okrepčevalnici Ruše

**Odbor Planinskega društva Ruše in
delovni kolektiv obeh koč**

*želi vsem planincem, Planinski zvezi in njenemu
predsedniku obilo planinskih uspehov v letu 1955*

Planinci, ki so bili v minulem letu morda nezadovoljni pri svojem posetu Ruške koč^ve in člani kolektiva Gozdnega gospodarstva, ki posečajo našo postojanko Nad Šumikom, naj nam oprostite morebitne slabe prijeme. Skušali bomo ustvariti v obeh kočah prijetno razpoloženje v zadovoljstvo vseh obiskovalcev. Naše prizadevanje bodi, da vsak posetnik naših planinskih postojank ponese s seboj kar največ najboljših vtisov, vrednih planinca, ljubitelja naših gora.

PLANINSKO DRUŠTVO RUŠE

R
U
D
N
I
K

RJAVEGA PREMOGA

Zabukovca

nudi najkvalitetnejši rjavi
premog vseh asortimentov,
obenem želi vsem
kolektivom in organizacijam

mного uspehov v novem letu

1
9
5
5

MEDNARODNI TRANSPORTI
»INTERTRANS«
LJUBLJANA

s svojimi podružnicami v

Beogradu	Sežani	Prevaljah
Reki	Celju	Herpelje-Kozina
Jesenicah	Dravogradu	Kopru
Mariboru	Novi Gorici	

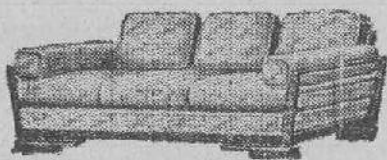
želi svojim komitentom srečno novo leto 1955

DEMŠAR MIRKO

TAPETNIK in DEKORATER

Ljubljana, Poljanska cesta 17

Telefon 20-998

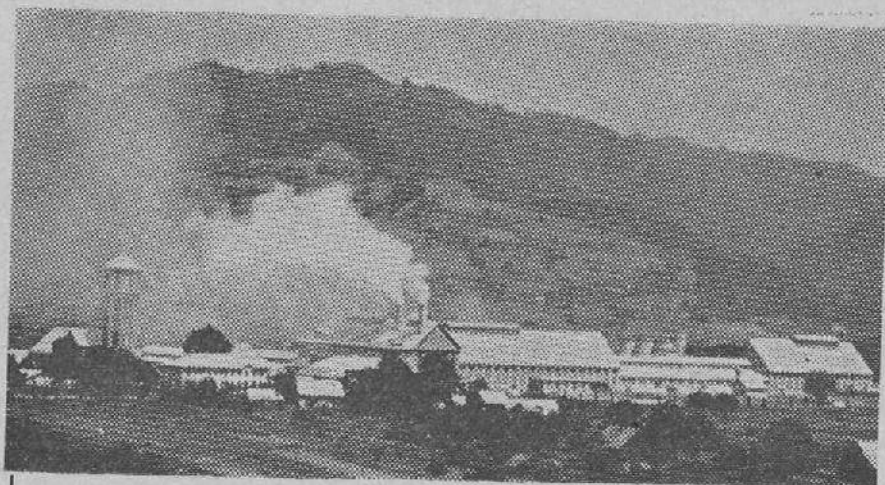
želi vsem planincem srečno novo leto 1955

KOŠENINA FRANC

kleparstvo in vodovodna inštalacija

LJUBLJANA, TRŽAŠKA CESTA ŠT. 119

želi vsem planincem srečno novo leto 1955

Planinski travniki in pašniki dajo letno do 100% več sočne paše in sena če jih gnojimo z apnenim dušikom ali nitrofoskalom — Ruše. Rentabilnost uporabe umetnih gnojil je pri današnji ceni — z 78% državnim regresom — velika, kajti cena apnenega dušika z 20% N in nitrofoskala z 8% N, 8% P_2O_5 in 8% K_2O je samo din 7.— za kg feo železniška postaja kupca

Zato naročajte samo vagonške pošiljke pri

Tovarni dušika

R U Š E

Telefon Maribor št. 22-48, brzojavni naslov: AZOT MARIBOR

Narodna banka FLRJ Centrala za LRS

LJUBLJANA, CANKARJEVA CESTA 18

Hišna telefonska centrala 23-321 do 23-325

Kabinet telefon 20-030

Sekretar telefon 22-211

DIREKCIJE:

Oddelček za analize in ekonomska preučevanja	23-202
Gotovinski plan	23-187
Direkcija za kratkoročno kreditiranje: trgovina	23-539
proizvodnja	21-165
Direkcija za kreditiranje združništva in kmetijstva	20-979
Direkcija plačilnega prometa z inozemstvom	21-654
Direkcija za izvrševanje proračunov	21-490
Inšpektorat	23-203
Personalni posli	21-303
Ekonomsko-tehnični posli	21-482
Direkcija trezora (Titova 1)	21-750
Direkcija dolgoročnih kreditov in fondov	21-417
Služba plačilnega prometa	23-313
Devizno obračunsko mesto	23-053, 23-057
Proviziorni računi	20-045

PODRUZNICE:

Ljubljana Telefon števil.

600	20-506, 20-698, 21-078
601	21-067, 21-688, 21-758
602	20-264
603	21-269
604	23-427, 21-786
605	653/15, 654/15 (Posreduje p. Polje)
606	20-018, 20-616, 22-136, 22-383
608	22-652
610	21-310, 21-270
6011	23-093, 22-162
6012	21-480, 23-431

Ajdovščina 25	Lenart v Slov. gori-	Prevalje 9
Bled 290	cah 9	Ptuj 24-23
Brezice 290	Litija 22	Radovljica 226, 285
Celje-mesto 313	Ljutomer 4	Rakek 16
Celje-okolica 213	Maribor-mesto 22-85	Ribnica 22
Crnomelj 13	Maribor-ok. 24-92,	Ruše 24
Dolina Lendava 26	23-78	Sevnica 4
Domžale 30	Maribor 6401 23-03,	Sežana 11
Dravograd 11	28-93	Slovenj Gradec 13
Gor. Radgona 28	Maribor 6402 31-33,	Slov. Bistrica 32
Grosuplje 35	26-98	Slov. Konjice 36
Hrastnik 23	Maribor 6403 30-64	Sempeter pri Gor. 21
Izidra 57	Medvode 17	Sentvid nad Lj. 27-38
Ilirska Bistrica 11	Melika 15	Škofja Loka 35
Jesenice 292	Mozirje 11	Šmarje pri Jelsah 28
Kamnik 11	Murska Sobota 19	Šoštanj 24
Kočevje 42	Nova Gorica 82	Tolmin 16
Koper 86	Novo mesto 21	Trbovlje 46
Kranj-mesto 146, 252	Ormož 28	Trebnje 18
Kranj-okolica 382	Piran 29	Tržič 88
Krško 19	Poljčane 18	Vrhnika 13
Laško 30	Postojna 98	Zagorje 28
		Zalec 2

TOVARNA

AERO
CELJE

Proizvaja:

- Akvarelne barve
- Tempera plakatne barve
- Oljnate umetniške barve
- Karbon papir
- Indigo papir
- Pisalne trakove
- Črnila
- Matrice za razmnoževanje
- Barve za obleko
- Lužila za les
- Lepila za gumo

**Zato se vsem planinskim društvom
toplo priporoča kolektiv tovarne**

Aeca - Celje

KOLEKTIV

Železarna Jesenice

LR SLOVENIJA

želi

*usem svojim poslovnim prijate-
ljem in usem delovnim ljudem
srečno novo leto 1955*

UPRAVA ŽELEZARNE JESENICE

Nahrbtnike, torbice, aktovke, perilo in klobuke
si kupite v poslovalnici

PERILO

MIKLOŠIČEVA 12

Oglejte si blago v izložbah!

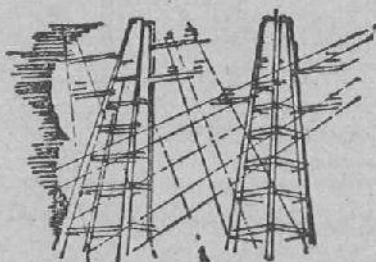
TRGOVSKO PODJETJE »IZBIRA« LJUBLJANA

ELEKTRO-LJUBLJANA OKOLICA

z o b r a t i :

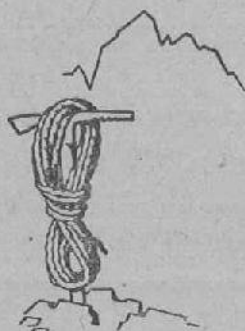
LJUBLJANA

Domžale, Notranjsko, Grosuplje in RTP Kleče-Črnuče

*čestita
ob novem letu
1955*

PLANINCI ŠPORTNIKI TABORNIKI

Vse potrebščine si nabavite
najceneje in v največji izbiri pri

TRGOVSKEM PODJETJU

Slavenijaspport

UPRAVA: LJUBLJANA, DALMATINOVA ULICA ŠT. 1

Telefon 23-189, 21-779, 21-326

Poslovalnice:

Ljubljana, Titova cesta 18

Ljubljana, Mestni trg 10

Maribor, Gasposka 19

Celje, Stanežova 10

Novo mesto, Glavni trg 34

Solkan, Ulica IX. korpusa 158

Slovenj Gradec, Francetova 34

*Planinska društva in reševalne postaje, zahte-
vajte specialne ponudbe!*

Deleblagovnica

Na-ma
LJUBLJANA

bo priredila

od 8. do 15. januarja 1955

GOSPODINJSKI TEDEN

*v katerem bo prodajala
vse gospodinjske in
kuhinjske potrebščine,
posteljnino itd.*

po znatno

ZNIŽANIH CENAH

*Vsem planincem želimo
obilo sreče in uspeha
v letu 1955*